

د کتاب نوم: رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه- د افغاني انتخاباتو لارښود

لیکوالان: دوکتور بابک خلعتبري او کارنیلوس ادیبیار

ژباړونکي: امان الله ایمان

چاپ کال:

چاپ وار: دوهم

Ketabton.com

د پوهاند ودير سريزه

لارښود کتاب ((انتخابات په افغانستان کې)) چې په اصل کې په انگریزي ژبه د دوکتور بابک خلعتبری او کارنیلوس ادیبار په لاس لیکل شوی، د KONRAD-ADENAUER-Stiftung موسسې لخوا د ژباړې په موخه ماته راکړل شو. یاده دې وي، چې ژباړه یو پیچلی کار دی، ځکه له یوې ژبې څخه د یو متن بلې ژبې ته اړول، دا ایجابوي چې باید هغه اصلي مفهوم پکې وساتل شي او امانت او صداقت پکې په نظر کې ونیول شي، په دې مانا، چې ژباړن په متن کې نه یوه کلیمه یا جمله زیاتولی شي او نه یې ترې کمولی شي. دې ته په کتو، ددغه کتاب په ژباړه کې زه درنو لوستونکو ته خپل نظر داسې څرگندوم:

د لیکوالانو په سريزه سربیره، دغه کتاب، داسې څیزونه له ځانه سره لري چې د افغانستان د اوسني نظام په اړه او د هغو کسانو لپاره یو لارښود دی چې د افغانستان ملي شورا ته د کانديدیدو هیله او هوډ لري.

دوی ته د کانديدیدو شرایط، د انتخاباتي مبارزې د مخته وړلو لارې چارې او د بریالیتوب رازونه او د خلکو د خدمت لپاره ددوی په اقدام کې موفقیت ته د پاملرنې لارې چارې ورنښيي.

له بله اړخه، دغه لارښود کتاب، د افغانستان د خلکو ((رایه ورکونکو)) لپاره یو لوی خدمت هم دی. ځکه دوی ته خپل په شرایطو برابر کانديدان ورپیژني او د رایه ورکولو تر ورځې پورې دوی ته په دې اړه لازمي لارښوونې ورکوي خو د خپل استازي د ټاکلو په اړه په ښه توگه قضاوت وکړی شي.

په دغه کتاب کې چې ځینې معلومات وړاندې شوي، ښایي په اوس وخت کې موثق او بشپړ نه وي ځکه له کومو منابعو څخه چې لیکوالانو استفاده کړې ده، هغه په پخوا کلونو (۲۰۰۵م) کې چاپ شوي دي.

په عمدي توگه دغه لارښود کتاب، رسمي راپورونه او له کارپوهانو سره مرکې، د ((افغانستان د ارزونې او تحقيق بنياد)) له خوا د ولسي جرگې او ولايتي شوراگانو د انتخاباتو بالمشاهده رپورټ، د ۲۰۰۵م کال د افغانستان د انتخاباتو لپاره د اروپايي کميسيون د مشاهداتي پلاوي وروستی رپورټ، د انتخاباتي چارو د تنظيم د گډ ارگان رپورټ، په ۲۰۰۵ کال کې د افغانستان د ازادو او عادلانه ټاکنو د عمومي بنسټ رپورټ او د ايلدر او اندرو ايلدرو له خوا په ۲۰۰۵م کال کې د افغاني انتخاباتو تحليل او څيړنه په بر کې رانيسي.

په لومړۍ برخه کې د عمومي تحليل او لارښونې اساس د ((څنگه کولی شو چې ټاکنې وگټو؟ د کارپوهانو تجربې)) تر عنوان لاندې د خپرونې چې مانيللا((فليپين)) د اجتماعي حکومتي پالیسي د مرکز او د konrad- Adenauer- Stiftung له خوا په فليپين کې چاپ او تهيه شوي، تشکیل شوی دی.

په پای کې، په افغانستان کې انتخابات د کتاب د ژباړن په توگه، درنو لوستونکو ته دا وړانديز وکړم چې ددغه لارښود کتاب مطالعه په ځانگړې توگه په افغانستان کې ټاکنو ته د کانديدیدو په اړه او د رایه ورکوونکو د پوهاوي لپاره یو گټور اثر دی. ځینې خال خال تیروتنې چې په کې شته، هغه په خپله د افغانانو دنده بولم چې په خپله ددغه شان کتابونو په تالیف، طبع او تکثیر باندې لاس پورې کړي او له تیروتنو پرته یې د عامه افغان ولس مخې کیږدي.

په درنښت

پوهاند دوکتور ودیر صافی

د کابل پوهنتون

د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځي

د نړیوالو اړیکو د ډیپارټمنټ رییس

سريزه

گرانه لوستونکيه!

تر محضې ټاکنو ولسواکي ډيره پراخه ده. د اساسي حقوقو د ژوند ټول عناصر، د قانون واکمنۍ، د لږه کيو حقوق، او ښه حکومتدارۍ په بر کې رانغاړي، خو ديموکراسي تل په انتخاباتو باندې پيليږي. د ۲۰۰۹ کال ټاکنې لکه څنگه چې ريجارډهولبروگ دا خبره کړې ده ((يو ستونزمن کار دی چې تر هر ډول شرايطو لاندې ترسره کيږي، په ځانگړې توگه کله چې د جگړې په حالاتو کې تر عادي حالاتو په ډير لوړه کچه ترسره شي. هيڅ ټاکنې بشپړې نه وي او دغه ټاکنې له ډول ډول ستونزو سره مخ وي. هيله داده چې په څلورو سياسي چوکاټونو کې د ۲۰۱۰ کال ټاکنې په ښو شرايطو کې ترسره شي.)) د سياسي هرج مرج له يوې اوږدې مودې وروسته، افغانان په دې وتوانيدل چې د دوهم ځل لپاره له ۲۰۰۱ کال وروسته د يوه وگړي په توگه د خپلو مورد نظر نوماندانو د انتخاب لپاره استفاده وکړي. انتخابات د افغانستان د خلکو تر قوي فرد پورې منحصر د يو فرصت په توگه د ملي هويت او ولسي هويت د ساتنې لپاره دي، چې په هغه کې نه يوازې د رايې کارل مهم دي، بلکې ضرور ده چې سياسي ډگر ته نوي گوندونه او نوې څيرې راووزي. دې خبرې ته په پام چې ډيری افغانان تر دېرشو کم عمر لري، بايد يو متقابه پوهاوی رامنځته شي څو ټول وپوهيږي چې حاکمه پوهې طبقې، نه يوازې افغانستان پې له خپلو نيکونو څخه په ميراث نيولې، بلکې افغانستان د خپلو ماشومانو مديون او پورورې هم بولي دا په دې مانا ده چې بايد راتلونکي نسل ته موکه ورکړل شي څو له سياسي اړخه په دوهم پړاو پارلماني ټاکنو کې، تر ډيره دخيل وي، انشالله.

ددغه لارښود کتاب موخه د انتخاباتو د بهير په اړه د عمومي پوهې لوړول دي چې ددغه کتاب په مطالعې سره يو شخص کولی شي د اساسي حقوقو، نقشونو، او ښاري مسووليتونو په اړه د يوې ولسواکۍ د الگو په محدوده کې څه زده کړي. دغه کتاب نه يوازې عامه خلکو او فعاله او واقعي نوماندانو ته ځانگړي او خاص معلومات ورکوي، بلکې د خبريالانو او د رسمي حکومتي چارواکو لپاره هم گټور لارښود دی.

ددغه لارښود عمده مخاطبان هغه کسان دي چې د خپلې نوماندۍ په اړه سوچ کوي. مور غواړو له هغې پروسې څخه ملاتړ وکړو چې په هغه کې هغه کسان چې غواړي يو لړ عمده موضوعات او پوښتنې مطرح کړي او دغه ته وردننه شي او بريالي نوماندان بايد ددې په اړه فکر وکړي، مخکې تر دې چې د نوماندۍ پانې وسپاري او رسماً ځان مطرح کړي. دوهم، دغه کتاب د يوې انتخاباتي سيالۍ د پرمختگونو په اړه يوه ستراتيژي ده، نو له همدې امله، دغه لارښود کتاب، درې برخې په بر

کې لري:

لومړۍ برخه يې د هر فرد لپاره اساسي سياسي معلومات وړاندې کوي.

دوهمه برخه يې، له هغو کسانو سره مرسته کوي چې د خپلو چانسونو په اړه سوچ کوي. دغه برخه د يو ټيم يا ډلې د جوړولو په اړه اوليه معلومات او د نوماندانو لپاره د انتخاباتو د ستراتيژۍ د پراختيا موکه په لاس ورکوي.

درېيمه برخه يې، د يوې ريښتوني مبارزې د مخته وړلو په منظور د لوړې روحې په درلودلو سره له تاسو سره مرسته کوي.

د کتاب ضميمې هم مهم حقوقي معلومات او دغه شان د سياسي گوندونو ليست وړاندې کوي.

د پورتنیو اهدافو په مطالعه، په پوره يقين سره ويلي شو چې دغه لارښود کتاب د افغاني ټولني د اوس او راتلونکي لپاره له زيات ارزښت څخه برخمن دی. حاضر کتاب د افغان ولس د هيلو لپاره علمي لارښوونې په برکې رانغاړي، چې نه يوازې د لسيزو جگړو غمونه يې گاللي، بلکې لوړه سلنه افغانان د بيسوادۍ، غربت، قومي اختلافاتو او دپته ورته نورو څخه اغيزمن دي او دغه شان د قدرت غوښتونکو جگړو له افاتو څخه هم متاثر شوي دي. افغان ولس، د نورو ولسونو په شان، د يو مرفه او سوکاله ژوند په موخه د خپلې ټولني د پيژندلو او پرمختگ حق لري څو ددې متمدني او پرمختللي نړۍ د يو سوله خوښوونکي کورنۍ په توگه يوه برخه شي.

په ځانگړې توگه هغه کسانو ته بيله پاملرنه شوې ده چې د ټولني د راتلونکي پراختيا لپاره په ټاکنو او ميکانيزم کې يې له حقوقي، سياسي، او ټولنيز نظره دخيل وو او له بله اړخه هم د خپلې ټولني ورځني ژوند ته د پرمختگ لپاره د افغانستان د خلکو د استازيتوب او د پارلماني او قانون جوړونې له لارې دي.

هيله من يم چې د افغانانو لپاره دغه له ارزښته ډک خدمت او مرسته، ددوی په ملي ژبو وژباړل شي او نشر ته وسپارل شي څو مطالعه کرل شي او د هيواد په پوهنتونونو کې په ځانگړې توگه د حقوقو او سياسي علومو په پوهنځي او نوور حقوقي او سياسي اړونده موسسو کې د درسي مرستندوي په توگه ځای ونيسي. پرته له شکه، دغه کتاب د افغانانو د حقوقي او سياسي څيره کې په برخه کې غټه مرسته کوي او له هغو سره چې د خپل هيواد لپاره د خدمت په موخه د استازي کيدو هيله لري.

غواړم له کارنيليوس اديبار Adebahr Cornelius څخه ددغه لارښود کتاب د مسودې د تکميل په برخه کې د مرستې، او له توماس روتيگ Rttig Thomas څخه د مسودې د نهايي کولو په موخه د گڼ شمير ورکشافونو د په لاره اچولو او دغه شان له هغو کسانو څخه چې ددغه مهمې پروژې په بشپړيدو کې يې له ما سره ملگريتوب کړی، مننه او کوروداني وکړم.

رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه

د افغاني ټاکنو لارښود

د کتاب نوم: رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه- د افغاني انتخاباتو لارښود

لیکوالان: دوکتور بابک خلعتبري او کارنیلوس ادیبار

ژباړونکي: امان الله اېمان

چاپ کال:

چاپ وار: دوهم

مندرجات

سریزه

۱- په افغانستان کې ولسواکي

۱- ولسواکي په افغانستان کې

دا کتاب د افغانستان د ټاکنو په اړه یو لارښود دی. که څه هم ټاکنې د یو ولسواک نظام لپاره یو مهم عنصر دی، خو ټاکنې که ((زاده او عادلانه)) هم وي، په خپله ولسواکي نه شي راوستلی، د افغاني نظام ډیر مهم او د قدر وړ عناصر لکه تاریخي اساسات او نوي عناصر، لاندې تاسو ته وړاندې کوو.

۱،۱ اوسنی نظام

د ۲۰۰۴ کال د افغانستان اساسي قانون دا خبره په ډاگه کړې، چې افغانستان یو اسلامي او ولسواک دولت دی، چې یو ولسمشر، ملي شورا او نور گڼ سیمه ییز حکومتونه لري.

۱،۱،۱ اجرائیه ځواک

د افغانستان د مرکزي حکومت اجرائیه څانگه، د ولسمشر دفتر، د ولسمشر دوو مرستیالانو، لوی څارنوال، اوسني ۲۵ وزیرانو، دغه شان ځینو خپلواکو ارگانونو او نورو د مرکزي حکومت ادارو ته شامله ده.

د افغانستان د اسلامي دولت ولسمشر د مستقیمو ټاکنو او پټو رایو له لارې د یوې پنځه کلنې دورې لپاره ټاکل کېږي، چې حد اکثر دوه دورې ولسمشر کولی شي خدمت وکړي. ولسمشرۍ څوکۍ ته نوماندان له خپلې نوماندۍ سره جوخت، خپل دوه مرستیالان هم کاندیدوي. ولسمشر په اکثریت مطلق سره ټاکل کېږي، که چېرې یو نوماند هم تر ۵۰ سلنه زیاتې رایې خپلې نه کړې، د دوو هغه نوماندانو ترمنځ، چې تر نورو یې زیاتې رایې گټلې، ټاکنې دوهم پړاو ته درومي.

ولسمشر د وسله والو ځواکونو د اعلیٰ سرقوماندان او د دولت او کابینې په راس کې وي. معمولا ولسمشر به وزیران، لوی څارنوال، د افغانستان بانک رییس، د سترې محکمې غړي، د خپلواکو کمیسیونونو مشران او د ځینې نور پوستونه د ولسي جرگې په تایید مقرروي.

د ۲۰۰۴ کال د اکتوبر په میاشت کې حامد کرزی د ۵۵،۴ سلنه رایو په ترلاسه کولو، په لومړي پړاو ټاکنو کې د افغانستان ولسمشر وټاکل شو. دده دوه مرستیالان هر یو احمدضیا مسعود او محمدکریم خلیلي دي. د دوی د لوړې (تحلیف) مراسم،

د همدغه کال د ډسمبر په ۷مه نیټه ترسره شول. ۲۵تنه وزیران وټاکل شول او د ملي شورا له تایید وروسته یې په خپلو دندو پیل وکړ.

۲،۱،۱ مقننه ځواک:

دوه مقننه مجلسونه (ولسي جرگه او مشرانو جرگه) د قانون جوړونې تر ټولو لوړ ارگانونه دي، چې د ولس د ارادو څرگندوونکي او دغه شان د ټول ملت استازي وي (د اساسي قانون ۸۱مه ماده). د ۲۰۰۴ کال د اساسي قانون پر بنسټ، ملي شورا یا پارلمان له دوو مجلسونو څخه جوړ دی، یانې مشرانو جرگه (د مخورو یا مشرانو مجلس) او ولسي جرگه (د ولس مجلس) دي. ملي شورا د لومړي ځل لپاره د ۲۰۰۵ کال په ډسمبر کې د انتخاباتو په پایله کې خپله لومړنۍ غونډه ترسره کړه.

د ولسي جرگې غړي د پنځو کلونو لپاره د ازادو، نیغو، او پټو رایو اچونې له لارې د ولایتونو په ټاکنیزو حوزو کې وټاکل شول. اوسمهال په ولسي جرگه کې، ۲۴۹ څوکۍ شته. اساسي قانون په دې اړه ۲۵۰ حداکثر څوکیو باندې تصریح کړې ده. څوکۍ د ولایتونو ترمنځ د نفوس په اساس ویشل شوې دي (ضمیمه وگوري) ټولې اته شپيته څوکۍ او له هره ولایته دوه څوکۍ د بنځو لپاره ځانگړې شوې دي. لس څوکۍ کوچیانو ته ځانگړې شوې، چې له هغه څخه درې دانې د بنځو لپاره دي. ولسي جرگې ته نوماند کس باید د کانديدوالي پر مهال ۲۵ کلن وي.

مشرانو جرگه ۱۰۲ غړي لري، چې یو لړ یې د ولسمشر له خوا انتصاب شوي او بل د غیرمستقیمو انتخاباتو له لارې او د ولسي جرگې او ولایتي شوراگانو د انتخاباتو په ترڅ کې له ولسوالیو یا ناحیو څخه دي، چې یو په درېیمه برخه غړي یې د څلورو کلونو لپاره له ولایتي شوراگانو څخه ټاکل کیږي. او د ناحیوي شوراگانو له لارې یو په درېیمه یې د دريو کلونو لپاره ټاکل کیږي او یو په درېیمه برخه یې د ولسمشر له لوري د نظر خاوندانو او باتجربه کسانو له ډلې، د پنځو کلونو لپاره ټاکل کیږي، چې پنځوس سلنه به پکې بنځې وي. له دې امله چې تر یوې نامعلومې مودې پورې د ولسوالیو یا ناحیو ټاکنې وځنډیدې، یوه لنډمهاله حل لاره ورته ولټول شوه چې ولایتي شوراگانې دوه کسه خپل غړي مشرانو جرگې ته (یو د څلورو کلونو لپاره او بل د ناحیوي ټاکنو تر ترسره کیدو پورې د دريو کلونو لپاره) وټاکل شول. په دې ترتیب، ۱۱۲ برخه (غیرمستقیم) د ټاکلو سیتونو لپاره وټاکل شول او تر هغې دوام به لري چې ناحیوي شوراگانې جوړې شي. د مشرانو جرگې غړي باید د انتخاب یا انتصاب پر مهال د ۳۵ کلنۍ عمر بشپړ کړی وي.

د ملي شورا غړي بايد افغاني تابعيت ولري او يا تر نوماند كيدو، ټاكل كيدو يا مقررېدو لس كاله وړاندې يې د افغانستان تابعيت ترلاسه كړی وي. په يو وخت كې د دواړو مجلسونو ولسي جرگې او مشرانو جرگې غړيتوب ناشونی دی. د ملي شورا غړي د جرمونو له قانوني تعقيب څخه خوندي نه دي.

ملي شورا په كال كې په دوو غونډو كې سره راټولېږي او ددغه غونډې وخت په كال كې نهه مياشتې دی. غونډې به ښكاره جوړېږي، پرته له هغه چې رييس يا لږ تر لږه د ملي شورا ۱۰ تنه غړي يې د پټوالي وړاندیز وكړي او شورا هم ورسره هوکړه وكړي.

د قوانينو او پاليسيو مسوده د ولسمشر د دفتر، انفرادي وزارتونو او يا ملي شورا له لارې ترتيبېږي او د دواړو مجلسونو له تصويب او د ولسمشر له توشیح وروسته، د قانون په توگه منل كېږي او مرعي الاجرا به وي. مشخص قانوني اسناد(قواعد، لارښوونې، ارشادات او نور دېته ورته) په انفرادي توگه د وزيرانو له خوا هم تصويب كېدی شي. ملي شورا بايد يو تقنيني فرمان يا يو وړاندیز شوی سند تر تقديمېدو يوه مياشت وروسته موده كې تصويب كړي. د اساسي قانون ۹۴مې مادې دا خبره په ډاگه كړې ده چې:

د اساسي قانون له ۹۰مې مادې سره سم، ملي شورا لاندې دندې په غاړه لري:

- ۱- د تقنيني فرمانونو او قوانينو لغو، تصويب يا تعديل.
- ۲- د اقتصادي، کلتوري، ټولنيزو، تکنالوژيکو او پراختيايي پلانونو تاييدول.
- ۳- د دولتي بوديجې تاييد او د پورونو د ښلولو يا ورکولو اجازه.
- ۴- د اداري واحدونو رامنځته کول، لغوه کول او يا تعديلول.
- ۵- د نړيوالو معاهداتو منل او له نړيوالو معاهدو سره د افغانستان پيوسته کيدل يا د پيوسته کيدو له فسخ کيدو سره موافقه.
- ۶- نور په اساسي قانون كې مندرج واکونه او صلاحيتونه.

- قانون د ملي شورا د دواړو مجلسينو هغه مصوبې ته ويل كېږي، چې د ولسمشر له لوري توشیح شوی وي، پرته له هغه چې په اساسي قانون كې يې په اړه بل ډول يادونه شوې وي.
- كه ولسمشر د ملي شورا له مصوبې سره موافق نه وي، كولی شي دغه مصوبه د تقديم له نيتې وروسته د پنځلسو ورځو په ترڅ كې د موجه دلايلو له يادولو سره ولسي جرگې ته بيرته رد كړي.
- ددغه مودې په سرته رسيدو سره او يا هغه وخت چې ولسي جرگه دغه مصوبه دوهم ځل د ټولو غړو د دوو ثلثو اړاو باندې تصويب كړي، مصوبه توشیح شوې بلل كېږي او نافذه ده.

- (په دري او پښتو په اصلي متنونو کې د ژبني توپير له امله ځينې کسان دا خبره کوي چې ولسمشر کولی شي، له پنځلسو ورځو وروسته قانون رد يا مخالفت ورسره ونيسي.)
د ټاکل شويو استازو په توگه، د ولسي جرگې غړي د هيواد د ټول ولس استازيتوب کوي او يوازې د هغه کسانو استازي نه دي چې ده ته يې رايه ورکړې ده. د ملي شورا د ټولو غړو دنده ده چې د خپل ولايت يا ناحيې يا ولسوالي (په طبعي توگه د خپل هيواد) د موکلينو د گټو او غوښتنو په نظر کې نيولو سره د قوانينو په اړه تصميم ونيسي. په داسې حال کې چې ټولو ته روښانه ده چې ځينې وخت خلک ددغه علاقه په ترسره کولو کې پوره يو له بله سره موافق نه وي، خو دا هم تر لمر روښانه ده چې قانون هم د يوې ځانگړې ډلې په خدمت يا پښو کې نه شي پريوتی.

۳،۱،۱ ولايتي شوراگانې:

له ۹۰۰۰۰ تر ۲۹ پورې د مناسبو غړو په درلودلو سره د هر ولايت د نفوس په کچه ۳۴ ولايتي شوراگانې لري او په يوه انتخاباتي حوزه کې ټاکل کېږي. نوماندان بايد په هغه ولايت کې هستوگن وي په کوم کې چې انتخاباتي لري او نه شي کولی يو وخت هم د ولسي جرگې لپاره او هم د ولايتي شورا لپاره کانديد شي. د ټاکنو اوسنی قانون دا خبره روښانوي چې په ولايتي شورا کې يو په څلوره څوکۍ د ښځو لپاره ساتل شوې دي (۲۹مه مه، لومړی ټ پراگراف)
ولايتي شوراگانې اوس هم په دې لټه کې دي چې د افغانستان د حکومت د فرعي پوړيو په توگه خپل اغيز روښانه او مشخص کړي. تر اوسه په لاندې برخو کې ولايتي شوراگانې اغيز او نقش لري:

- د خپلو منتخبو غړو له ډلې د اکثريت په ټاکلو سره، مشرانو جرگې ته د خپلو ولايتي استازو ټاکل.
- د ولايتونو په پراختيا کې گډون (لکه اقتصادي، روغتيايي، ښوونه او روزنه، د بيارغونې موضوعات) او د اداري چارو پرمختگ.
- د ولايت له ادارې سره په گډو موضوعاتو کې د پراختيايي پلانونو په گډون مرسته، همکاري سلا مشوره او څارنه.

۴، ۱، ۱ ټاکنيز نظام:

په افغانستان کې په ټاکنو کې د گډون لپاره د رایه ورکولو حق بنځو او نرانو ته تر ۱۸ کلنۍ پورته ورکړل شوی دی. ولسمشر د دوه پړاويزه سیستم پر بنسټ ټاکل کېږي، او په لومړي پړاو کې یو کانديد تر ۵۰ سلنه زیاتو رایو په ترلاسه کولو سره ټاکل کېږي، که چیرته هیڅ کانديد هم تر ۵۰ سلنه زیاتې رایې ترلاسه نه شي کړی، د زیاتو رایو د گټونکو ترمنځ به دوهم دور ټاکنې ترسره کېږي چې د دوهمې دورې وړونکی کس ولسمشر دی.

د ولسي جرگې د ټاکنو په اړه، د ۲۰۰۵ کال د اپریل میاشتې د ۲۹مې نېټې فرمان، د ټاکنو قانون د ولسمشرۍ مانۍ له لوري منل شوی دی، د واحد او د نه انتقالیدو وړ (SNTV) د رایې په سیستم باندې یې تصریح کړې ده، او د ټاکنو اوسنی قانون هم دغه سیستم منلی او ساتلی دی. د SNTV پر اساس، هر افغان چې د رایه ورکولو قانوني شرایط پوره کړې، په یوه ټاکنیزه حوزه (ولایت) کې یو کانديد ته د یوې رایه ورکولو حق لري. د SNTV د سیستم اساسي گټې دادي چې دغه سیستم رایه ورکوونکي ته په ډیره اسانه توگه تشریح کیدی شي او دغه شان، د شمیرلو لپاره هم ډیر اسان دی، په ورته وخت کې، دغه سیستم خپلواکو نوماندانو ته ډاډ ورکوي. په همدې وخت کې، SNTV د فردي کسانو د سیاست د هڅولو لامل کېږي، چې د سیاسي گوندونو د اغیز د کمیدو لامل کېږي، ځکه ټول رایه ورکوونکي به د ځانگړو کسانو په لور ورمات وي، ښايي په یو ولایت کې یو گوندي کانديد زیاتې رایې وگټي، خو په عین وخت کې، ډیرې لږ څوکۍ به دغه گوند خپلې کړې وي. په حقیقت کې، په کابل کې ډیری نوماندان ولسي جرگې ته د ۲ سلنه څخه په کمو رایو یوه څوکۍ وگټله. په داسې وخت کې، که د یوه گوند پلویان ټول خپل یو تکره نوماند ته رایې ورکړي، په اصل کې دغه گوند دغه ټولې رایې ((ضایع)) کړې دي، چې د بل گوند له دوهمه درجه کانديد سره ډیر توپیر لري. دا به د هغه گوندونو لپاره یوه اغیزمنه تگلاره وي چې په ډیر پام سره خپل ټول اړوند کانديدان منظم کړي او په دې هڅه کې وي چې خپل ټول پلویان په دې وپوهوي چې خپلې رایې بې طرفانه وويشي.

دغه شان کیدی شي SNTV سیستم کانديدان د ملي اجنډا پراختیا ته د هڅولو پړخای، سیمه ییزو، قومي او قبیلوي موضوعاتو ته د لمن وهلو له امله د پارلماني سیاست په موثر پرمختگ باندې منفي اغیز پرېباسي او د سیمه ییزو او قومي ایتلافونو او گروپونو د رامنځته کیدو لامل شي. بالاخره، SNTV د بنځو لپاره د ساتل شویو څوکيو له یو ځای کیدو سره، کولی شي په هغه ځایونو کې چې بنځې له ټیټو سطحو د نرانو مقام ترلاسه کوي، په ځینو حالاتو کې یو غیر دیموکراتیک روښانه او د لیدلو وړ اغیز پرېباسي. د استازیتوب یو متناسب سیستم، چې په

هغه کې بشپړه کاندیدان هم د گوند په لیست کې شامل وي، کولی شي په شورا کې د بنځو په گډون مثبت اغیز پرېبایي، پرته له دې چې دېته پام وشي چې مخالف نران له غیر دیموکراتیک او غیر عادلانه چلن څخه گیلې او شکایتونه کوي.

اساسی قانون دا خبره روښانوي چې په ولسي جرگه کې څوکې د ولایتونو ترمنځ د نفوس په اساس ویشل شوې دي. ددغه حکم پلي کول به له ستونزو خالي نه وي، ځکه نه یوازې دا چې د ولایتونو د ولسوالیو او ناحیو د پولو ستونزې حل شوې نه دي، بلکې د افغانستان د نفوس په اړه منل شوي ارقام هیڅ تر اوسه په لاس کې نشته. په افغانستان کې وروستی سرشمیرنه (احصاییه) په ۱۹۷۹ کال کې ترسره شوه چې یوازې د ځینو ځانگړو ولایتونو او تر نصف د زیاتو وگړیو برخه یې په بر کې رانیوله. په ولسي جرگه کې د څوکیو تخصیص او ویشنه، په ۲۰۰۵- ۲۰۰۴ کلونو کې د ترسره شوې کور په کور سروې او د ۱۹۷۹ کال د نامکملې سرشمیرنې په اساس ترسره شوې ده.

۱.۱.۵ اساسي مجریان:

- د ټاکنو خپلواک کمېسیون (IEC) په افغانستان کې د ټاکنو د ټولو موضوعاتو او ټولپوښتنې د ټولو ډولونو په اړه د څارنې او ادارې واک او مسوولیت په غاړه لري. (د اساسي قانون ۱۵۶مه ماده) دغه کمیسیون د ۲۰۰۵ کال د جنورۍ په میاشت کې د (۹) تنه افغان غړي درلودل، چې د دغه کمیسیون د رییس او د رییس د مرستیال په شمول ټول د ولسمشر له خوا مقرر شوي وو. د IEC له لوري به ټول پلانونه او دستورالعملونه خپرېږي. د ټاکنو ولایتي دفترونه (PEOS) په هر ولایت کې د IEO د هر ولایت د سکرتریت د څانگې په توگه تاسیس شوي دي. دغه دفترونه په خپل اړونده ولایت کې د ټاکنو د جریان د تنظیم د نظارت مسوولیت او د ټاکنو د فعالیتونو د همغږي کولو مراقبت په غاړه لري او ټول ولایتي کارکوونکي به سره منظموي.
- د ټاکنیزو شکایتونو کمېسیون (ECC)، د ټاکنو د قانون د ۵۲مې مادې په امر د کاندیدانو د قانوني خنډونو او ټاکنیزو تیروتنو په اړه د رارسیدلو شکایتونو د پرېکړې او څیړنې دنده په غاړه لري. ECC پنځه غړي لري، یو افغان د سترې محکمې په استازیتوب، یو افغان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون په استازیتوب، او درې نړیوال استازي د ملگرو ملتونو د سرمنشي په استازیتوب (SRSG). دوی یو تن د دوی له منځه د رییس په توگه ټاکي. د ECC ډله، د څیړنې د یوې کوچنۍ ډلې له خوا حمایه کیږي، چې کولی شي قانوني مجوزونه لکه: گواښ، جریمه او یا د پوره جرمي شواهدو د درلودلو په صورت کې د جرمونو د څیړنې سیمه ییزو دفترونو ته د کاندیدانو استول،

صادر کړي. د ټاکنيزو شکایتونو کمیسیون کولی شي له وسله والو غیرقانوني ډلو تپلو سره د اړیکو درلودلو په تور نوماندان محروم یا سلب صلاحیت کړي. ECC دغه شان کولی شي د دوهم ځل رایه اچونې او دوهم ځل رای شمیرنې امر هغه وخت صادر کړي، چې د کومې تیروتنې یا ټاکنیز جرم په اړه پوره یقین تر لاسه کړي.

- په افغانستان کې د ملگرو ملتونو د معاونیت پلاوی UNAMA دنده لري، چې د نورو دندو ترڅنګ، د ټاکنو د خپلواک کمیسیون AIEC له لارې د ټاکنو له پروسې ملاتړ وکړي. (د ملگرو ملتونو د امنیت شورا د ۲۰۰۸ کال د مارچ میاشتې د ۱۸۰۶ (۲۰۰۸) ۲۰مه شمیره پریکړه لیک). دغه پلاوی د ټاکنو د پروسې لپاره اداري او لوجیسټیکي ملاتړ چمتو کوي. د UNAMA له توظیف او نظارت سره، د ملگرو ملتونو پراختیایي پروگرام (UNDP) د ټاکنو د فعالیتونو د همغږۍ دنده د ټاکنو د ظرفیت د حقوقي پیاوړتیا د پروگرام په مالي ملاتړ د راتلونکي لپاره (ELECT) پلی کوي. ELECT دغه شان د IEC لپاره مستقیم تخنیکي او د ظرفیت جوړونې او د انتخاباتو د ټولو فعالیتونو لپاره مرسته کوي. د ۲۰۰۴ کال په ټاکنو کې، UNAMA د افغانستان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون (AIHRC) په مرسته د سیاسي او امنیتي محدودې په موجودیت کې له ازادو او عادلانه ټاکنو څخه نظارت او څارنه وکړه.

- د افغانستان ملي اردو (ANA) او د افغانستان ملي پولیس (ANP) د ټاکنو لپاره امنیت نیسي. ANP د رای ورکونې د مرکزونو او د نوم لیکنې د پروسې د امنیت د تامین دنده پر غاړه لري، په داسې حال کې چې ANA د سیمه ییز امنیت مسووله ده چې د افغانستان لپاره د نړیوالو نظامي ځواکونو په مټ، د ایتلاف دواړو ځواکونو (هغه امریکایي ځواکونه چې د طالبانو او القاعده پر ضد جګړه کوي) او (د نړیوال امنیتي معاونیت ځواکونه ISAF) چې د ملگرو ملتونو په تایید د هیواد په اطرافو کې د ځانګړو سیمو د امنیت لپاره له اقوامو څخه مختلط ځواکونه دي) له لوري یې ملاتړ کیږي. نړیوال ځواکونه دغه شان په ځینو حالاتو کې د درندو وسایلو د لیرد او د موادو د ویش په برخه کې هم مرسته کوي.

- د ټاکنو د څار نړیوالې او کورنۍ موسسې، د انتخاباتو د پروسې مهم مجریان دي، تر هغه پورې، څو پوره ډاډ تر لاسه کړي چې عادلانه او شفافه ټاکنې ترسره شوې دي. د ټاکنو څارونکي د ټاکنو د اعتبار په پیاوړتیا کې مهم اغیز لري او د ټاکنو د پایلو په بااعتباره کولو او تصدیق کې مهم رول پرغاړه لري. په مخکنیو ټاکنو کې، اروپایي ټولنې، د ازادو ټاکنو اسیایي شبکې (ANFREL) د اروپا لپاره د مرستو او امنیت سازمان (OSCE) او د ټاکنیز سیستم لپاره نړیوال سازمان (IFES) نړیوال څارونکي استخدام کړي وو. د افغانستان لپاره د ازادو او عادلانه ټاکنو

بنسټ (FEFA) د افغانستان د مدني ټولنو او د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون له خوا زرگونه داخلي داوطلبان او څارونکي استخدام کړي وو.

۱، ۱، ۶ د رایه ورکوونکو نوم لیکنه:

د ټاکنو د یوې غټې پروسې په ډول په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۵ کلونو کې د زیات شمیر رایه ورکوونکو نوم لیکنه په ټول افغانستان کې ترسره شوه، چې ۱۰،۵ میلیونو زیات کارتونه د افغانستان د ولسمشریزو ټاکنو د نوم لیکنې لپاره چاپ شول او یو کال وروسته نږدې یو ملیون کسانو نورو دوهم ځل د پارلماني ټاکنو لپاره نوم لیکنه وکړه. له هغه وخته تر ننه، ډیر شمیر افغانان د ۱۸ کلنۍ عمر ته رسیدلي او اوس د رای حق لري، ځینې نور د بیاراستنیدو د پروسې په مټ، خپل هیواد ته بیرته راغلي دي او ځینې نورو چې مخکې یې نوم لیکنه کړې وه، ولایاتو ته تللي دي. وروستی ډله ډیره مهمه ده، ځکه چې افغانان یوازې په هغه ولایت کې د رای ورکولو حق لري چې هلته یې کارت درج شوی وي. د نوم لیکنې اوسنۍ مرحله یوازې په دوهم ځلې نوم لیکنه باندې تمرکز لري او دغه مرحله بشپړې سرشمیرنې ته شامله نه ده. (لکه چې وړاندې مو هم ترې یادونه وکړه) د مرکزي او شمال-غربي ولایتونو نوم لیکنه د ۲۰۰۸ کال په اکتوبر میاشت کې پیل شوه او په جنوبي او غربي ولایتونو کې د ۲۰۰۹ کال په مارچ میاشت کې پای ته ورسیده. په ټول هیواد کې د ۶۰۰ په حدودو کې د نوم لیکنې مرکزونه وو، چې تقریباً ۲ میلیونه نویو رایه ورکوونکو او یا بیرته راستنیدونکو رایه ورکوونکو ځانونه پکې ثبت کړل.

۱، ۲ تاریخي اساسات او وروستي پرمختگونه:

د افغانستان د ولسواکۍ تاریخ تر ډیره تیر ۲۰۰۴ وخت ته ورگرځي، هغه مهال چې د ملگرو ملتونو تر څار لاندې د بن د پروسې په پای کې له څو لسيزو کورنیو جگړو وروسته د لومړي ځل لپاره ټاکنې ترسره شوې. تر ټولو وړاندې، افغانستان د یوې لرغونې سنتي ولسواکۍ درلودونکی دی. له ډیر پخوا، سنتي جرگه په یوه ناسته کې د افرادو د برابرۍ د اصل انځورونکې ده، چې هیڅ ډول سلسله مراتب نه مني. د ډیرو اوږدو شخړو او قبیلوي اختلافاتو د حل او فصل د موضوعاتو په اړه به جرگې د عمومي رضایت پر اساس پریکړه کوله. کله کله به یوازې مشرانو، او ډیری وخت به د یوې قبیلې ټول نران په یوه جرگه کې سره راټولیدل. جرگه د یوه سازمان یا ادارې په شان، په افغانستان کې د یوه غټ قانونیت واک لري. له همدې امله ده چې په ۲۰۰۳ کال کې د افغانستان د اساسي قانون د تصویب لپاره وړاندیز شوې لویه جرگه جوړه شوه او دا کومه ناڅاپي پېښه نه

وه. په پایله کې، لویې جرگې رسماً د ملي شورا غړي او د ولایتونو رییسان او دغه شان د ولسوالۍ شوراګانې د افغانستان د خلکو د تر ټولو لوړ مظهر په توګه (۱۱۰مه ماده) تاسیس کړه. د دولت‌مندانو د کمزوریتوب او یا نه درلودلو په وخت کې به د ډیر وخت لپاره شوراګانې د یوې دایمي ادارې په توګه د سیمه ییزو چارو د ادارې مسوولیت پر غاړه لري.

دوهم، پارلمان ته ورته ادارې د لومړي ځل لپاره د ۱۹۲۳ کال په لومړیو کې هغه مهال تاسیس شوې، کله چې امیر امان الله خان پارلمان او ولایتي شوراګانې له اساسي قانون سره یو ځای وړاندیز کړلې. وروسته، دوه ځله د ولسواکۍ پیل چې د کثرت پالنې او پټو ټاکنو معرف و او دغه شان د رسنیو ازادې او پارلماني شخړې د (۱۹۵۱-۱۹۴۷ او ۱۹۷۳-۱۹۶۳) کلونو کې د پخواني شاه، ظاهر شاه تر مشرۍ لاندې وې. له اساسي قانون سره سم، د مقننه قوا پر وړاندې د اجرائیه قوا په ګټه، د قواوو له یو ډول تعادل سره چې په هغه کلونو کې، سره له دې چې د پخوانیو شوراګانو په نسبت پارلمان ته زیاتره لفظي بدلون ویل کیده، خو د یوه وروستي بري لپاره یې لاره اواره کړه. د سیاسي او مدني ژوند غوړیدا د پراخه ټولنیزو بدلونونو انعکاس ورکاوه او د بناري کیدو ښکارندويي یې کوله، ښوونه او روزنه او اقتصاد وو، چې له فعاله سیاسي ارمانونو او افکارو سره یو ځای یې د یوې متوسطې سیاسي طبقې رامنځته کولو ته لاره وکړه. دغه ټولنیز جوړښت د ډیری سیاسي خوځښتونو د پراختیا لامل شو، چې ځینو دغه ډلې د کین اړخو، اسلامپالو، ملتپالو او قومپالو په نومونو وویشلې (وروستۍ برخې ته نظر وکړي)

په پای کې، دواړو رواجونو که قبیلوي ولسواکي وه او که د پارلماني ولسواکۍ مخکښان، له طالبانو وروسته یې د د ولسواکو اصلاحاتو د کار بنسټ کېښود. له ۲۰۰۱ کال وروسته، په لومړیو کې د ۱۹۶۴ کال د اساسي قانون په استناد، یو نوی رژیم رامنځته شو، وروسته لویې جرگې اساسي قانون تصویب کړ او بالاخره په ۲۰۰۵ کال کې د ملي سراسري ټاکنو له لارې پارلمان رامنځته شو، چې بیا یې د یوه مقننه مجلس معرفي او استازیتوب کاوه، نه د نړیوالې ټولنې له غوښتنو سره سم یو د پردې عناصرو د پلټنې سیاسي عنصر.

۱، ۲، ۱ پارلمان او سیاسي ګوندونه:

په داسې حال کې چې په افغانستان کې سیاسي ګوندونه شته، سره له دې چې ډیر کم ډیموکراتیک عمر لري، دوی په زړه پورې پراختیا نه ده کړې او تر ټولو بده لا دا چې دغه ګوندونه د پیژندلو له سختې ستونزې سره لاس دي. ډیر خلک یې د خلق ډیموکراتیک افغانستان (PDPA) تر ملاتړو، د ښکیلاکګرو روسانو او یا د مجاهدینو تر اسلامي ډلو ټپلو (تنظیمونو) پورې

اړوند بولي، کوم چې ددوی د جگړو له لاسه د ۱۹۹۰ کلونو په ترڅ کې خونړۍ جگړې او بې ثباتۍ رامنځته شوې. په پایله کې، ډیری افغانان، د دولت د لوړپوړو مقاماتو په گډون، په گوندونو باور نه لري او دغه گوندونه د خپلو شخصي غوښتنو په اساس د پالیسیو د مخته وړلو پلویان او د خپلو ځانگړو قومي او قبیلوي ډلو ملاتړي بولي. یو له هغه دلایلو چې د SNTV سیستم یې غوره بللی دی، دادی چې په دغه سیستم کې په افرادو تمرکز وي نسبت سیاسي گوندونو ته. لا اوس هم په یوه ولسواک نظام کې د وگړو د اغیزمن استازیتوب او غوښتنو لپاره او دغه شان د اغیزمنو پالیسیو د جوړښت لپاره د گوندونو شتون ضروري دی.

په ۲۰۰۱ کال کې له ولسواکې دورې وروسته، درې ډوله تاریخي، سیاسي او افغاني ایډیالوژۍ راډگر ته شوې او د سیاست په ماحول کې یې د پام وړ غوره توبونه تر لاسه کړل: گین اړخي، اسلامپالي او قومپالي یا ملتپالي. سره له دې چې دغه درې ډلې تر پخوا ډیرې ځواکمنې دي، درېیمه ډله هم رامنځته شوې ده: نوي ولسواکان چې، د نورو ایډیالوژیکو خنډونو په ماحول کې د یو نوي څیز د پیل په هیله دي.

اساسي قانون هغه گوندونه ممنوع اعلان کړي چې نظامي تشکیلات ولري، یا د قومیت، ژبې، سمت یا د مذهبي ډلو د ملاتړ په اساس وي. (۳۵مه ماده) د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې، تر ۷۰ زیات شمیر گوندونه د عدلیه وزارت له لوري تایید او ثبت شول. (د قانوني سیاسي گوندونو لیست په ضمیمه کې وگوري). په هر حال، یو ډله کانديدانو (یوازې ۱۲۱) د خپل سیاسي گوند نوم، د نوم لیکنې په پاڼه کې راوړي، ځکه چې د رایه ورکولو په پاڼه کې ددغه شان پلویتوب یادول طرح شوي نه دي، ځینې کانديدان په تکرار سره د خپل سیاسي گوند نوم په هغه ځایونو کې لیکي چې د نوم لپاره په نظر کې ورته نیول شوي. په داسې حال کې چې د پانې نه طرح د رایې ورکول نور هم اسانه کوي. ښایي رایه ورکوونکی د خپلو هغو متحدینو له پیژندلو لرې کړي، کوم چې غواړي هغه ته رایه ورکړي.

دا حقیقت چې سیاسي گوندونو رسماً د کمپاین اجازه نه درلوده، په دې ونه توانیدل چې گوندونه د خپلو کانديدانو له تنظیم او ځای ورکولو څخه منع کړي. په حقیقت کې، تصور داسې و چې د ولسي جرگې د ټولو غړو تر دوه نلته زیات، تر یو گوند پورې رسمي یا نارسمي تړلي دي. دغه شان، د مجاهدینو ډلو په پراخه کچه د استازو تر نیمایي زیات د وسله والو قوماندانانو له ډلې چې تر مجاهدینو پورې تړلي وې، پارلمان ته لاره ومونده. د نارسمي اټکل له مخې، د ۲۴۹ غړو له ډلې، د درېیمې برخې په شاوخوا کې نوي ټاکل شوي غړي د نظامي ډلو قوماندانان، د مجرمو ډلو غړي، د نشه یي توکو قاچاقچیان او جنګي مجرمین دي.

اوسنی مقننه مجلس د مختلفو گوندونو ترمنځ د همکارۍ پر شتون سربیره، تر اوسه د یوه منسجم پارلماني گروپ اړتیا نه ده پیژندلې، ددې پر ځای، د سمت ورکولو بدلون، ایتلافونه او وقفه یی وابستگی یې رواج کړې دي. دا چې د انتخاباتي سیستم SNTV سیاسي گوندونه نه پیژني، ډیری نوماندانو د یوې ملي هر اړخیزه تگلارې پر ځای، سیمه ییزو یا قبیلوي محدودو ته مخه کړې ده. پر دې سربیره، ټاکنیزې سیالۍ په ځاني شهرت او تشو ژمنو باندې راڅرخي، نسبت مسلکي ځواکمنتیا ته چې د یو قانون جوړوونکي لپاره اړین توکي دي.

په پایله کې، پارلمان څو ټوټې او کمزوری شوی دی او په پوځه وړتیا ملي موضوعات تر پاملرنې لاندې راولي او یا اجراهه قوه کنټرولوي. په ځانگړې توگه، د حکومت د ملاتړو روښانه ځانگړنه یا د هغوی مخالف ځواک تر اوسه نشته، هغه څه چې شته، د ځاني غوښتنو پر بنسټ د ایتلافونو بدلون او دغه شان قومي او قبیلوي اړیکي دي. سره له دې چې د یادو شویو گوندونو جوړښت ډیری خلک ویني، د شفافیت کمښت، حساب ورکول او نظم هم په گوندونو کې تر سترگو کیږي.

دغه شته وضعیت په عامه عرصه کې هم وروسته والی له ځانه سره مل کړی دی. په داسې ځای کې چې د ولسمشر یا نورو سیاسي گوندونو د مشرانو، ټوپکواکانو او د نشه یی توکو د قاچاقچیانو زور او واک واکمن وي، په دې ډول شرایطو کې هیڅ ((گوندي بنسټ)) نه شي رامنځته کیدی، چې په هغه دې سړی حساب وکړی شي. که گوندونه رسمي غړي ولري هم، هغه بیا د گوند د رهبرۍ په جوړښت او یا پالیسیو کې ډیر لږ عملي نفوذ لري. دا چې په انفرادي توگه اشخاص تل د ډول ډول گوندونو غونډو ته ورځي، دغه موضوع دا ستونزه رامنځته کړې چې رهبري په کومو کسانو حساب وکړي؟

۲،۱،۲، نور اساسي عناصر:

که چیرته سیاسي گوندونه نه وي، کومې ډلې، ایډیالوژۍ او یا عوامل به د سیاسي فعالیت ډگر ته راشي؟ په دغه وخت کې تر ټولو مهم، بنیایي قومي او قبیلوي اړیکې نسبت سیاسي ایتلافونو ته زیات وزن ولري. دا په تیرو ټاکنو کې له گوندونو څخه یو بد تصور چې ډیری رایه ورکوونکي یې د سیاسي فکر په نسبت، د قومي او قبیلوي اړیکو په صفونو کې ودرو. پر دې سربیره، مذهبي مشران د احترام وړ مقام لري، په ځانگړې توگه هغه چې د شوروي پر ضد جگړو کې یې رول درلود، لکه جهادي مشران. نو، د هیواد په شمال او جنوب او په کلیو او ښارونو باندې داخلي ویش موجود دی چې د رایه ورکوونکو د کړنو لپاره ټاکنوکی رول لري. پر دې علاوه، په راتلونکو ټاکنو کې د نړیوال عنصر شتون ته، هغه که د آماده گې یا اجرا په

حالت کې وي او يا د نظارت په حالت کې، يو ځل اړتيا ورته شته. دغه ټول فکتورونه د موجوده ایتلافونو او سياسي پروگرامونو او ټاکنو پر پایلو يو ټاکنونکی نقش لري.

۲. آماده گي (تیارۍ)

کله چې تاسو دغه متن لولي، ښايي داسې فکر وکړی چې تاسو د ولسي جرگې د راتلونکو ټاکنو لپاره يو نوماند یاست. په خپله پوه یاست چې نوماند کيدل خلکو، سرچینو، سیسټمونو، سازماندهۍ، تگلارو، جدي کار او ژمنتيا ته ضرورت لري. ډیری تازه دمه سیاستوال په دې باور دي چې د دولتي پوستونو د لاسته راوړلو لپاره هڅې ټاکنیز کمپاونه يا مبارزې دي. په هر صورت، تر دې زیات نور څه هم شته. د سياسي څوکۍ د ترلاسه کولو لپاره منظمو سياسي تشکيلاتو ته اړتيا ده. د ټاکنیزو مبارزو لپاره یوازنی لاره هر لور ته منډې او د رایه ورکوونکو د ملاتړ له راجلبولو سره مخامخ کيدل، د سياسي تشکيلاتو رامنځته کيدو ته اړتيا لري. کمپاونه مرسته کوي، خو د بريالیتوب ضمانت له ځانه سره نه لري. یوازې سياسي تشکيلات دي چې سړی بريالیتوب ته رسوي. د خپلو پلویانو منظمول، د یو ماهرې ډلې مشري، د یوې ښې او پلان شوې تگلارې تعقیبول او د یو لړ ښو سرچینو له لارې د هغه پیاوړي کول، ستاسې رایې حصول او له هغه څخه ساتنه کوي. په سیمه ییزه کچه، چې ټولنې کوچنۍ او اړیکې تر ډیره شخصي وي، رایه ورکوونکي باید تاسو ووبيني او په دې باوري شي چې تاسو گټونکي یاست.

دغه فصل تاسو ته د کمپاین لپاره د تیاري درس نه درکوي، بلکې ښايي تاسو ته دا لاره وښيي چې د رایې د ترلاسه کولو سیستم څنگه رامنځته کړی. ښايي گڼ شمیر لیستونه مو تر سترگو شي: اړتیاوې، گام په گام لارښوونې، او هغه یادښتونه چې ښايي ستاسو لومړني فعالیتونه یوه سم مسیر ته سیخ کړي. دغه بحث څلور برخې لري. په ((ځان ارزونه)) کې د ټاکنو لپاره ستاسو تیاری تر ارزیاوې لاندې نیسي. د ((سياسي زمينې)) په برخه کې تاسو په دې لاسبري کېږی چې تصمیم ونیسي چې رایه ورکوونکي تاسو ته د کانديد په سترگه گوري. ستاسو د رایو د لاسته راوړلو او ساتنې لپاره، د ((ستاسو ډله)) او ((ستاسو تگلاره)) عناوینو ته پام واړوی.

۲، ۱ ځان ارزونه:

په لومړي پړاو کې ولې غواړی چې دولتي څوکۍ ولری؟ ولې په دغه ولایت یا ښار یا ولسوالۍ کې؟ یا ولې همدا اوس؟ هر دلیل چې وي، باید تاسو ته روښانه وي. دا خبره به تاسو ته در په یاد کړي چې تاسو څنگه کولی شي خپله نوماندې مطرح کړی، خپلو جوړښتونو ته تشکیلاتي بڼه ورکوی او خپل کمپاین ترسره کوی. یو ځل ځان ارزونه به له تاسو سره دا مرسته وکړي چې د یوه نوماند په شان دغه کار ته ودریږی.

۹ دانې د پام وړ موضوعات، چې د انتخاباتي مسابقې د په لاره اچولو تر تصمیم وړاندې، په یوه ارزونه کې هغه ته رسیده گي وکړی:

- ستاسو موخې
- په شرایطو باندې ستاسو برابروالی
- ستاسو ارزښتونه
- ستاسو شخصیت
- ستاسو شهرت
- ستاسو د ملاتړ میکانیزم
- ستاسو شتمني
- وړتیا او برجسته گي
- ستاسو د گټلو چانس

۲، ۱، ۱ ستاسو موخې:

تاسو ولې غواړی چې له نوماندۍ یې راپیل کړی؟ که غواړی چې مرسته وکړی ایا کولی شی دا مشخص کړی چې ولې او څنگه غواړی مرسته وکړی؟ که تاسو غواړی چې اصلاح او سمون رامنځته کړی، ایا تاسو هغه اصلاحات یو یو ویلی شی او د هغه لپاره یو جدول کښلی شی؟ ستاسو موخې ایا د تاسو د کار اساسي خطوط دي، تاسو باید یو ځل بیا پاملرنه وکړی او له ځانه سره سوچ وکړی چې ایا اوس هم تاسو له خپلو اساسي خطوطو سره سرو کار لری.

۲،۱،۲ په شرایطو باندې ستاسو برابروالی:

لږ تر لږه ایا تاسو له لس کاله راپدېخوا افغاني تابعیت لری؟ ایا د دغه موقف لپاره مناسب عمر لری؟ ایا په خپله سیمه کې له ډیر پخوا هستوگن یاست چې د نوماندۍ د شرایطو لرونکې وی؟ دا لومړنۍ پوښتنې دي چې تاسو کولی شي چې واجد شرایط و اوسی. که په تاسو کې له دغه شرایطو څخه یو هم کم وي، نو ښایي تاسو بریالي نه شی (په شرایطو باندې ستاسو برابروالی وویني).

نور ډیر جدي شرایط هم شته. ایا ددې مخینه یا تجربه لری چې د یو سازمان له شمیر وتلي کسان یا څو کسه تر لاس لاندې کسان په یوه معین وخت کې کنټرول کړی؟ ایا تاسو په ابتدایي تقنیني چارو خبر یاست؟ د کاندیدانو د څیړنې رسمي پروسه به دا په ډاگه کړي چې یو نوماند د شرایطو وړ دی او د نوماندۍ اجازه لري کنه؟ په همدې ترتیب، نوماندان باید د نوماندۍ پر مهال یوه اخلاقي لایحه لاسلیک کړي، په لایحه کې پر دې لوړه (تحلیف) کوي چې په هیڅ ډول هغه جرمي فعالیتونو کې لاس نه لري چې دده د نوماندۍ د سقوط لامل گرځي. د ۲۰۱۰ کال په ټاکنو کې به د نوماندۍ پروسه د کاندیدانو د څیړنې له پروسې څخه بېله وي.

۳،۱، ستاسو ارزښتونه:

کوم اصولي او معنوي اساسات لری چې په رښتوني توگه ستاسو په ژوند کې مهم وو؟ سیاست ته په وردننه کیدلو سره حتمی نه ده چې له ارزښتونو سره ((تطابق)) ولری، بلکې هغه به وازمویي. ایا تاسو د فشار یا وسوسې تحمل لری؟

۴،۱،۲ ستاسو شخصیت:

د ټاکنیزې مبارزې په ترڅ باید تر حد زیات صمیمي و اوسی. که مو کافي بودیجه په لاس کې درلوده، باید د ننه غونډې مو په ښو خوراکنونو باندې جوړې شي، څو زیات شمیر د نعمتونو څښتنانو ته قناعت ورکړی، چې ستاسو له ټاکنیزو سیالیو ملاتړ وکړي. که مو کمه بودیجه په لاس کې وه، باید جوماتونه، نکیه خانې، عمومي غونډې، د تدفین مراسم او چای خونې د ځان لپاره وټاکي څو له دې لارې د ولس له پراخه زیات شمیر خلکو سره اړیکې ونیسي او هغوی د ځان لپاره منسجم کړی، پر دې سربیره، باید له رسنیو سره راشه درشه ولری. کمپاین کړل د کاندیدۍ د یو ډول واقعي رنگونو د اخطار یوه لاره هم ده. دغه شان، د فعالیتونو په فاصله کې، د کم نظیره او ناڅاپي حالتونو د نندارې لپاره هم مواظب اوسی.

۵.۱.۲ ستاسو شهرت:

دا ومني چې ستاسو سيالان ستاسو د شهرت د بدناملو لپاره هر څه ته لاس اچوي، دارنگه چې يوازې ستاسو پلويان کولی شي ستاسو گردچاپيره ستاسو ناکامۍ حس کړي. که تاسو د افغانستان په وروستيو لسيزو کې په افغانستان کې ژوند کړی وي، ډيری خلک په دې پوهيږي چې تاسو په مخکنيو رژيمونو کې چيرته وي. په دې مو هم سر خلاص اوسه چې له دغه شان څنگه او چيرته څخه به د ستاسو پر ضد استفاده وشي. دغه شان، د دغه سرچپه هم يو حقيقت دی، که تاسو بيرته په دې وروستيو کې افغانستان ته راغلي وي، خلک تاسو د هغو بهرنيانو به نوم پيژني چې د خلکو له ورځنيو ستونزو څخه کوم خبر نه لری.

يا نور هغه شهرتي عناصر لکه چې کله مورشوت يا بدې منلې او يا مو له خپل موقف څخه د نورو د ملاتړ لپاره استفاده کړې ده. دغه شان، په دا شان ځايونو کې ستاسو شخصي مسايل لکه اخلاقي سلوک چې بنيادي ځينو کسانو ته ورمعلوم وي، کولی شي د رايه ورکوونکي اعتماد پر تاسو له منځه يوسي. له همدې امله، د يوه نوماند لپاره د حل لاره داده چې يووالی او اعتبار ولري څو د شريرو بریدونو پر وړاندې د مقاومت وس ولري. د يوه عادل سيال په شان، بايد تاسو د خپل مخالف د شخصي او مسلکي ژوند په توپير باندې قايل شئ. ستاسو د سيال شخصي ژوند بايد د انتخاباتي مسابقي برخه ونه گرځي. د سيال عامه او سياسي ژوند دی چې تاسو کولی شي هغه ته چلنج ورکړی.

۶.۱.۲ ستاسو د ملاتړ ميکانيزم:

په رښتيا د يو چا د کورنۍ د غړو ملاتړ، بنيادي دده نور نږدې خپلوان او ملگري دده په کمپاين کې تر هر څه زيات، دی مطرح کړي. ستاسو کورنۍ او نږدې دوستان ستاسو د پياوړتيا او هڅونې سرچينه ده. کله چې داسې موضوعات رامنځته کيږي چې ستاسو او د کمپاين په اړه مو رښتوني نظرياتو او معلوماتو ته اړتيا وي، ستاسو کورنۍ او دوستان کولی شي تاسو لپاره تر ټولو غوره سرچينه وگرځي.

ددې خبرې بل دليل چې خپلوان او د کورنۍ غړي د کمپاين لپاره ټاکنوکی رول لري، دادی چې دوی د حساسو دندو د په غاړه اخستو لپاره د اعتماد وړ کسان دي، په ځانگړي ډول هغه دندې چې قربانۍ ته اړتيا لري. دوی ستاسو د مالي لارو چارو موندونکي او بنيادي د اراوو د يو ځای کولو په جريان کې مالي اميرين وي (د هغه کسانو په شان چې د رايه ورکولو پر مهال په

انتخاباتي حوزو باندې څارنه کوي) تاسو بله لاره نه لری چې خپلې شخصي او په حقيقت کې د خپلې کورنۍ پيسې رابهر ته کړی.

۷.۱.۲ ستاسو مالي لارې چارې:

تر کمپاین وړاندې مو د کمپاین تمويل ته باید پام وي، تاسو د کمپاین د پیل لپاره پيسو او د کمپاین د رسمي او نارسمي فعالیت لپاره يوې ملاتړيزې شبکې ته اړتيا لری. تاسو او يا کورنۍ مو دپته تياره ده چې يو د پام وړ پيسې مصرف کړی؟ او ايا تاسو د پيسو د نه ترلاسه کيدو په صورت کې نور امکانات لری؟ او که تاسو پيسې لری، غواړی بهر ته يې واچوی؟ ايا تاسو لږ تر لږه يو برید ورته ټاکلی شی؟

۸.۱.۲ ستاسو وړتيا يا برجسته گي:

له دینه مو موخه ظاهري او رواني وړتيا يا برجسته گي نه ده. ټاکنيزې سيالۍ د ځواک د له لاسه ورکولو لارې هم په مخ کې لري. که تاسو په ملي شورا کې د يوې څوکۍ په هڅه کې ياست، ايا تاسو دا ځواک په ځان کې لری چې د خپلې ولسوالۍ ليرو پرتو سيمو ته لاړ شی او د شپې، سهار او ماسپښين په غونډو کې برخه واخلي؟ په دې ترڅ کې، تاسو باید په گڼ شمير غونډو کې لکه د کمپاین منظمو او د کمپاین لپاره د مالي سرچينو تيارولو کې هم گډون وکړی څو د کمپاین د جريان په اړه معلومات ترلاسه کړی او دغه شان د کمپاین له ستونزو هم خبر شی. شيبه په شيبه د استراحت لپاره وخت واخلي، ځکه د يوه کاميابه کمپاین لپاره تفريح ډيره مهمه ده.

۹.۱.۲ ستاسو د گټلو چانس:

په دې ځان مه غولوی چې په ښو صفاتو مو ځان معرفي کړی دی او په دې فکر کې ياست چې تاسو يې گټی. د نيت خلوص کفايت نه کوي، تاسو باید دا وس ولری چې ټاکنې گټی. يو ژمن انتخاب کوونکی چې لاندې صفتونه ولري، ښايي ټاکنې وگټي: يو ښه او د اعتماد وړ نومانند اوسې، يوه داسې سيمه باید ولری چې په هغه کې اوس هم نفوذ لری. يوه د پام وړ منع باید

ولری، د صادقہ خلکو یا سازمان ایتلاف (یانې له دواړو، سیاسي گوند او انتخاباتي ډله) او بالاخره یوه ښه او پلان شوې ستراتیژي ولری. په مهرباني سره دا په یاد ولری چې کله خلک گڼ شمیر نوماندانو ته د ملاتړ هسې تشه وعده ورکوي.

د گټلو لپاره تاسو څه ته اړتیا لری؟

۱- یو ښه او د اعتماد وړ نوماند اوسی.

۲- یوه سیمه (یا لږ تر لږه یوه ناحیه) باید ولری چې په هغه کې نفوذ ولری.

۳- یوه د پام وړ سرچینه ولری.

۴- له یو سازمان یا صادقہ خلکو سره ایتلاف.

۵- یوه ښه او پلان شوې ستراتیژي.

ښایي تاسو په دې هیله یاست چې د نوماندۍ د وس درلودلو یا د وړلو په اړه د شک، یو لیست تهیه کړی. دغه لیست با تجربه او د اعتماد وړ شخص ته وسپاری څو ستاسې توان وسنجوی او هغه ته پاملرنه وکړي. که داسې یو دلیل وي چې ښایي تاسو یې ټاکنی، بایلی او تاسو د هغه ستونزې حل ته په وس نه وي پوره، نو ښه خبره داده چې له خپلې نوماندۍ څخه بیخي تیر شی.

۱۱،۲ هغه اسباب چې رایه ورکونکي یې د پوښتلو قصد لري:

ستاسو د گټلو چانس ددې لپاره ټاکنوی دی چې تاسو خپل ځان ته څرنگه موقعیت او موقف ورکوی؟ له (۹) باطني ټکیو څخه ستاسو درک کولی شي چې یو ټاکنوی رول ولری، چې څرنگه ځان په خلکو کې مطرح او څرنگه خپل د قوت ټکي نور هم ځواکمنوی. د یو نوماند د قوت په ټکیو تمرکز وکړئ. په یاد لرئ هغه خلک چې تاسو خپل ځان او خپله تگلاره ورپیژنی، یوازې رایه ورکونکي نه دي، بلکې ستاسو د راتلونکي کمپاین تمویلونکي هم دي. کله چې تاسو په سیاسي مناظرو کې راڅرگندیږئ، درې ټکي شته چې ښایي رایه ورکونکي د هغه په اړه له تاسو څخه وپوښتي: تاسو څوک یاست؟ په تیرو کې مو څه ثابت کړي؟ نور څه کولی شی؟

۳ هغه پوښتنې چې رایه ورکونکي او تمویلونکي یې له یوه تازه دمه سیاسي فعال څخه وپوښتي:

- تاسو څوک یاست؟ تاسو باید ډیر کلونه او یا د کلي له خلکو سره په نږدې تماس کې ژوند تیر کړی وي.
- تاسو څه ثابت کړي دي؟ تاسو باید په بله سیمه یا برخه کې یو شهرت لاسته راوړی وي، یا تاسو باید د ټولني خلک یا انفرادي کسان او یا د ښار اوسیدونکو ته له یوې لارې مرسته یا ملگرتوب کړی وي.

- تاسو نور څه کولی شئ؟ تاسو باید مشخصې موخې، د لاسرسۍ وړ اهداف او یو شفاف مهالویش ولرئ.

تاسو څوک یاست؟

تاسو نه شی کولی چې په ناپېژندلې توګه د خپلې حوزې موکلینو ته ځان نوماند کړئ. تر ټولو ښه هويت چې رایه ورکوونکي یې له تاسو هیله لري، د تاسو سیمه ییزې رینې او اړیکې دي. ایا تاسې د خپل ولایت اصلي اهل یا اوسیدونکي یاست؟ د خپل ښار قانوني اوسیدونکي یاست؟ په بل عبارت، ایا تاسو ځان یو تن ددوی له ډلې بولی؟ په ځانګړي ډول له لویو ښارونو بهر، ستمپالنه او قامپالنه سختې ځواکمنې رینې لري. دا به یو مصلحت وي چې تر ټاکنو وړاندې یو سیمه ییز هويت د ځان لپاره ومومئ، د ساري په توګه، په ټولنیزو معاشرتونو، خیراتونو او سیاسي پېښو کې په پرلپسې توګه د ګډون له لارې. غیر رسمي ټاکنیزه مبارزه کیدی شي مخکې تر هغه پیل کړئ، کومه چې تاسو یې غواړئ.

څه مو تر اوسه کړي دي؟

د کمپاین مدیریت د یوې لاسته راوړنې د تولید مدیریت ته ورته دی، خو په کمپاین کې د ښه برداشت لپاره تاسو باید یو ښه محصول او لاسته راوړنه ولرئ. کوم څه چې په ډیره چټکۍ باندې ستاسو لاسته راوړنه جالبه کوي، ستاسو لاسته راوړنې دي. مخکې تر دې چې د نوماندۍ په اړه سوچ وکړئ، په یوه بله حوزه کې ستاسو تثبیت ستاسو لپاره یو امتیاز دی. هغه څه چې یو رایه ورکوونکی تر خپل اغیز لاندې راولي، ستاسو د وروستیو کلونو لاسته راوړنې دي.

تاسو نور څه کولی شئ؟

ستاسو تگلاره باید غوره او روښانه مراحل ولري. په هغه صورت کې که چیرته تاسو د خپلو موکلینو استازی شوی، باید دوی ته د دوی د راتلونکي د امنیت په اړه پوره احساس ورکړئ. نو د ځانګړو موضوعاتو مشخصولو ته په پاملرنه سره کولی شئ، دا خبره په ډاګه کړئ چې تاسو څرنگه هوډ کړئ چې دغه موضوعاتو ته پام وکړئ او ستاسو د منلو وړ بګرونډ څه دی.

۲.۲ په سياسي حوزه کې:

د يوه نوي قلمرو ته ورته سياسي عرصې ته د وردننه کيدو پر مهال، تر هر ډول اقدام وړاندې بايد خپل اړخونه او اطراف ښه درک کړي او دا چې د سيمې په اړه خپل معلومات څرنگه بشپړولي شي، بايد له مختلفو زاويو په کافي اندازه د سيمې سياسي نقشې له ځانه سره ولري.

۱.۲.۲ د خپل چاپيريال ارزونه:

ستاسو مشخص موقعيت يا سيمه ښايي ځينو ځانگړو معلوماتو ته اړتيا ولري او تاسو بايد ځينې تحقيقات ترسره کړي. تاسو بايد ځينې لومړني معلومات ترلاسه کړي.

⇒ د رايه ورکوونکو په اړه (ډاډ تر لاسه کړي چې ځواب ورکوونکو د رايه ورکولو قانوني عمر پوره کړي او په همغه سيمه کې يې نوم ليکنه کړې وي)

○ دوی له رايه ورکولو وړاندې ددې په اړه سوچ کوي چې چاته رايه ورکړي او له چا سره سلا مشوره وکړي؟

⇒ د وضعیت په اړه

○ ستاسو د ټولني انديښنې او ستونزې کومې دي؟

○ د رايه ورکوونکو له انده، د ستونزو علت څه دی؟ او يا د دوی په نظر ددغه ستونزو مسوول څوک دی؟

○ ايا د قدرت موجوده واکمن ددغه ستونزو د حل لپاره کوم څه ترسره کړي دي؟ که داسې وي ايا دوی خپلو ستونزو ته د رسیده گۍ له څرنگوالي خوښ دي؟

○ دوی کومو ستونزو ته لومړيتوب ورکوي، چې بايد زرتزره حل شي؟ دوی څه ډول غواړي چې دغو ستونزو ته د حل لارې راوباسي؟

⇒ د لوبغاړو په اړه

○ رايه ورکوونکو ته د اوسنيو استازو کوم څيزونه په زړه پورې دي او کوم څيزونه يې نه دي؟

○ ايا رايه ورکوونکي دا سوچ کوي چې دوی به خپلې کمۍ سمې او اصلاح کړي؟ په څه ډول؟

○ هغه کسان چې غواړي ستاسو په سیمه کې د ولسي جرگې راتلونکو ټاکنو ته ځان ونوموي، هغوی څوک دي؟ د رایه ورکوونکو ترمنځ له څه ډول شهرت څخه برخمن دي؟

څیرنه او ارزونه باید د سیمه ییزو رسنیو او نارسمي کارپوهانو نظارت او څار ته هم شامله وي، ځکه دوی عامه احساساتو ته انعکاس ورکوي. راډیو ته غورځی (چې راډیو په ولایت کې د پینځو د رپوټ ورکولو په اړه یو بلامنازعه انتخاب دی). سیمه ییزې ورځپاڼې ترلاسه کړی او هغه خبرې چې د رایه ورکوونکو په اړه پکې خپرېږي، جدول بندي کړی. ایا د رایه ورکوونکو اصلي اندیښنه د اقتصادي پراختیا یا ځاني امنیت په اړه ده؟ د خلکو د روحيې درک به له تاسو سره دا مرسته وکړي چې د کمپاین په ترڅ کې څه رنگه مسایل انتخاب کړی. د لومړنیو تحقیقاتو په پایله کې، تاسو به د رایه ورکوونکو د روحيې په اړه خبر وی او دا مرسته درسره کولی شي چې دوی په راتلونکو ټاکنو کې خپله رایه څنگه کاروي.

له بله پلوه، درې لاندې ټکي چې د کمپاین په بهیر کې د مسایلو او پیغامونو د انتخاب په اړه مطرح کېږي، تاسو ته لارښوونه کولی شي. که تاسو غواړی چې د تجارانو، اغیزمنو ډلو او نورو کسانو ملاتړ له ځانه سره ولری، په دې وخت کې ستاسو د کمپاین خبرې او مسایل باید د پاملرنې وړ او په مهمو ټکیو ولاړ وي.

- چا او څه ډول نوماند په ځینو سیمو یا سکتورونو کې ټاکنې بایللې یا گټلې دي؟ په څومره اندازه رایو او ولې؟

- د رایه ورکوونکو نظریات، اندیښنې او اړتیاوې

د لومړنیو ارزونو له لارې د ثبوت د ښه والي د ارایه کولو په مبنا چې د گټلو لپاره ښه موکه په لاس کې لری، دادی چې کولی شی خپل بالقوه پلویان انتخاب کړی. دا په دې مانا چې تاسو په یو داسې موقعیت کې یاست چې کولی شی د سوال برانگیزه اهدافو تمویلونکې مرستې، او یا هغه کسان چې ښایي په راتلونکې کې ستاسو په شهرت له بل نوماند سره معامله وکړي، رد کړی. د ارزونو پایلې دغه شان کولی شي تاسو ته د سیاسي وضعیت په اړه یو ښه تصویر په لاس درکړي او له دې لارې مطرح مشران او رهبران ستاسو له برمه کولو ناتوانه شي. که تاسو په ټینگو معلوماتو مجهز وی، ستاسو د کمپاین کارکوونکي او داوطلبان، ان ستاسو سیاله یا مخالفه ډله نه شي کولی چې تاسو بې لارې کړي.

تاسو دغه شان کولی شی یو بل ډول تحقیق ترسره کړی چې ستاسو د مهمو سیالانو د اسنادو او دوسیو راټولولو ته شامل وي. دا کار په دې موخه نه دی چې خپل معلومات په چټکه او جدي بڼه استعمال کړی، بلکې دغه به د یوې ذخیرې په توگه درسره وي چې که ستاسو سیالان وغواړي له تاسو سره یو ناوړه چلن وکړي، تاسو یې پر وړاندې له دغه اسنادو استفاده کولی شی. دا به ښه نه وي چې په خپلو سیالانو د هغوی د شخصي مسایلو په اړه برید وکړی په داسې حال کې چې تسلط هم نه

پرې لری. په هر حال، هغه معلومات چې تاسو گټه ترې اخلی، باید په دولتي ادارو کې د ثبت شویو اسنادو، قضایي هغو اوراقو چې تاسو غواړی پټې یې وساتی او یا د مطبوعاتو له ثبت شویو مرکو څخه رااخیستل شوي وي. که نوموړی کس په ټولنه کې یوه مطرح څیره وي، د یادو شویو معلوماتو ترلاسه کول بیا ډیر اسانه دي.

۲،۲،۲ د خپلو سیالانو پیژندنه

تاسو باید خپل سیالان وپیژنی. کله چې تاسو سیاسي وضعیت ارزوی، ښایي دا مو تر سترگو شي چې نور مینه وال هم د همدغه دندې لپاره همدغه شان کارونه ترسره کوي. په دې وخت کې ښایي تاسو په دې پوه شئ چې ستاسو بالقوه سیالان څوک دي. ددغه ټولو کسانو د نومونو اوریدل او دا فکر چې د دوی هر یوه پر وړاندې به ستاسو د وړلو چانس څومره وي، باید تاسو تر خپل اغیز لاندې رانه ولي. له دغه کسانو یوازې د هغو نومونه انتخاب کړی چې تر ټولو زیات د گټلو چانس لري، وروسته ددغه کسانو پر وړاندې خپله آماده گي او چانس د نهو هغه ټکیو پر اساس چې تاسو خپل ځان د هغه پر اساس ارزولی دی، وتلی او ارزیابي یې کړی.

خپل سیالان د هغه دریو پوښتنو پر وړاندې وسنجوی، چې رایه ورکوونکي او تمویلونکي یې مطرح کوي. دوی څوک دي؟ څه لاسته راوړنې لري؟ نور څه کولی شي؟ په هر حال، د غیرقابل انتقال واحدې رایې د سیستم په نظر کې نیولو سره، تاسو دې ته اړتیا نه لری چې د ټولو نوماندانو په سر کې دې وی، وار ددې شو چې تاسو بشپړ اکثریت رایې وگټی. همدومره اندازه رایې کفایت کوي چې تاسو د هغه کسانو په لیکه کې ودروي چې هغوی د سر کسانو په ډله کې راځي. د ساري په توگه، د پنځو هغو کسانو په ډله کې باید تاسو هم وی چې ستاسو له ولایته یې د ولسي جرگې د څوکیو لپاره تر ټولو زیاتې رایې گټلې دي.

۳،۲،۲ د موکلینو د موقعیتونو ټاکل:

دا چې د سیالانو پر وړاندې مو د یوه نوماند په توگه له خپلو تواناییو څخه ډاډ ترلاسه کړ، د خپلو موضوعو په ایجاد پیل وکړی. په کومو سیمو کې مو خلک ملاتړ کوي؟ څرنگه کولی شی د نورو سیمو یا ډلو ملاتړ راخپل کړی؟ تاسو کولی شی مختلفو هغو سیمو ته لارې شي چې د افرادو له لارې هلته وروپیژندل شی. تاسو کولی شی د ټولنیزو اړیکو له لارې له دغه کسانو سره وگورئ:

- ستاسو خپل خپلوان او د کمپاین همکاران. که دوی ستاسو په انتخاباتي حوزه کې اوسېږي، معمولا ستاسو کمپاین د ځان د کمپاین په څیر بولي.
- غټې کورنۍ او سیمه ییز مشران. که تاسو وکولی شئ چې د لویو کورنیو د تصمیم نیوونکو او سیمه ییزو مشرانو ملاتړ ترلاسه کړئ، تاسو په عملي ډگر کې د هغه سیمې ټولې رایې د ځان کړلې.
- جوماتونه او مذهبي سازمانونه. هغه کسانو او افرادو ته هم پاملرنه وکړئ چې کولی شئ له تاسو سره مرسته وکړي. دا خبره تاسو د ولسوالیو تقسیم بندۍ ته متوجه کوي او دپته چې هغه څنگه سره اولویت بندی کړي. د یوه نوماند په توګه باید لاندو ټکو ته مو پام وي:
- ډیری وخت خپل منابع په هغو سیمو مصرف کړي چې د رایه ورکولو اړخ یې معلوم نه وي، ځکه د موافقو او مخالفو سیمو رایه مخکې له مخکې ثابته او معلومه ده. په پایله کې هغه کس ګټونکی وي چې نامعلومه سیمې ورته رایه ورکړي. اصلي خبره داده چې د هرې سیمې په اساس د رای اخستلو یو مشخص هدف تعیین کړي. له دې لارې کولی شئ چې د همدغه پربنسټ خپلې سرچینې تخصیص کړئ.

خپلې محفوظې انتخاباتي حوزې پیاوړې کړئ.

هغه ولسوالیو ته د لاره موندلو په هیله اوسې چې ستاسو د سیالانو په ولکه کې دي. یو نوماند باید د معلوماتو د راټولولو لپاره یوه ښه شبکه ولري. دغه واقعین او ناراضی رایه ورکوونکي ښایي په دې نه وي قادر چې د ولسوالۍ ټول اوسیدونکي ستاسو لور ته راهنمایي کړي، مګر لږ تر لږه کولی شي چې خپلې کورنۍ تاسو ته د رایه ورکولو لپاره وهڅوي او په پایله کې ستاسو د سیال واکمني ماته کړي. که مو خبر ترلاسه کړ چې ستاسو د سیاسي سیال په سیمه کې ناراضی کسان شته، دا یوه غوره لاره او ښه چانس دی چې لار شئ او له هغوی سره خبرې وکړئ. دغه ناراض خپلواک رایه ورکوونکي ته خپله تگلاره شرح کړه او دپته یې وهڅوه چې په هغه سیمه کې چې ستاسو د سیاسي سیال تر ولکې لاندې ده، خپل مخالفت ته نور هم دوام ورکړي.

۳،۲ ستاسو ډله يا ټيم:

په انتخاباتو کې سيالي متخصصينو ته اړتيا لري، خو ستاسو کمپاين ته لارښوونه وکړي او برنامې ورته جوړې کړي. هر انتخاباتي کمپاين بايد درې متخصصين هر يو يې مالي، عملياتي او اطلاعاتي مسايلو ته رسیده گي وکړي، متخصصين ولري. دوی بايد ستاسو د ټيم مرکزي هسته جوړه کړي. د پوره مالي او کافي افرادو د لارو چارو په نظر کې نيولو سره، ددغه دريو کارپوهانو ترلاس لاندې يو ډله افراد بايد کار وکړي يا هغه کارونه سره همغږي کړي چې بايد ترسره شي. تاسو کولی شئ دغه مرکزي هسته له هغه ځانگړي سياسي وضعيت سره سم چې تاسو پکې قرار لری، هغه موقف چې تاسو يې غواړی او دغه شان د رايه ورکوونکو د نفوس له تعداد سره سم پراخه يا محدوده کړی. اساسي قاعده داده چې بايد مسلکي افراد استخدام کړی(د سياسي کارونو د ترسره کولو لپاره، له رسنيو او تبليغاتي مسايلو سره اړیکې)، خو د کمپاين سيستم مو پيل کړي او مخته يې درته يوسي. په دريو برخو کې د پيسو د راټولولو، مالي مديريت او د ټاکنو له پايلو څخه نظارت کې بايد د کاندیدانو د خپلوانو له ډلې د اعتماد وړ کسان اجازه ولري. که غواړی کومې يوې برخې ته نوره پراختيا هم ورکړی، د مالي برخې اضافي کارکوونکي بايد ستاسو د کورنۍ له غړو او يا شخصي دوستانو له ډلې او د عملياتي برخې اضافي کارکوونکي بايد ستاسې له ټولنيزې او سياسي شبکې څخه وټاکل شي.

ستاسو ټيم بايد د لاندې برخو له مسوولينو څخه جوړ شوی وي:

۱- عملياتي

۲- مالي

۳- اړیکې يا ارتباطات

۴- ملاتړ: محققين، سياسي ماهران، حقوقي ماهرين، کارپوهان، سلاکاران.

مخکې د هغه دريو کسانو له ټاکلو چې دهغوی په ټاکلو هغوی ستاسو له شخصيت څخه استازيتوب کوي، خپل ځان له هغه خدماتو سره اشنا کړی، چې له دوی څخه يې د ترسره کيدو هيله لری او هغه اړیکې چې غواړی له هغوی سره يې ولری.

۱،۳،۲ چلوونکي يا پلي کوونکي:

دا چې سيالي يو رسمي دفتر او يو سياسي ميکانيزم ته اړتيا لري، نو چې په ټوله کاري ډله کې ډير مسووليت لري، هغه سياسي کارپوه دی. په حقيقت کې، دی يو داسې څوک دی چې ستاسو د ټول کمپاين برنامې طرح کوي. هغه د جيب موټر

د موټروان په څير دى، په داسې حال كې چې شتمنو كسانو څخه راټولې شوې پيسې لكه تيل داسې دي او د كمپاين اطلاعاتي تگلاره هغه تزيينات دي چې مسافر هڅوي چې په جيب كې سواره شي. په لږو تيلو او محدودو تزييناتو موټر كولى شي مسافر خپل منزل او هدف ته ورسوي، خو دا تر ډرېور(ستاسو ستراتيژي جوړوونكي) پورې اړه لري چې منزل ته د مسافرينو د رسولو لپاره، مخكې تر دې چې تيل يې خلاص شي، لنډه لاره انتخاب كړي.

متخصص هغه څوك دى چې ستاسو د سياسي چاپيريال له سياسي وضعيت څخه خبر وي. دا كيدى شي داسې د سيمې د خلكو له ډلې څخه يو څوك وي او له سياسي فعالينو سره اړيكې ولري يا له كابل يا بل ځاى څخه يو كس راوستل شي چې په كمپاينونو كې پوره تجربه ولري او وكولى شي په ډيره اسانۍ اړيكې ټينگې كړي. دا يو داسې څوك دى چې د ټاكنو له خپلواك كميسيون څخه پوره خبر دى. مسلكي اشخاص، حقوقپوهان او استادان پيژني كه ستاسو ډله دپته اړتيا ولري كولى شي دوى وڅاري او يا معامله وكړي. دى كولى شي پيښې تر مطالعې، ارقام تفسير، او هغه اقدامات چې ښايي ستاسو نوماندې تر اغيز لاندې راولي تحليل او تجزيه كړي. د يوه مسلكي شخص لپاره ډيره مهمه ده چې باخلاقه او هوښيار وي، ځكه كله چې دى كمپاين ته ځي بايد د ممكنه تغيراتو لپاره د وړانديز شويو سناريوگانو په اړه څو پلانونه له ځانه سره ولري او د اړتيا پرمهال د لازمو تغيراتو د راوستلو وس ولري.

سياسي كارپوه په حقيقت كې ستاسو د كمپاين مدير دى، ځكه دى ستاسو كسان او برنامې مديريت كوي او په غيرمستقيمه توگه(دى په دې اړه چې منابع څنگه وويشل شي، له ځانه سره بيل ويل لري) ستاسو منابع تنظيم كړي. په ملي او سيمه ييزو كمپاينونو كې، ستاسو د كمپاين مدير كولى شي د سنتي رييس په توگه عمل وكړي او سيمه ييز مشران ستاسو ملاتړ ته وهڅوي و يا كولى شي يو حقيقي مدير و اوسي او د عملياتو مسووليت په غاړه واخلي. د سيمې په كچه، كه ستاسو سياسي كارپوه له پوره ملاتړ څخه برخمن وي، كولى شي د كمپاين او عملياتو د مدير په توگه كار وكړي. كه ستاسو سياسي كارپوه له ولايت، پلازمينې يا بل هيواد څخه راغلى وي، دى يوازې د كمپاين د ځينو برخو مسووليت په غاړه لري او د كمپاين د مركزي دفتر نورې ورځنۍ چارې يو بل د كمپاين مدير ته ورپريږدي.

ډيره به ښه وي چې سياسي كارپوه د ټولو فعاليتونو د مصارفو يو اټكلي ليكنيز پروگرام د تاسو لپاره وړاندې كړي. دغه سند له دوه لحاظه له تاسو سره مرسته كولى شي:

۱- كولى شي دا وارزوى چې ستاسو سياسي كارپوه په دې پوهيږي چې ستاسو كمپاين په كوم لور درومي، په داسې حال كې چې تاسو ته اجازه دركوي چې بايد كارونه يې تصديق او ومنى.

۲-د ټول ټیم لپاره یوه لارښوونه تیاره کړی څو دوی وکولی شي د همدغه لارښوونو په رڼا کې خپل فعالیتونه او مصارف وارزوي.

۲.۳.۲ مالي چارې:

کولی شي ستاسې مالي مسوول یو داسې شتمن څوک وي چې ستاسو د کمپاین د تغذیې وس ولري، یا داسې یو څوک وي چې په ډیری مواردو کې د بلاعوضه مرستو لپاره د اړیکو د ټینګښت وس ولري. په عادي توګه، دغه شخص باید ستاسو د اعتماد وړ کسانو یا خپلوانو له ډلې یو څوک وي، ځکه د پیسو خبره مو ترمنځ شته. مالي مسوول دغه شان د مالي منابعو د ترلاسه کولو لپاره یو مناسب کس کیدی شي، ځکه یو داسې څوک دی چې ستاسو په نه شتون کې ستاسو د مالي فعالیتونو مسوولیت پرغاړه لري. دا چې مالي مسوول به جدي هڅې کوي څو پیسې ترلاسه کړي، نو باید همدغه مسوول کس د مصارفو د څرنگوالي او تخصیص په اړه قضاوت کوونکی هم وي.

مالي شخص ددی مسوولیت لري چې ستاسو د کمپاین د ستراتیژۍ په اساس پیسې څنګه مصرف شي. په هر حال، سره له دې چې دغه یو مرکزي شخص دی، له سیاسي کارپوه سره له سلا مشورې پرته، تخصیص او هدف معین کولی نه شي. که مالي مسوول یو بل کس د خپل ځان په ځای د مصارفو د څارنې لپاره وټاکه (څو ځان د نورو لویو منابعو د لاسته راوړلو لپاره فارغ کړي)، دغه کس باید د ټولو هغو مرستو په اړه چې په نغدې یا جنسي توګه ترسره شوې دي او په هغه ځایونو کې چې دغه مرستې لګیدلې دي، باید پوره خبر وي. د پیسو همیشني پلټنه او تفتیش له دوه امله اړین کار دی:

۱- څو پوه شي چې د کمپاین لپاره پوره پانګه لری.

۲- تاسو ته اجازه درکوي څو د کمپاین له مصارفو څخه یو مناسب راپور د انتخاباتو خپلواک کمیسیون او د نزاکت له مخې انفرادي تمویلونکو ته ولیکي.

د کمپاین په پای کې د کمپاین د مصارفو تخمین ستونزمن کار دی. په حقیقت کې د یو نوماند د مالي کمپاین لپاره د (۷۵۰،۰۰۰ افغانیو، یا د ولسي جرګې د نوماندۍ لپاره په تخمینی توګه ۱۵۰۰۰ امریکایي ډالرو) په مصرفولو او د (۱۰۰۰ ډالرو تقریبا د یو شخص لپاره په انفرادي توګه) تاکید کوي، عمومي اواز ده چې د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې ډیری کاندیدانو په لوی لاس له دغه رقم څخه سرغړونه کړې وه. قاعده ددې په تشخیص ټینګار نه کوي چې هر نوماند باید د خپلو مصارفو او مرستو راپور وړاندې کړي، خو د قانوني مرجع د غوښتنې په وخت کې، باید دغه اسناد آماده کړي. په پای کې، د کاندیدانو د راپورونو په اساس، په اټکلي توګه کمپاین له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۲۰۰۰ امریکایي ډالرو پورې لګښت لري. په طبیعي توګه، شتمن یا

قدرتمند کاندیدان زیات لگښتونه کوي. کاندیدان باید په لومړیو کې د خپلې کورنۍ د غړو او نورو ملگرو چې له ده څخه یې ملاتړ کړی، په داوطلبانه مرستو ډډه ولگوي. له دوی څخه ځینو دا ادعا هم کړې چې دوی د خپل کمپاین لپاره داوطلب کسان نیولي دي. په راتلونکي کمپاین کې یوه د پام وړ خبره، له دولتي منابعو څخه د هغه کسانو استفاده ده چې په دولتي اداراتو کې په کار لگیا دي.

۲،۳،۳ اړیکې یا ارتباطات:

د ارتباطاتو متخصص یو داسې څوک دی چې ستاسو د شخصي ارزونې پایله او له چاپیریال څخه ستاسو نیوکې په یوه پیغام کې په ښکلې بڼه راژباړي. دا هغه څیزونه دي چې تاسو ورته د کمپاین په ترڅ کې پاملرنه کوئ. د کمپاین پیغامونه یوازې په پوسترو باندې تر شعارونو پورې محدود نه دي، بلکې تر کیسټو، رسالو، لاریونونو، او دغه شان رایه ورکوونکو ته تر کلیدي معلوماتو او بالاخره د سیمه ییزو رسنیو تر ځانگړو موضوعاتو پورې اړه لري. ستاسو تصویراخیستونکي ستاسو د پیغامونو ورپیژندونکي دي او خلکو ته دا ډاډ ورکوي چې د خلکو ترمنځ ستاسو رابرسیره کیدل، د رایه ورکوونکو د اولویتونو لپاره ستاسو مبارزه او خبرې د خلکو لپاره ستاسو یو معقول او په ټول تल्ली پیغام دی.

خلاصه دا، تصویراخیستونکی باید له تاسو څخه د یو منلو وړ تصویر په اخیستلو توانا وي (داسې نه چې مصنوعي به جوړ شوی وي، بلکې د منلو او پام وړ یو څه به وي) هغه باید د یو پام وړ شعارونو د جوړولو، او د غونډو او رسنیو لپاره د موضوعاتو د لیست برابرولو توان ولري، څو ستاسو کمپاین پرمخ یوسي. هغه باید یو داسې څوک وي چې جنجالي اوریدونکو ته ستاسو پیغامونه ورسولی شي، څو هغوی په اسانۍ سره په موضوعاتو وپوهیږي. پر دې سربیره، هغه باید ستاسو په تحقیقاتو او ارزونو کې ستاسو د ارقامو او شمیرو د پیژندلو توان هم ولري، څو ستاسو له پرمختګ سره مرسته وکړي، د ساري په توګه: د حکومت د یو رسمي غړي په توګه ستاسو لوړه منل شوې رتبه، یا هغه مجلس یا غونډه چې ډیرو مهمو کسانو دا هڅه کړې وي چې له تاسو سره وي، په بهر کې ستاسو د اوسیدلو تجربه چې تاسو له هغه کورنیو څخه چې ستاسو له دوستانو او خپلوانو څخه لیرې دي، ځکه دا دوستان مو مجبوره دي چې په بهر کې له مشقت څخه ډک کارونه ترسره کړي، دا باید ډیره له احساسه ډکه خلکو ته وښيي، یا له عامه مکتب څخه د یو بې ساري محصول په توګه ستاسو شتون چې کولی شي هغه کسان چې د خپلې سیمې د تعلیم او تربیې د پرمختګ توان لري، له تاسو څخه ګټه واخلي.

د مالي مسوول په څیر، د ارتباطاتو متخصص یا کارپوه نه شي کولی د کمپاین د اجرايوي مسوول له سیاسي طرحې سره په مغایرت کې دې هیڅ کمپاین ترسره نه شي کړي. د یوه مسوول شخص په توګه ستاسو تصویر، د اړیکو متخصص د ښه

قیافي یا ونې لپاره جملې، مناسب عکس یا شعار باید ستاسو د پوسترو لپاره ولري. دا به هم متخصص ټاكي چې كوم تصويرونه كومو سيمو ته وليږل شي. ستاسو د اړيكو كارپوه له تاسو سره په بيانو كې هم مرسته كوي (ښه به دا وي چې خپل افكار برابر او تهيه كړی او ټولې خبرې د ارتباطاتو مسوول ته مه ورتراغړې كوی چې هغه يې دې تيارې كړي) خو دا بيا ستاسو سياسي كارپوه ټاكي، چې كله او په كومو ځايونو كې به له كومو ډلو سره ستاسو خبرې اغيزمنې وي.

۴.۳.۲ ملاتړ او پښتوانه:

يو پرمختللی سازمان يا جوړښت داسې خلك غواړي چې وكولی شي سياسي انديښنې، معلومات او حقوقي موضوعات په خپل لاس او كنټرول كې ولري:

معلوماتي امريڼ بايد د نورو په منځ كې، د رسمي اسنادو له متفاوتو پايلو څخه د ورسپارل شويو معلوماتو په تنظيم باندې قادر وي. دوی بايد د اړونده حوزو د مشرانو، سياسي عاملينو او نورو ساحوي كسانو راپورونه له ځانه سره ولري چې ښايي دغه راپورونه ستاسو، د سياسي كارپوه، مالي امر او د رسنيو يا اړيكو د متخصص له خوا تجزيه او تحليل شي. دوی بايد پر دې هم توانا وي چې په اغيزمنه توگه د تصميم نيولو پرمهال يا ستاسو د متخصص لپاره اړونده ارقام راټول كړی شي.

سياسي امران ستاسو پيغام رسوونكي دي. دوی خلك ستاسو د غونډو، جرگو او بيانو لپاره راټولوي او د هرې غونډې د لوجستيكي اړتياوو لپاره دوی هم گډون كوي. دوی بايد د پوسترو فعاليتونه د كمپاين له نورو اړونده توضيحاتو سره او ستاسو د پلويانو لپاره نور توضيحات همغږي كړي. دوی بايد د ټاكنو په ورځ، د هغو مشرانو فعاليتونه همغږي كړي چې د رايه وركولو مركزونو ته رايه وركوونكي راښيي كوي. د رايو د راټولولو په جريان كې، دوی ستاسو د حقوقو سوپروايزران دي چې د رايه وركولو د مراكزو او سيمو له ساتونكو څخه تفتيش او پلټنه كوي. حقوقي كارپوهان كيدی شي چې حقوقي پوهان يا د حقوقو د پوهنځيو هغه محصلين وي څو وكولی شي تاسو ته د كمپاين د تيارې، پيل او د كانديدۍ د سند د خانه پورې په هره مرحله او د حساسو او حقوقي تصاميمو د پايلو او برداشتونو په اړه مشوره دركړي. دوی بايد په هر هغه موضوع او د كمپاين په جريان او هره مرحله كې چې سلا مشورې ته اړتيا وي، بايد ځانونه تيار كړي، خو په ټوليزه توگه د ټاكنو او د رايو د راټولولو په ورځ بايد له تاسو سره يو ځای وي. د رايو د راټولولو او د رايو د وركولو پرمهال د كوم فعاليت يا سوال د راپيداكيدو په اړه دوی كولی شي ستاسو ساتونكي وي او په انتخاباتي حوزو كې لارښوونه او ستاسو استازيتوب وكړي. د انتخاباتي حوزو د ساتونكو په څير، بايد د راپاڼو د صندوقونو د ليږد پرمهال حاضر وي او څو پرلپسې گړۍ بايد د كار لپاره چمتوالی ولري، په ځانگړې توگه كله چې څو ساعته ان تر سهاره پوره رای شميرنه دوام مومي.

که یوه د اړتیا وړ موضوع رامطرح شي یا دا اړتیا وي چې تاسو خپل ځان په روښانه او د منلو وړ توگه خلکو ته شرح کړی، له حقوقپوهانو سره سلامشوره له تاسو سره مرسته کولی شي. کله چې تاسو د خپلو سیالانو د راټولو شویو باعتباره اسنادو ارزونې ته د اړتیا، یا هغه چې ستاسو سیال ستاسو پر ضد څه ارایه کړي د هغه پر ضد اعتراض کوی، حقوقپوه باید ستاسو کلک مرستندوی وي.

کارپوه کسان د مختلفو ساحو له متخصصینو څخه راټول وي چې له تاسو سره د پالیسیو په جوړښت او د تگلارو په تنظیم کې مرسته کوي. له دوی څخه یو تن ښه اقتصادپوه ملگری هم کیدی شي، په دې سره تاسو کولی شی د عاید د ډیرولو لپاره د عمومي مارکیټ په بدلون کې ورسره مشوره وکړی. کیدای شي دغه کس ستاسو د لیسې د وخت ټولگیوال وي چې انجینر شوی دی چې یوې ځانگړې سیمې چې سیلاوونو وهلي ده ساختماني رخنو ته پاملرنه وکړي او په دې اړه له تاسو سره خپله مشوره شریکه کړي. یا د عامه ادارې یو پروفیسور وي چې کولی شي له تاسو سره په دې اړه مرسته وکړي چې د ښار بیروکراسي څرنگه مهندسي شي.

د پخلنځي الماري ستاسو د کورنۍ او خپلوانو له غړو څخه جوړه شوې ده چې کولی شي ستاسو د کاندیدۍ په اړه خپل صادقانه نظریات شریک کړي که څه هم لږ څه ترخه وي. ستاسو سیاسي کارپوه ښایي ډیر باحیا یا خجالتی انسان وي او دغه موضوعات درته مخامخ بیان نه کړلی شي.

۴.۲ ستاسو تگلاره (ستراتیژي):

ایا تاسو یوه تگلاره لری؟ په یو ټاکنیز فعالیت کې د نورو ډیری پخوانیو نوماندانو په شان داسې فکر ونه کړی چې گڼې دا کافي ده چې یوازې د کمپاین تگلاره، یانې هغه پلان چې څرنگه تاسو د یوه رسمي کمپاین په ترڅ کې خپل ځان نندارې ته رایستلی، وړاندې کړی، بلکې تاسو د کمپاین د تگلارې ترڅنگ یوې سیاسي تگلارې ته هم اړتیا لری. یانې تاسو باید یو مشر پلان ولری چې څرنگه له ټولو ټولنیزو، تاکتیکی او لوژیستیکی اړتیاوو سره سره یو سیاسي اقدام سره همغږی کړی.

سیاسي تگلاره یا کلي خط مشی له هغه چتر څخه عبارت ده چې اقتصادي پلان، د خلکو د تنظیم برنامه او د کمپاین (یا د اړیکو) طرح یې تر سیوري لاندې کار کوي. که څه هم ستاسو د موسسې په دننه کې به د گڼو ډلو په لاس فرعي تگلارې هم پلې کیږي، مگر دا ډول تگلارې باید د یو او بل متمد او مرستندوی وي او له ټولیزې تگلارې سره مرسته کوي. دغه شان جوړښت تاسو په دې پوهوي چې له دې پرته بله یوه لاره هم نشته چې له فرعي تگلارو مو پیل کړې او د هغه په یو ځایوکیدو مو له هغه څخه یو سیاسي بستر جوړ کړی دی. دغه شان تاسو دا هم نه شی کولی چې د انتخاباتي فعالیتونو د

ځينو ځانگو کارونه سلاکارانو يا نورو ډلو ته وروسپاری او وروسته له هېڅ راز بدلون او توپير پرته دغه پلانونه سره يو ځای کړی. دا خبره هم مهمه ده چې يو کلي خط مشی بايد ولری يو کلي مسير يا حرکت په لومړيو کې له تاسو سره مرسته کولی شي. هغه ډلې يا کسان چې ستاسو د انتخاباتي سياليو د گڼو ځانگو په جزياتو کې په کار لگيا دي، هغوی به هم له دغه کلي حرکت څخه پيروي او پلويتوب کوي. دغه شان دا هم مهمه ده چې د کمپاين د حساسو ځانگو مسوول کسان لکه مالي، د سياسي شبکو تنظيموونکي، او کمپاين کوونکي (د اړیکو په شمول) د فرعي تگلارو د يو ځای کيدو لپاره بايد سره يو ځای کښيني.

ستاسو کلي هغه تگلاره چې د خپل ځان، فرصتونو او خپلو سيالانو په اړه مو مخکې ارزولې، هغه به مشخصه شي. په دغه وخت کې په خپله سيمه کې سياسي وضعيت په مشخصه توگه تصور کړی. دې ته په کتو، د خپل سيال د کمزوريتوب ټکي راوپلټی او وگوری چې له کومو دغه ټکيو څخه د ځان په گټه کار اخستی شي. په عين وخت کې، دا هم وارزوی چې ستاسو د پياوړتيا ټکی څه دي او د خپل سيال د کمزوريو ترڅنگ، له هغوی څخه د ځان په گټه څرنگه استفاده کولی شي.

ستاسو ټيم بايد د لاندو ځانگو له مسوولينو څخه جوړ شوی وي:

۱- عملیات

۲- مالي

۳- اړیکې يا ارتباطات

۴- ملاتړ: محققين، سياسي ماهران، حقوقي ماهران، کارپوهان او سلاکاران

۱،۴،۲ تگلاره ولي دومره مهمه ده؟

ستاسو د کمپاين تگلاره ځکه دومره مهمه ده چې ستاسو د لارې د نقشې په شان په يوه پيچلي او سخت مسير کې د يوه سياسي ژوند لوري ته کار کوي. دغه تگلاره بايد له جزياتو سره په ليکلي ډول وي څو وکولی شي د واقعي کمپاين او سياسي آماده گۍ او پرمختگ اجرات د کمپاين پر وړاندې وارزوي. باتجربه او ازمويل شوي کارپوهان وايي چې د هر سياسي کمپاين لپاره دا مهمه ده چې ان د اصلي سازمان په دننه کې، ځيني فعاليتونه بايد وويشل شي. دغه موضوع په کمپاين کې د تخريبوونکو او زيات لگښت واله کمپاينونو مخه نيسي. د يوې قاعدې په توگه، بايد يوازې درې کسان يانې د کمپاين مدير يا د نږدې خپلوانو له ډلې يا سياسي کارپوه او تاسو په خپله، په ټوله تگلاره پوه و اوسي.

کله داسې هم کيږي چې سياسي کارپوه دې ستاسو د خپلوانو له ډلې څخه نه وي، خو ستاسو د تگلارې په اړه به ژور معلومات لري او د يو نامعلوم لامل له مخې، مخکې تر دې چې کمپاين مو بشپړ شي، ستاسو له کمپاين څخه وزي؟ په پيل کې بايد له تاسو سره يو سياسي متخصص سلاکار وي خو ستاسو د سياسي اړيکو ځانگړنې درته په گوته کړي. ستاسو او د سلاکار ترمنځ موافقه به په معمولي بڼه د ليکنيز تړون په بڼه وي چې په هغه کې به د سلاکار د خدماتو جزيات بيان شوي وي او تاسو به هغه منلي او تاييد کړي وي. دغه ((تړون)) بايد داسې شرايط هم مهيا کړي چې د هغه پر بنسټ، سلاکار وکولى شي يا استعفا ورکړي او يا تاسو هم هغه له خپلې دندې گوښه کړى شى. دا موضوع به هم په تړون کې وړاندیز شوې وي چې سلاکار نه شي کولى په نوره پاتې موده کې ستاسو له سيال سره کار وکړي. هغه بايد هغه شبکه چې د رايه ورکوونکو لپاره مو تنظيم کړې، گډوډه نه کړي، ځکه تر بل هر څه وړاندې، نوموړي ستاسو له منابعو څخه په استفادې دغه شبکه رامنځته کړې وه. نو له همدې امله، که څه هم دى له تاسو سره اوس کار نه کوي خو دغه شبکه به تر تاسو پورې اړوند وي. هغه کلي کړنلاره چې ستاسو سلاکار د کار په جريان کې له تاسو سره مطرح کړې وه، هغه به هم تر تاسو پورې اړوند وي.

۲،۴،۲ غواړی څنگه دغه ټاکنې وگټی؟

دا چې د افغانستان لپاره لا اوس هم ټاکنې يوه نوې خبره ده، او ډيرى شمير ځوانان له تيرو ټاکنو وروسته د رايه ورکولو قانوني سن ته رسيدلي، نو بڼه به دا وي چې د تگلارې يوه برخه مو د رايه ورکولو د طرز العمل د تشریح لپاره ځانگړى شوى وي. په داسې حال کې چې ددغه رايه ورکوونکو زده کړه د عامه خلکو د پاملرنې وړ گرځي (له همدې امله په اساسي توگه دغه کار د مدني ټولني د سازمانونو له خوا ترسره کيږي او ددغه کار د ترسره کولو لپاره دولت پيسې ورکوي)، خو بنيادي کافي نه وي. دا به ستاسو په گټه وي چې دغه شان فعاليتونو ته په خپل کمپاين کې ځاى ورکړى او د خپل وخت او سرچينو يوه برخه نه يوازې د خلکو زده کړو ته ځانگړى کړى، بلکې په دې اړه چې څرنگه رايه وکاروئ، بايد په دې اړه هم پانگونه وکړئ. تر هر څه وړاندې، دغه کار تاسو د يوه داسې نوماند په توگه معرفي کوي چې رايه ورکوونکو او حقوقو ته يې متوجه يى.

ستاسو د رايه ورکوونکو د شبکو تشخيص او بسيجولو د پيل نکته ستاسو کورنۍ، دوستانو او گاونډيانو ته له نږدې کسانو څخه عبارت ده. له دغه داخلي دايرې لور، تاسو بايد د سيمه ييزو بانفوذ کسانو لکه د کلي مشران (اربابان، خانان او نور) سيمه ييزه ملايان، د ښوونځيو ښوونکي، د ولسوالۍ کارکوونکي، د ولسوالۍ د شورا غړي او قبيلوي مشرانو د ملاتړ په راجلبولو باندې تمرکز وکړئ چې دغه کسان کولى شي د رايو بستې د خپلو قبيلوي او مذهبي مشترکاتو په اساس ستاسو لپاره راټولې کړي. پر دې سربيره، مسلکي شبکې هم د رايه ورکوونکو د ملاتړ د لاسته راوړلو لپاره، په ځانگړې توگه که ستاسو يو

داسې مسلک وي چې خلک په منظمه توگه لکه داکټر يا استاد، له هغه سره سراو کار ولري، له تاسو سره مرسته کولی شي. سره له دې چې ځينې مسلکي شبکې په ښاري سيمو کې ډيرې اغيزمنې پريوزي، په ځانگړې توگه پاس دوه ياد شوي مسلکونه، په ولسواليو کې ډير ارزښت لري.

د قبيلوي او مذهبي مشرانو ملاتړ، که څه هم دا تر دې پورې اړه لري چې تاسې چيرته اوسيدو او خپله تگلاره څرنگه مطرح کوي، مگر بيا هم د ملاتړ د لاسته راوړلو لپاره يو مهم اصل دی. خو په دې اړه ځينې گواښونه او خنډونه هم شته: ښايي ځينې مذهبي مشران له ټاکنو سره له سره په ټکر کې وي او هغه له اسلام سره په تناقض کې وپولي. پر دې سربيره، قبيله په يوازې ځان نه شي کولی چې د ټاکنو برياليتوب تضمين کړي. په ځانگړې توگه کله چې په يو شمير نوماندانو باندې د قوم مشران سلا ته سره ونه رسيږي او د قبيلې خلک هم تر ډيره د قبيلې د رايو په اړه يو له بله د نورو غونډو لپاره سيالي وکړي. پر دې علاوه، هميشه او په ټولو حالاتو کې رايه ورکونکي د قبيلې د مشرانو له خوښې او لارښوونې سره سمه خپله رايه نه کاروي، بلکې په خپل زړه يې چې خوښه وي، هغه ته رايه ورکوي.

سياسي گوندونه د نوماندانو لپاره د حمايتي شبکو په برابرولو کې مهم نقش او اغيز نه شي درلودلی. پر دې علاوه، سياسي گوندونه کولی شي د نوماند د استازي په توگه د گوند د يو کارکونکي د استخدام له لارې او يا په ځينو حالاتو کې د پيسو په مټ د مرستو له لارې له مورد نظر نوماند څخه ملاتړ وکړي.

که چيرته تاسې د يوې غټې مذهبي يا قبيلوي ډلې يا يو گوند له خوا په ټاکنو کې نوماند وي، تاسو د نوماند په توگه او هغه چې د يو لوی کمپاين د پليتابه مسوولين دي، بايد د نوماندانو د عمومي شميرې ترمنځ توازن په ډير دقت سره مراعت کړي. د غيرقابل انتقال او واحدې هغه انتخاباتي رايې پر اساس چې په هغه کې يوازې د افرادو رايې شميرل کيږي، تاسو ته سلا او مشوره درکول کيږي چې بايد د رايو بستې سره منظمې کړي څو ستاسو له ډلې ډيری شمير نوماندان برياليتوب ترلاسه کړي. له دې پرته، تاسو له ((ضايع شويو)) رايو سره مخامخېږي، دارنگه چې که ستاسو ډيری ملاتړي ستاسو تر ټولو مشهوره نوماند ته رايه ورکړي، يوازې همدغه مشهوره کس به بريالی شوی وي، په داسې حال کې چې ددغه رايو ویش کولی شي ستاسو له ډلې دوه يا تر دوو زيات نوماندان بريالي کړي. له همدې امله چې څنگه نوماندانو نوم ليکنه وکړه، د يوې ډلې استازي(د ساري په ډول، په يوه ولايت کې د هر کلي مشران) بايد يو له بله سره وگوري او د نوماندانو يو ليست جوړ کړي او دا هم بايد وسنجوي چې دغه ډله به څومره رايې ترلاسه کړي شي. وروسته بايد تاسو خپله ډله وويشي او په دې تصميم ونيسي چې کوم لوری بايد کوم نوماند ته رايه ورکړي. لکه څنگه چې هيله ورته کيږي، دغه روش يو لړ صلاحيتونو او نظم او دسپلين ته د هغه نوماندانو او مشرانو له خوا اړتيا لري چې ځانونه يې نومولي نه دي. له دې پرته، په د ننه کې له نورو

انتخاباتي ډلو سره د ډله ییزو شخړو د سیالی د رامنځته کیدو احتمال تر خپل اغیز لاندې راولي او په پایله کې ښایي ډیر کم شمیر یا ښایي هیڅ څوک ترلاسه نه کړی شی.

۳.۴.۲ تگلاره مو له څه شي څخه تشکیل شوې ده؟

ستاسو کلي تگلاره، پرته له دې چې تاسو د دغه تگلارې په کومو برخو د ټینګار هوډ لری یا کومې برخې ته یې لومړیتوب ورکوی، باید دریو اندیښنو ته ځواب ورکړی: د هغه اصلي رایو شمیره چې کولی شي تاسو بریالیتوب ته ورسوي، د همدغه رایو د ترلاسه کولو وسیله او هغه لارې چې د پایلو د اعلانیدو تر پایه، ستاسو رایې سنجش او وساتل شي. تاسې باید درې فرعي تگلوري ولری چې هغه ټول باید ستاسو د کلي طرح لپاره کار وکړي.

✓ مالي کړنلاره مو باید د اړتیا وړ مبلغ، په ځانګړې توګه د اعانو (مرستو)، او د تمویلونکو د انواعو او نومونو او هغوی ته د رسیدلو لارې خپل هدف وټاکي. دغه ستراتیژي باید له ټولو جزیاتو سره دا ذکر کړي چې د آماده گی په جریان، کمپاین او د رایو د راټولولو لپاره د هر فعالیت یا فرد یا ډلې لپاره څومره پیسې ورکړي. مالي پلان باید دا هم یاده کړي چې څومره مرستې باید نغدې او څومره مرستې باید په جنسي توګه وي.

✓ یوه ځواکمنه ستراتیژي باید په ټولو حوزو کې اصلي رایه ورکوونکي مشخص کړي، چې په هغه کې کورنۍ او د هغه مشران استخدام شي، څو هغه اصلي رایې لاسته راوړل شي. دغه پلان باید مشخصو مسایلو ته شامل وي چې تاسو باید په ټولو حوزو کې دغه پلان ته رسیده گی وکړی شی. ستاسو د اړتیا وړ منابع او د ټاکنو په ورځ د هغه د بسیجولو لپاره هر ډول مشخصه اړتیا او دغه شان ستاسو د شروطو د سازمانولو ستراتیژي او د کمپاین په جریان کې د رضاکارانو استخدام، د رایه ورکولو د مراکزو د څارونکو زده کړه او د رایو راټولول او هغه سناریوګانې په بر کې رانغاړي چې تاسو ورسره سراو کار لری.

✓ د کمپاین ستراتیژي رایه ورکوونکو ته په یو اساسي داسې پیغام چې رایه ورکوونکو ته استول کیږي او یا یو داسې تصویر چې تاسو یې رامنځته کول غواړي، باید پیل شي. دغه پیغامونه باید د کمپاین په ټوله دوره کې او د رسمي کمپاین د دورې په اوږدو کې په ټولو نوبتونو او ابتکاراتو حمل شي. دغه ستراتیژي د هغه مسایلو په اړه چې تاسو یې ښایي په مشخصو وختونو کې مطرح کړی، باید د خلکو د شتون په زماني جدول کې مطرح کړی، او د هغه رسنیزو موسساتو په اړه چې ښایي د نندارې لپاره هغه هدف وگرځوی یا نور هغه ځایونه چې تاسو له هغه څخه ګټه پورته کولی شی، باید په تفصیل سره یې پکې ذکر کړی.

هره تگلاره بايد احتمالي پلانونو ته ورشامله وي، چې په دننه کې عين چوکاټ، د ((نويو درجه بندي)) هڅو سره چې مخکې په دې فصل کې ترې يادونه وشوه، له تاسو سره مرسته کولی شي. دا هم بايد په ذهن کې ولری چې د الف، ب او ج پلانونه مختلفې پيښې دي چې کټ مټ يې له خط مشی څخه نشات کړی او په ټوله کې مختلفې تگلارې دي.

۴،۴،۲ دغه تگلاره بايد څوک پلي کړي؟

لکه څنگه چې د دريو فرعي حل لارو تمرکز جوته کړه، هغه کسان چې دغه طرح پلي کوي، بايد ستاسو مالي مدير، سياسي کارپوه او د اړيکو يا ارتباطاتو متخصص وي. دوی بايد په روښانه توگه د خپلو ټيټ رتبه مامورينو(د کمپاين کارکوونکي، رضاکاران او ولسي مشران) مسووليتونه شرح او روښانه کړي. دوی بايد په دې اړه شفاف وي چې څرنگه او په څه ډول ټولو رايه ورکوونکو مخاطبانو ته داسې رسیده گي کولی شي کومه چې په فرعي ستراتيژيو کې يې وړاندوينه شوې ده.

۵،۴،۲ کله دغه ستراتيژي خپلو مشخصو موخو ته رسيدلی شي؟

له دې امله چې په افغانستان کې لا اوس هم د ټاکنو زماني جدول تر يوه بريده د بدلون او تغيير وړ دی، نو هڅه وکړی څو د خپلې سيمې د سياسي فعاليتونو د مطالعې، د خپلې کلي خط مشی د اهدافو د ټاکلو او د فرعي کړنلارو او د استخدام د پيل او د هر انتخاباتي فعاليت د هرې برخې لپاره پوره او کافي وخت په مصرف ورسوي. د انتخاباتي فعاليتونو د اړونده عمده کارونو لپاره، لکه غونډې، د مرستو او اغانو د راټوليدلو محفلونه، او د نظر له خاوندانو سره اړيکې او تعامل، د پوسترونو د برخې د فعالينو يا څارونکو د زده کړو لپاره يو زماني جدول جوړ کړی. له ټاکنو سره په کمه فاصله کې، تاسو بايد خپل د ملاتړ مرکزونه پياوړي کړی او د خپل کمپاين په برياليتوب لاس پورې کړی.

په دغه ټولو فرعي ستراتيژيو کې که مالي دي، يا تشکيلاتي يا کمپاين- بايد د فعاليتونو، زیدخله کسانو او اړتياوو لپاره يو تفصيلي د زمان بندي جدول ترتيب کړی. تاسو بايد تر کمپاين شپږ مياشتې مخکې پوه شی چې څومره مرستې او اعانې راټولې کړی؟ د ټاکنو تر ورځې پنځه مياشتې وړاندې څومره شميره کورنۍ بايد ستاسو د رايه ورکوونکو په شبکو کې شاملې شي؟ د عمده او مهمو جادو او سرکونو په اوږدو کې بايد د کمپاين په اواسطو کې څو دوره پوستري راڅوړند شي؟

د رسمي کمپاين تر دورې مخکې، د اماده گي په لومړيو کې، بايد تاسو يوه مياشتنۍ کليزه جوړه کړی. کله چې کمپاين په رسمي توگه پيلېږي، عمليات او موخې بايد په اونيزه بڼه زمان بندي شي. د رايو د راټولولو او کمپاين په دوو حياتي وروستيو

اونيو کې، ورځني جدولونه او د مرکزي سياسي ټيم له خوا پرلپسې ارزونې ډيرې ضروري دي. تاسو بايد انعطاف پذير وي او تل د کله ناکله اړتياوو د انعطاف ناپذيره جدولونو د ماتولو لپاره تيار اوسئ. تاسو بايد د کمپاين ترپيل وړاندې د يو داوطلب ټيم د جوړولو لپاره يو ورکشاپ ترسره کړئ. دغه کار د ټيم په دنده کې يووالی او اتحاد پياوړی کوي او د کمپاين په پيغامونو او ميتودونو کې تسلسل ساتي. کله چې د انتخاباتي نوماندانو د غړو ليست د کمپاين فشارونه تاسو له ستونزو سره مخ کوي، دا به ښه او معقوله خبره وي چې توقف وکړئ او خپلې هڅې سره شريکې کړئ او خپل ټيم د دوهم ځل لپاره په يوه ښه يوه واحد لوري ته رهبري کړئ.

۳- ستاسو د انتخاباتي سيالۍ بهير

هر نوماند چې د برياليتوب هيله لري نو له ستونزو ډک کار ته بايد غاړه کېږدي. کيدای شي يو شمير داسې بختور خلک هم پيدا شي چې د سياسي، شتمنو يا نورو مشهورو کورنيو غړي وي او پرته له دې چې ډيرې مندې ترې وکړي گټونکي شي. حقيقت دادی چې د گټنې لپاره کوم ځانگړی طرز العمل نشته. يو شمير خلک په دې باور دي چې پيسې د گټلو اصلي لاره ده او يو شمير نور بيا د انتخاباتو د گټلو راز په شهرت کې ويني، مگر زياتر باتجربه کمپاين کوونکي په دې عقیده دي چې که واقعاً عملي پلان ولری او د هغه دوه برابره مو کار کړی وي نو فکر وکړئ چې لوبه تاسو گټلې ده. د يوه جدي کمپاين تر سره کول د چانس د گټلو لوبه نه ده، هر کانديد هيله لري چې په عامه دفتر کې ځان ته ځای پيدا کړي تر څو په سياست کې تغير راولي، نو د دې لپاره بايد د يوه بامعنی ريفورم وړاندې کول د خپل کمپاين د دورې مرکزي نقطه وگرځوي. دغه دوره د يوه داسې جدي تياري غوښتونکې ده چې هر ډول سازش، هڅونو او لارښوونو ته شامل وي. د کمپاين دوره د ځان ښودنې او نمايش يوه دیرش ورځنۍ دوره ده، تاسو بايد په دغه وخت کې کونښنې وکړئ چې زيات خلک په ځان رامات کړئ او د هغوی رایه خپله کړئ. د دې معنا داده چې تاسو له رایه ورکوونکو سره په تماس کې اوسئ او هغوی په دې متقاعد کړئ چې د ټاکنو په ورځ تاسو ته رایه درکړي. تاسو بايد د گڼو هغو کارونو سره چې بايد انجام يې کړئ د خپلو مندو تررو لپاره هم يوه واحده او منظمه تگلاره ولرئ. لکه په مخکني فصل کې مو هم ورڅخه يادوه وکړه چې په لومړنيو اقداماتو لاس پورې کړئ.

ښکاره خبره ده چې د ټاکنو اصلي هدف يوازې بريالي کيدل دي، په مسابقه کې هميشه د ډيرو رايو اخيستونکي بريالي وي، انتخابات او ټاکنې هم داسې يوه لوبه ده چې يوازې د ډيرو رايو اخيستونکي پکې بريالي پيژندل کيږي.

يو شمير دوکه شوي او مشکوک خلک شايد فکر وکړي چې په دې وړو کې د خلکو اقتصادي او امنيتي وضعيت وخيم دی نو د گټلو راز په وسله او پيسه کې دی، خو داسې نه ده نن ورځ زياتره خلک هغه کانديد ته رايه ورکوي چې د دوی لومړنۍ اړتياوې په پام کې ونيسي، دغه راز د حکومت د خط مشی اهميت هم په ټاکنيزه حوزه کې ډير لږ وي.

ځينې کسان داسې انگيري چې که په يو چا باندې تهمت او تور ولگوي او د هغه شهرت ته زيان ورسوي نو انتخابات به وگټلی شي.

مگر دا لاره ستاسو لپاره وژونکې ده او ستاسو کاميابي تر سوال لاندې راولي او تاسو غوندې يو نوماند له خطر سره مواجهه کوي، که د انتخاباتي ماحول له خواشينی کونکو حقايقو څخه ډک او ناهیلی کوونکی هم وي بيا هم ټول بابلونکي نه دي.

له کورنيو جگړو وروسته د افغانستان لومړني انتخابات سړي ته د کاميابۍ اميد ورکوي، که څه هم نا اندولي موجوده وه او دا تجربې بيا هم ممکن تکرار شي.

کيدای شي پرته له دې چې خپل اصول قرباني کړي، يا مو نیک شهرت له منځه ولاړ شي او يا کومه صدمه درته رسېږي گټونکي شي، ډيرو همداسې کړي دي او هيڅ دليل نشته چې تاسو هم داکار ونشي کړلی.

دغه فصل تاسو ته دا بيانوي چې څنگه يو اغيزمن او اخلاقي کمپاين وکړئ. د انتخاباتي سياليو سياست د خلکو د رام کولو علم او فن ته ورته دی، هغه نوماند چې خپل ځان رهبر بولي او د ديموکراسۍ په ټولو تمريناتو کې له مور سره برخه اخلي: ستاسو د [[کمپاين اجراء]] په دريو برخو ويشل شوې ده او هره يوه هغه جزئيات رانغاړي چې تاسو وته د يوه کانديد په توگه ته اړتيا لرئ.

لومړۍ برخه [[تاسو د نوماند په توگه]] دا هغه عنوان دی چې د تاسو په اړه د ټولو موضوعاتو وړانديز کوي، دا هغه طريقه ده چې تاسو بايد خبرې وکړئ.

دوهمه برخه [[د لوژستیک او عملياتو څرنگوالی]] دا هغه امتحان شوې ستراتيژي ده چې د (تبليغاتي موادو تکميل او توزيع او فعاليتونو د ترتيبولو) څخه بيا د کمپاين په وړاندې د سختو انديښنو (د تمويل لارې چارې لټول، د بحراناتو ارزونه او تنظيم) په اړه تاسو ته معلومات درکوي.

درېمه برخه [[ارتباطات او اړيکې]] دا برخه ستاسو په کمپاين کې د مطبوعاتو په اهميت، او داچې له مطبوعاتو سره څرنگه معامله وکړئ بحث کوي.

ارتباطات یا اړیکې به تاستو ته د دې ښودنه وکړي چې کومې لویې رسنۍ ستاسو د اشتهاراتو بودجې ته بیرته د یوې لویې برخې د راگرځیدو لاره هواره وي او څرنگه تاسو خپل ډیر ضروري مطبوعاتي نمایشات په وړیا توګه ترسره کولی شي.

څلورمه یا آخرنۍ برخه [[د انتخاباتو ورځ او بعدې تعقیبات]] دا برخه له تاسو سره په دې کې مرسته کوي چې د رایې ورکونې په ورځ او له هغې وروسته به څه واقع کیږي او تاسو باید څه وکړئ تر څو په سختۍ سره ستاسو تر لاسه کړی بریالیتوب ته ستاسو د رقیبانو لخوا د تقلب په صورت کې صدمه او زیان و نه رسیږي.

دغه فصل د کمپاین د بل هر پلان په څیر په انتخاباتي حوزو کې ستاسو د بریالیتوب ضمانت کوي، په هر حال دا د یوه اخلاقي او اغیزمن کمپاین په لور یو ګام دی او د اصلاح شوي سیاست په لور د امید یو قدم.

دلته د سیاسي جریاناتو او سیاستوالو په اړه د اتباعو په منځ کې ډیرې زیاتې نیوکې او ناخوښۍ موجودې دي، مګر له دې سره سره افغانان بیا هم غواړي خپل رهبران وټاکي، نو په داسې حال کې ولس شاید له تاسو څخه د یوه صادقانه کمپاین په ترسره کولو خوشاله شي.

۱،۳ تاسو د کانديد په توګه

د کمپاین په دوره کې هر څه له تاسو سره پیلېږي او کلیدي فرد د هر کمپاین مرکز دی، دغه بحث ستاسو، ستاسو د کاري ټیم او ستاسو د کمپاین په اړه دی نه ستاسو د کورنۍ.

تاسو د خپل بریالیتوب لپاره په ډیر احتیاط سره له پلان جوړونې وروسته د کمپاین د تر سره کولو لپاره تیار یاستئ، چې تمه کیږي دغه کمپاین ډیر ستونزمن، ستومانه کوونکې، حتی بې خونده او سخت وي.

کله انتخاباتي مبارزه یقیناً چې ستاسو د سیاسي مانورو او مهارتونو له کبله ستایل کیږي او په دې برخه کې ستاسو فکري حضور ډیر مهم بلل کیږي.

انتخاباتي کمپاین د موضوعاتو، تصوراتو او شخصیتونو چوکاټ دی، تاسو باید دا ټول په یوه وخت تر پوښښ لاندې راولئ.

تاسو د ټولو موضوعاتو په مرکز کې یاستئ، په بل عبارت تاسو د یوه افسانوي شخص په څیر تر میکروسکوپ لاندې یاستئ مګر کاملاً لارښوونکي.

کمپاین ستاسو ځان ښودنه ده او دا چې به څه شکل یې تر سره کوئ ستاسو کار دی، د ټیم نور غړي د ملاتړ کوونکو رول لري.

انتخابات د ادراک د قوې يوه سيالي ده، د دې لپاره چې رایه ورکونکي څرنگه په دیرشو ورځو کې د خپلې خوښې کاندیدان وپيژني؟ له همدې امله د کمپاین په بهیر کې د لومړنیو تصوراتو وړاندې کول که څه هم چې غیر واقعي یا ساده وي ډیر مهم دي.

څیرنې نښې چې په لومړنیو اوو دقیقو کې خلک د اشخاصو په اړه فکر کوي او دغه عملیه له ظاهري پڼې څخه پیلېږي.

ریښتوني اوسئ

یو نوماند باید لږ تر لږه د قبول وړ ظاهري څیره ولري، خو د رایه ورکونکو توجه ځان ته جلب کړي.

تاسو د یوه نوماند په توگه کله چې له رایه ورکونکو سره د ناستې ولاړې په حال کې وئ، یا له هغو سره قدم وهئ او له هغوی سره خبرې کوئ، رایه ورکونکي تاسو ته پام کوي، که تاسو واقعاً له خپلو خلکو سره مینه لرئ، تاسو دا امتیاز لرئ چې هغوی ستاسو د نورو صفاتو په اړه هم فکر وکړي.

هغه کسانو ته چې تاسو ملاقات ورسره کوئ جالبه ده چې نوم یا تخلص یې په یاد ولرئ او مستقیماً هغوی مخاطب وگرځوئ.

زیاتره باتجربه سیاستوال د خلکو د نومونو او تخلصونو په یاد لرلو کې ښه دي، ځکه هغوی دا درک کړې ده چې هیڅ شی له دې ډیر نه دی شخصي چې یو څوک په خپل نوم یا تخلص سره یاد کړي، مگر یو شمیر نور بیا له ځانه سره داسې افراد لري چې د ملاقات پر مهال په غور کې پټ د هغه چا نوم یا تخلص ورته وايي چې خبرې ورسره کوي. په غور سره د خپرو اوریدل، په زړه پورې والی او د خلکو له طبعي سره مطابق خپرې کول هغه څه دي چې شخص مهم ښکاره کوي.

له دې سره سره د رایې اخیستلو لپاره تاسو باید د خپل قول او عمل دواړو لپاره واقعي طرحه ولرئ، ځکه رایه ورکونکي په دې قادر دي چې دروغ ثابت کړلی شي.

په عین حال کې د کمپاین په جریان کې له احساساتو څخه ځان وساتئ، ځکه یقیناً داسې ډیر وختونه به راشی چې تاسو خبل مزاج له لاسه ورکوئ.

د هغو خلکو له هر ډول ملاقاتونو څخه خوند واخلائ چې د ملاتړ هیله ترې لرئ.

(د انتخاباتي کمپاين د پرمخ بيولو لومړنی مقتضيات په لاندې ډول دي)

خپلو مورد نظر اوریدونکو ته د وینا لپاره لاندې لارښوونې په پام کې ونیسئ.

۱- اوریدونکي وپیژنئ.

۲- د وخت په اړه فکر وکړئ او موقع ته وگورئ.

۳- د وینا هدف مو معین کړئ.

۴- د وینا لپاره یوه داسې مرکزي موضوع وټاکئ چې په یوه جمله کې ولیکل، که د بیانيې مطلب یوه جمله کې وویل شي نو بیانيه به واضحه او عامه فهمه وي.

۵- د وینا لپاره مو وخت معین کړئ.

۶- د اوریدونکو د سوابقو په اړه مو خپرنه وکړئ.

۷- د انتخاب شوي مطلب په برخه کې د اوریدونکو خوښه په پام کې ونیسئ او حقائق ووايئ.

یوه ښه بیانيه کومه ده؟

ښه بیانيه هغه ده چې په ښه ډول وړاندې شي او داسې نظریات پکې راټول شوي وي چې په آسانه حافظې ته سپارل کیږي، یعنې منطقي قوت ولري، احساسات را جلب کړي، واضحه او جدي وي.

یوه ښه طرحه شوې بیانيه یوازې هغه وخت اغیزمنه ده چې په ښه ډول وړاندې شي.

تحقیقات ښيي چې خلک هغه څه چې اوري یې د هغو په پرته د هغه څه په مقابل کې ډیر عکس العمل ښيي چې ویني یې. له رایه ورکونکو سره همغږي پیدا کړئ.

انتخابات که څه هم چې ستاسو په اړه دي، مگر جریان یوازې د رایه ورکونکو د موضوعاتو په اړه دي، له همدې کبله د هر کمپاين کامیابي تر هغې انتخاباتي حوزې پورې مربوطه ده چې وروستی تصمیم نیسي.

د رایې په تثبیت کې تاسو باید د رایه ورکونکو سره همغږي وئ.

د ارتباطاتو متخصصین د وینا لپاره یوه ډیره ښه قاعده بیانوي او هغه داچې ۶۰ فیصده واورئ او ۴۰ فیصده خبرې وکړئ، اورده وینا علاوه پر دې چې اوریدونکي ستومانه کوي، بلکې د کانديد پیغام هم یې خونده کوي، ((د وینا ټکي وگورئ)).

تاسو په خپله انتخاباتي حوزه کې د خپل ځان د مطرح کولو لپاره دوې لارې لرئ، ویلو لپاره کلمات، او د حرکاتو لپاره نظریات.

څیړنې ثابتوي چې د وینا وال ۵۵ فیصده پیغام د حرکاتو، ۳۸ فیصده د لهجې او غږ په وسیله او یوازې ۷ فیصده نور د کلماتو او الفاظو په وسیله انتقالوي.

په کلي ډول اوريدونکي څو شیان په خپلو حافظو کې ساتي: د کاندید او ویناوال خط مشی یا تگلاره، څیره او قیافه، لهجه او غږ.

له رایه ورکوونکو سره اړیکې نیول.

که څه هم ستاسو سر په دې خلاص وي چې څرنگه له خلکو سره اړیکې وساتو، مثلاً تاسو کله معلمی یا ژورنالېستي کړې وي، خو بیا هم ډیر داسې تمرینات شته چې تاسو یې باید تر سره کړئ.

کوښښ وکړئ چې خپله په خپل ورځني کمپاین کې حضور ولرئ او شخصاً باید له خلکو سره په تماس کې و اوسئ، دغه راز هڅه وکړي د خپل انتخاباتي ټیم له غړو سره صمیمي چلند ولرئ ځکه په انتخاباتي حوزه کې آمرانه وضعیت یې گټې دی. که د خپلو ملگرو یا خپل کمپاین د مسؤل سره، ۱۵ یا ۲۰ دقیقې د خپل ځان د معرفی، او خپلې تگلارې د تشریح او دلائلو لپاره وقف کړئ، نو وبه کولای شي له شویو قضاوتونو څخه ډیر نور څه هم زده کړئ.

که د نهائې ارزونې پرمهال په موقع سره د یوه ښه اوريدونکي په وړاندې د مهم شي په اړه خبرې وکړئ نو مطمئن شئ چې د رایه ورکوونکو فکرونو او زرونو ته مو د ننوتلو کلي پیدا کړې ده.

د هغه څه په اړه وینا وکړئ چې ستاسو په فکر اوريدونکي یې له تاسو څخه هیله لري، ځکه خلک د بیلابیلو شیانو غوښتونکي وي نو له همدې کبله ده، چې تاسو باید له اوريدونکو سره نږدې تماس ولرئ او د هغوی د تمې او هیلې مطابق خبرې وکړئ.

له خپلې وینا وروسته د هغوی خبرې واورئ، ځکه گډې اندیښنې او معمولي تجربې کولای شي تاسو او ستاستو مؤکلین نور هم سره نږدې کړي.

که توانیدلی شی چې د خپل انتخاباتي ټیم څارونکی د خپلې هرې وینا پر مهال له ځان سره ولری ترڅو ستاسو د وینا ثبت کړي او ستاسو د غونډو تصویرونه واخلي، ځکه دا کار د بیا نظر غوښتنې پر مهال له تاسو سره ډیره مرسته کولی شي، داکار دغه راز ستاسو انتخاباتي ټیم ته دا چانس ورکوي چې ستاسو د ضعف او قوت ټکي په نښه کړي، او د یوه پیغام رسوونکي په توګه ستاسو د پیغام رسولو په طریقه کې نښه والی راوړي.

روغ او سالم اوسئ

زیاتره کاندیدان په خپله روغتیا پوره ډاډ لري خو کله چې په کمپاین باندې ډیر مشغولېږي نو دا یې له یاده وځي چې دغه له ستونزو ډک سیاسي تمرین کولی شي صحت ته یې زیان ورسوي.

ډیری کاندیدان د مبارزې او زیاتو چکچکو په روحیه لیرې لیرې ولسوالیو ته له ستونزو ډک سفرونه کوي، چې د همدې اوږدو او ستومانه کوونکو مزلونو له امله ناروغه کیږي، انتخابات که څه هم چې د بریالیتوب لپاره دي، خو دومره ارزښت شاید ونلري چې له امله یې خپل صحت خراب او له خطرناکو عواقبو سره ځانونه مخامخ کړئ.

باتجربه سیاستوال سپارښتنه کوي چې صحت له سیاست څخه مه قرباني کوئ، د دې لپاره چې تاسو یو نښه کمپاین ترسره کړای شی، لاندې ټکي په پام کې ونیسئ.

۱- سګرټ په څکوی ځکه دا ستاسو ځواک کموي.

۲- تمرین مو باید له کمپاین سره مناسب وي خو له دې ټولو سره روحي فشارونه باید له ځانه لیرې کړئ.

۳- د ورځې په اوږدو کې کافي اوبه وڅښئ تر څو مو له تندې او ستړیا مځنیوی وشي.

۴- کافي استراحت وکړئ.

۵- که ممکنه وي ځینې وختونه مو له کورنۍ سره تیر کړئ، که څه هم چې د عامه پوهاوي په اساس دا اسانه کار نه دی، مګر له دې ټولو سره ستونزمن کارونه باید یې ثمره نه وي.

تاسو باید له خپلې کامیابۍ څخه خوند واخلي او د خدمت جوګه و اوسئ.

۲,۳ انتقالات او عملیات

له ځان بڼودنې او تبارز څخه په تمرکز باندې او له ملاتړ کوونکو سره تر یوې محکمې رابطې وروسته هغه څه چې په دې برخه کې ډیر ضروري دی، هغه دادی چې د انتخاباتي سیالۍ په دوران کې دخپلو سیستمونو له ځای پر ځای والي ځانونه مطمئن کړئ.

د پلان په جوړیدو او تیاري په نیولو سره یوازې نیم کار ترسره شوی دی، مگر نیمه نوره برخه د پلان عملي کول دي. په مؤثر او ځیرکانه ډول سره د انساني او مالي سرچینو کارول هغه څه دي چې د هرې سیاسي مبارزې د ژوندانه د وینې حیثیت لري.

د مبارزې د ټیم د غړو د خواهشاتو او غوښتنو تنظیم او د هغوی د مهارتونو او وړتیاوو لوړول بل هغه څه دي چې په ټاکنیزو سیالیو کې کلیدي رول لري.

د انتخاباتي سیالیو د ټیم د اعضاؤ ترمنځ ټکر د تعجب خبره نه ده، ځکه غښتلی کانديد باید داسې باتجربه او متفکر افراد راټول او یو له بل سره وصل کړي چې خپل ځانونه او افکار د پټه وقف کړي چې څرنگه کولای شي په احسنه وجه دغه لوبه وگټي.

لکه په مخکني فصل کې چې وویل شول، له دې کبله چې فعالیتونه په مطلوب ډول ویشل کېږي، نو د ټیم غړي کیدای شي له یو بل سره سیالي وکړي او یاهم له یو بل سره گډ کار. په هر صورت د دوی تر منځ فکري ټکر د تعجب خبره نه ده. دا د تاسو او یا هم ستاسو د کمپاین د تنظیمونکي دنده ده تر څو دخپلو په لاس کې شته منابعو له مهارتونو څخه اعظمي استفاده وکړي.

د انتقالاتو او عملیاتو عمده عنصر د پلان او برنامې مطابق فعالیتونه دي، کله چې حقیقي فعالیتونه د ستراتیژۍ له تگلارو سره یو ځای پلي کېږي، نو د کمپاین تحریري پلان باید د کمپاین په دوره کې په بهتره توگه و آزمایل شي. اکثره وخت د انتخاباتي ټیم د غړو ترمنځ د ضعیفې همغږۍ له امله هغه څه چې توقع یې کېږي لاس ته نشي. راورل کیدلی، خو که د دغو غړو ترمنځ همغږي قوي وي، کمپاین به هم مؤثر وي او هغه څه چې د لاس ته راورلو هیله یې کېږي په ډیره بڼه توگه ترلاسه کیدلی شي.

د انتخاباتي سیالیو د څو لومړنیو ورځو لپاره معیاري طرز العمل داسې دی چې خپله سیالي د داسې یوه محفل په جوړولو پیل کړئ چې په رسنیو کې نشر شي، د دې لپاره مهمه داده چې وگرځئ، له اجتماعي ټولنو سره خبرې وکړئ او که د ائتلاف امکان وي، ائتلاف وکړئ او دخپلو پلویانو تصدیقي اسناد راټول کړئ.

یوشمیر کاندیدان حتی مخکې له دې چې د خپل کمپاین رسمي دوره پیل کړي په ډیر احتیاط سره دا کارونه ترسره کوي. که په ښار کې اوسې نو کونښن وکړئ چې انټرنیټي پاڼه ولرئ، تاسو کولای شئ په دغه ویبپاڼه کې بیلابیل شیان لکه خپلو فعالیتونه، تگلاره، بیوگرافي، د ورځنیو مسائلو په اړه خپل دریځ، له رسنیو سره اړیکې، د خپل کمپاین د مرکزونو په اړه معلومات او داسې ډیر نور څه ځای پر ځای کړئ چې ستاسو له انتخاباتي کمپاین سره مرسته کولی شي. انټرنیټي جامعه که څه هم کوچنۍ ده او انټرنیټ ته د لاس رسي امکانات ډیر کم دي، مگر له هیواد څخه بهر د هغو افغانانو د ملاتړ لپاره چې کولای شي دلته په هیواد کې د ننه خپلو اقا ربو ته توصیه او لارښوونه وکړي چې تاسو ته رایه درکړي. لنډه دا چې د داسې یوې ویبپاڼې درلودل ستاسو له کمپاین سره ډیره مرسته کولای شي. د مالي لارو چارو برابرول هغه اندیښنه ده چې نه یوازې د کمپاین په پیل کې، بلکې د هغه تر پایه د یوې اندیښنې په توګه مطرح ده، ځکه تاسو د خپل کمپاین په بهیر کې په دوامداره توګه د خپلو عملیاتو او فعالیتونو د تمویل لپاره پیسو ته ضرورت لرئ، نو له همدې کبله د خپل کمپاین له بالقوه اعانه ورکوونکو سره اړیکه او ملاقاتونه باید د خپل انتخاباتي کمپاین د فعالیتونو یوه برخه وګرځوئ. د کمپاین مالي مسؤل یا کارپوه مو باید د مالي لارو چارو د زیاتوالي له ضرورت څخه خبر درکړي. په یاد ولرئ چې د مالي امکاناتو زیاتوالی ستاسو د کمپاین د موادو د توزیع لپاره هم یو ښه فرصت په لاس درکوي. د انتخاباتي سیالیو سازمان مو باید ځواب ورکوونکی وي او د سازمان مشرتابه دې هغو کسانو ته د تګ لاره پرانيزي چې بیکاره دي او یا له توقع کم کار کوي.

د ټاکنو ورځ	پای	پای ته نيزدې	د کمپاین په منځ کې
رایې ورکولو ته د خپلو پلویانو هڅول	د هڅونو حفظ	ځان ښودنه او تظاهر پراخول	له رایه ورکوونکو سره په عامه غونډو، ناستو او محفلونو کې خپل گډون تنظیمول
د رایې ورکولو پر مهال ډاډ څرگندول	کور به کور گرځیدل او زړه نازړه رایه ورکوونکي هڅول	د مطبوعاتي اعلامیو او پیغامونو دوامداره نشر	د مطبوعاتي اعلامیو نشرول او له رسنیو سره مرکې
د رایې اچونې مرکزونو ته د خپلو پلویانو د رسولو لپاره کسان تعیینول	له ټولو ملاتړ کوونکو سره تماس نیول او په وخت سره رایې اچونې ته یې متوجه کول	تر وسه وسه د مال امکاناتو زیاتول	د ملاتړ کوونکو رابلل او مالي امکاناتو د زیاتوالي لپاره مکاتیب صادرول
د رایه ورکوونکو څارل	د ټولو حملو لپاره ځواب ویل او بیانې نشرول	د ملاتړو سمبالښت تر څو د انتخاباتو ورځ ښه په یاد ولري او د وختي رایې ورکولو امکانات ورته برابرول	له زړه نازړه رایه ورکوونکو سره اړیکې نیول او د هغوی د پیژندنې لپاره په گاوندې کې غونډې جوړول
هغو ملاتړو ته بلنه ورکول چې رایې یې نه دي اچولي			له نامه سره د آشنایې په هدف د علایمو او موادو توزیع کول

ستاسو د ټاکنیزو سیالیو فعالیتونه

که پخوانی سیاستوال یاستی یا د انتخاباتو یو مینه وال، کمپاین مو په یوه مجلې محفل سره پیل کړئ. په سیاست کې د یوه کانديد په توگه ستاسو ورگډیدل یوه لویه خبره ده، چې د یوه کنفرانس او غونډې په جوړولو سره یې باید اعلان کړئ.

د ټاکنو په کمیسیون کې د خپلې نوماندۍ د سند ثبت او له هغه وروسته په رسمي ډول ځان اعلانول یو له بل سره ډیر تفاوت لري.

هغه ډله چې د انتخاباتو کمیسیون ته ستاسو ملتیا کوي له تاسو څخه د یوه عمومي حمایت ښکارندویه ده، مگر هغه ډله چې ستاسو د نوماندۍ په مطبوعاتي غونډه کې برخه اخلي د هغه ځواک ښکارندويي کوي چې ستاسو تر شا دی. د کمپاین په بهیر کې د بریالیتوب اغیزمنه لار خصوصاً په لیرې پرتو سیمو کې مخامخ خبرې اترې دي، ځکه دا د جذباتو او ملایماتو د اظهار غوره موقع ده، د سیاسي خلکو پیژندنه او له هغو سره تعلقات په یوازې ډول د رایې اخیستو لاره نشي. بلل کیدلی، همیشه د ویلو لپاره نوي شی شته او کله مو چې د پیغام د انتقال لپاره زمينه برابریده له لاسه یې مه ورکوئ. تاسو کولای شي خپل کمپاین د خپل کور او کلي له ماحول څخه پیل او په تدریج سره یې پراخ کړئ، ځکه گاونډیان تاسو پیژني او په اسانه قناعت ورکولی شي.

یوه محرکه قوه شته چې د هرکاندید د کمپاین د پیلولو لپاره مناسبه ده، تاسو که دغه قوه لرئ نو د رایو غوښتنو پرمهال لاندې شیان له ځان سره ولرئ.

۱- له ویناوو سره مل د کمپاین یوه بڼه، نښانونه او د ټاکنو متعلق نور ضروریات.

۲- په دروازو او دیوالونو باندې ځورنډیدونکې لیکنې او پوسترونه چې په عامه او له ازدحام څخه ډکو ځایونو کې یې ولگوئ.

د کور په کور لیدو کتو په بهیر کې تاسو باید له بزگرانو، ځوانانو، مدني ټولنو، مذهبي سازمانونو او اشخاصو، ښځو او محلي دولتي چارواکو سره لیده کاته وکړئ.

هغه ناستې چې په ټولنه کې د بیلابیلو اهدافو په خاطر جوړېږي دا ډول ناستې په ځانگړو انډیښنو باندې د بحث او د هغو په وړاندې د موقف د غوره والي او کمپاین د موادو د توزیع لپاره ډیر مناسب ځایونه دي.

تاسو کولای شئ د یوه منظم مهال ویش له لارې غونډې دائرې کړئ او له دې لارې د خپل ملاتړ ساحه پراخه کړئ.

د یوه پراخ پوښښ لپاره باید یو داسې بااعتماده تیم ولرئ چې په هغو کې دا استعداد وي تر څو ستاسو د فعالیتونو تاثیر دوه برابره کړي او د ټاکنیزو سیالیو دورې له تاسو سره یوځای او یاهم له تاسو پرته پرمخ بوځي.

سياسي غونډې

سياسي غونډې په هره کچه چې وي د رايه ورکونکو د جذب مرکز گڼل کيږي، د کمپاين لپاره د يوه داسې تحريري پلان د درلودلو په صورت کې چې په هغه کې وختونه مشخص او د ټيمونو دندې واضحې شوې وي، د تصادفي او غير پلان شويو غونډو د جوړېدو لپاره هيڅ ډول معذرت نه منل کيږي، تاسو بايد د خپلو تثبيت شويو گروپونو له شمير سره سم د سياسي غونډو د جوړېدو پلان طرح کړی او دغه غونډې له سوداگرو، ښځو، ځوانانو او مذهبي سازمانونو سره پرمخ يوسئ.

ډيری زړه نازړه او متردد رايه ورکونکي ليوالتيا لري هغه کانديد ته رايه ورکړي چې د برياليتوب چانس يې زيات وي، سياسي غونډې علاوه پردې چې تاسو پياوړي معرفي کوي ملاتړ کوونکو ته مو احساس ورکوي چې تاسو يو همدفمند شخص ياستی.

که غواړی چې خپل ظهور دوه برابره کړئ د ويناوو له ویدیو او سي ډي گانو څخه استفاده وکړئ او د خلکو په منځ کې يې تکثير کړئ، دا کيدای شي د هغو اشخاصو د جذب لپاره ډيره مؤثره لار وي چې معمولاً په غونډو کې برخه نشي. اخيستی، لکه ښځې، بوداگان او داسې نور.

په مکرر او مجدد ډول غونډې جوړول ډير مصارف غواړي چې له هغو څخه بايد ډه ډه وشي مگر په (جومات او يا د کوم ملاتړي په کور کې) په وړو غونډو کې گډون تاسو ته د را څرگندیدلو هغه چانس درکوي چې تاسو ورته اړتيا لرئ، که د نويو غونډو د تنظيم او جوړولو امکانات لرئ نو د انتخاباتي کمپاين ډله مو بايد له لاندېنيو ټکيو څخه اطمنان حاصل کړي:

۱- د غونډې د جوړېدو له اجازې، که غونډه په يوه عام محل او معين زمان کې وي.

۲- د کانديدانو له حضور څخه.

۳- د غږ او سونډ له ښه سيستم څخه: که يوه ډيره له ځوږ او شور څخه ډکه وينا هم وي خو د سمعي سيستم د ضعف له امله شايد بې گټې وي، او دغه راز هغه چانس چې د نظر د اظهار لپاره موجود دی ضايع کيږي او د ټاکنيز کمپاين د ټيم بې کفايتي ښيي.

۴- له يوه تور ښه راغلاست او هرکلي څخه: په احساساتو باندې را وستل، ځکه تاسو د هر فرد انتخاب ياستی نو کيدای شي د بيلابيلو سکتورونو استازي په کتارونو کې ودریږي او ستاسو هرکلی وکړي.

د داسې حالاتو لپاره اکثره وخت بانفوذ او محترم شخصيتونه راغوښتل کيږي ترڅو له کانديد سره د ستیژ په څنگ کې کيني.

۵- له یوه متوازن پروگرام څخه: د یوې ډلې د علاقې د ساتلو او یا هم د هغوی له حضور څخه د اطمینان حاصلولو په هدف هغوی ته د بوختوونکو معلوماتو ورکول، د یوه کانديد لپاره شاید تر ټولو دا ستومانه کوونکې وي چې له یوې وړې او خوبه وړې ډلې سره خبرې کوي، په هر حال له دې کبله چې تاسو د نندارې ستوری یاستی نور ویناوال او میلمانه باید د سټیز په سر ستاسو د ملاتړ کوونکو رول ترسره کړي او د غونډې د برخه والو د علاقې د ساتلو او په خلکو کې ستاسو لپاره د ځای پیداکولو لپاره کار وکړي.

۶- له انتقالونو او غذا څخه: تاسو بنیایي تمه وکړئ چې خلک راټول شي نو هغو ته ډوډۍ هم ورکړئ، دا هغه مصارف دي چې له کبله یې په غونډو ډیر لگښت راځي او هغه نوماندان چې ضروري مالي سرچینې نه لري له هغو څخه ډه ډه کوي، حتی د ټاکنو په وروستی ورځ د لوی شمیر رایه ورکوونکو انتقال هم یوه ستونزه ده چې که له عهدې یې وتلی شي دا کار وکړئ او ملاتړي مو د رایې اچونې مرکزونو ته ولیږدوئ.

سنتي فعالیتونه

تاسو شاید په غونډو سربیره له یو شمیر هغو سیاستوالو سره ناستو ولاړو ته هم توجه واورئ چې د ټولنیزو تعهداتو په څیر دي، دا ډول فعالیتونه ممکن په کال کې یو ځل هغه هم په داسې وخت کې واقع شي چې د کمپاین دوره نه وي، مگر د تجربو خاوندان د دا ډول فعالیتونو او داسې فرصتونو موندل یو غیر رسمي کمپاین بولي او په اهمیت یې ټینګار کوي. په دا ډول مجالسو کې گډون تنها د انتخاباتو په کال ستاسو مؤکلینو ته د دې ښوودنه کوي چې تاسو د یوه سیاستوال د یاور په توګه وویښی.

پام مو وي چې دا ډول ملاقاتونه او لیده کاته اوږدې سیاسي پانګې اچونې دي چې گټه یې تاسو ته وروسته په لاس درځي. ۱- په ودونو او محفلونو کې گډون: تاسو باید په خصوصي ودونو او لمانځنو کې زیات وخت تیر نه کړئ، ځکه دا کیدای شي ستاسو قیمتي وخت په داسې څه تیر کړي چې ضرورت یې نشته.

۲- په مهمو ځایونو کې تاسو ته د یوه میلیمه یا ویناوال په توګه بلنه درکول: زیاتره کانديدانو ته په بیلابیلو ځایونو او وختونو کې د میلیمه یا ویناوال په توګه دعوت ورکول کیږي، دا هغه واقعي فرصتونه دي چې د عوامو په منځ کې تاسو مطرح کوي، نو تاسو باید له داسې موقع څخه استفاده وکړئ او د خپلو سیالانو په تورنولو وخت تیر نه کړئ.

۳- جنازو ته تګ: د تدفین مراسم د کمپاین ځای نه دی، بهتره داده چې د خپل ژوند له ملګرې سره متوفی ته دوعا وکړئ، له کورنۍ سره یې خواخوږي وښیئ او د سیمه ایز رواج له ترسره کولو وروسته محل ترک کړئ.

تاسو کولای شئ د سترې مشې پر مهال د هغو کسانو لاس کیکارې چې تاسو پیژني، د تدفین په یو شمیر وړو مراسمو کې د جروبوت موضوعات پیدا کیږي، نو ښه خبره داده چې تاسو یوداسې څوک پیدا کړئ چې ستاسو ملاتړ وکړي. د تدفین په مراسمو کې معمولاً ډیر څه نشي کیدلی نو کوبښن وکړئ ستاسو په اړه خپاره شوي ناقص معلومات اصلاح کړئ.

سیاسي نښې نښانې

په کمپاین کې ټول هغه څه چې د خلکو توجه راجلبوي مالي مصارف نه غواړي، تاسو باید د خپلو سیاسي نښو نښانو په جوړولو کې له خپل نوښت څخه کار واخلي او کمپاین تر سره کوونکي باید په دې مطمئن شي چې د کمپاین په ټولو وسائلو کې هماغه مشخصې نښې نښانې او رنگونه کارول شوي دي. تاسو باید داسې سمبول یا نښه غوره کړئ چې ستاسو له کرکټر او تگلارې سره اړخ ولگوي او په ډیر لږ مصرف جوړ شي، خلاصه دا چې دغه نښه یا سمبول د کمپاین یوه ډیره مؤثره وسیله کیدلی شي. کله چې تاسو له خپلو مؤکلینوسره لیده کاته او خبرې اترې کوي کیسه وکړئ، داسې کیسه چې ستاسو کرکټر او تگلاره په ځان کې را ونغاړي، دا کار له تاسو سره په دې کې مرسته کوي چې مؤکلین کله ستاسو سمبول او نښې نښانې ویني تاسو او ستاسو سیاسي پروگرام به یې ذهن ته لاره کوي، او دا خپله د ولسي جرگې د یو شمیر کانديدانو لپاره کامیابي ده. د نښانو او رنگونو د غوره والي په څیر، د یوه جذاب موزیک غوره والی هم تاسو او ستاسو سیاسي پروگرام د خلکو ذهنونو ته سپاري، کله چې د کمپاین وخت ختم شي، تاسو لاهم کولی شئ د هماغه موزیک د غږولو له لارې خپل کمپاین ته ادامه ورکړئ.

۲،۲،۳ ستاسو د انتخاباتي سیالۍ اسباب او لوازم

د اعلاناتو د ابتدایي وسائلو درلودل د رایه ورکوونکو لپاره د کانديدانو ممد مواد بلل کیږي، پوسترونه، کیسټې، سرښناک کاغذونه، زیر پیرانۍ او د کمپاین نور طباعتې مواد هغه څه دي چې تاسو کار ورڅخه اخستلای شئ، دغه وسائل د یوه کانديد د ځواک ښودنه کوي.

په ځينې حالاتو کې دغه مواد يوه اجمالي قضاوت ته لاره پرانيږي او د دې ښودنه کوي چې کانديد په خپل ځان باندې متکي دی.

د کمپاين مواد د انتخاباتو د بودجې يوه زياته برخه احتواء کوي، تاسو بايد ځان محدود کړئ او ځينې مواد په خپله تيار کړئ لکه (ستاسو سمبول او نښه).

که د لگښتونو په اړه کومه نظريه نه لرئ، نو څو معتبرې او د ډاډ وړ نشرې ولټوئ.

د ۲۰۰۵ کال په انتخاباتو کې کانديدانو راپور ورکړی چې د ۱۰۰۰ څخه تر ۲۰۰۰۰ پورې پوسترونو په شاوخوا کې يې د تقريباً ۱۰۰۰ ډالرو په ارزښت سره په رنگه ډول چاپ کړي دي.

د زياتره کانديدانو يوه تيروتنه داوه چې د لږ او کوچنيو پوسترونو د چاپ فرمايش يې ورکړی وو، او وروسته کله چې کمپاين خپل اوج ته ورسيد دوی خپل پوسترونه زياتول، مگر دا هغه وخت وو چې د موادو چاپ ډير لگښت غوښتلو.

ښکاره ده چې تاسو په کم مصرفه پاڼو کې په تور اوسپن شکل سره هم خپل پوسترونه چاپولی شئ، ليکن تاسو بايد په دې پوه وئ چې دا کار د پيسو د کمښت له امله کوي، په داسې حالاتو کې غوره داده چې دا ډول پوسترونه چاپ نه کړئ او پيسې يې د نورو مصارفو لپاره وساتئ، لکه د رسمي بلنو د کارتونو، معلوماتي پاڼو او خپلو نښو او سمبولونو د جوړولو لپاره.

پوسترونه

له پوسترونو پرته هيڅ کانديد کمپاين نشي کولی، پوسترونه ستاسو ښوودنه کوي او هر سياستوال دا هيله لري چې خلک يې دې له نامه سره آشنا وي، خاصاً هغه کسان چې يې سواده دي.

پوسترونه رايه ورکوونکي ستاسو له نامه، خپرې او انتخاباتي نښې سره آشنا کوي او دا درې هغه څه دي چې د انتخاباتو په ورځ کله چې رايه ورکوونکي غواړي د رايې ورکولو په پاڼو کې د خپلې خوښې کانديد پيدا کړي، ډير مهم او اساسي گڼل کيږي.

سربيره پر دې، انتخاباتي پوسترونه ټولو ولسواليو ته ستاسو د ورپيژندنې مهمه لاره ده.

اغيزمن سياسي پوسترونه د معينو معيارونو ساتنه کوي نو بايد چې:

۱- ساده وي څو د رايه ورکوونکي په آسانۍ سره په پيغام پوه شي.

۲- ربط ولري څو رايه ورکوونکي د کانديد له پيغام سره روږدي شي.

۳- جذاب وي څو د رايه ورکوونکو توجه جلب کړي، او پيغام هميشنی پاتې شي.

۴- باوري کوونکی وي تر څو رايه ورکوونکي مطمئن شي او عملي کار وکړي.

د مطلوبې نتيچې لپاره ځانونه باوري كړئ چې د كمپاين پوسترونه مو له لاندنيو قواعدو سره سم ډيزاين شوي دي:

۱- په غټو توريو ليكل شوي وي په داسې شكل چې اووه كسان لاسونه سره ونيسي وروستنی نفر يې وليدلی شي.

۲- په داسې رنگ ليكل شوي وي ستاسو د كمپاين پيژندنه پري كيږي.

۳- ستاسو له عكسونو او نښانونو سره ډيزاين شوي وي.

۴- له پنځو څخه تر اوو كلمو پوري پكې كاريدلې وي.

۵- املايي او گرامري غلطۍ ونلري.

د ښو ډيزاين شويو پوسترونو توليد د گټلو په لور لومړنی قدم دی، د پوسترونو توزيع كه ډيره مهمه نه ده مگر اهميت يې هم كم نه دی.

د پوسترونو نښلولو ته د دوو ټيمونو په وسيله تر هغه ادامه وركړئ چې له يو بل سره مخامخ شوي نه دي خو په دې توگه ستاسو له متداومي مشاهدي اطمنان حاصل شي.

پوسترونه بايد د ښارونو په مركزونو، اصلي واټونو، څلور لارو ته نيژدې او داسې ځايونو كې ولگول شي چې وار له مخه د خلكو سترگې پرې لگيږي او د خلكو د گڼې گونې ځايونه وي.

د خپل كمپاين ټيم ته دا وړ ورنښئ چې په كومو ځايونو كې پوسترونه ولگوي او له كومو ځايونو څخه ډه ډه وكړي تر څو له قانون څخه تخطي ونه كړي او د رايه وركوونكو د خپگان لامل و نه گرځي، مخصوصاً د رايې وركونې د مركز په ۱۰۰ مترې كې بايد ستاسو هيڅ پوستېر نه وي لكه چې په دې اړه د ټاكنو د قانون ۴۳مه ماده هم ټينگار كوي.

يوه مهمه مسئله چې د انتخاباتو له پای ته رسيدو وروسته يې په ياد ولرئ داده چې:

د انتخاباتو له تيريډو وروسته د يوې اونۍ يا حد اكثر دوو اونيو په بهير كې خپل ټول پوسترونه راټول كړئ، علاوه پر دې ادبي كار دادی چې د پوسترونو له ټولولو وروسته د هغه په ځای ((له تاسو څخه مننه)) وليكئ.

د دې كار په ترسره كولو سره به رايه وركوونكي حتماً ستاسو ستاينه كوي او حتی هغه كسان چې تاسو ته يې رايه هم نه ده دركړې، تاسو به ديوه ښه كانديد په صفت په خپلو ذهنونو كې ساتي.

د کمپاین ادبیات

د کمپاین ادبیات د سیاسي اعلاناتو یو خورا پخوانی او مؤثر شکل دی، د کمپاین ادبیات د یوه نوماند علاقه او تعهدات په ډاگه کوي او دهغه د افکارو او قدرت ښودنه کوي. په بل عبارت دا ستاسو پیغام دی چې کور په کور او په غونډو کې یې باید توزیع کړئ او لاندې سوالونو ته ځواب ووايي.

۱- زه ولې د دې چوکۍ د ترلاسه کولو کوښښ کوم؟

ځواب باید ستاسو له شخصیت، مسلک او ستاسو له سیاسي سوابقو سره ګډوي، ستاسو اهداف تاسو د خپلې وظيفې د بهترين فرد په حيث معرفي کوي.

۲- رایه اچوونکي باید ولې توجه وکړي؟

د دې پوښتنې ځواب مو هم باید له منطق او موقف سره داسې ارتباط ولري چې په انتخاباتوونکي هیئت باندې اغیزه ولري.

۳- هغه اساسي موضوعات کوم دي چې انتخاباتوونکي هیئت ورسره مخامخ کیدونکی دی، او ولې هغه دوی ته مهم دی؟

د کمپاین د ادبیاتو ساده برخه هغه کوچنۍ معلوماتي پانې دي چې ستاسو د خط مشی اساسي ټکي پکې ځای شوي وي.

دغه ورې پانې کیدای شي د یوه داسې پست کارت په څیر وي چې په هغو کې د کمپاین درې کلیدي پیغامونو او تصویر ته ځای ورکړل شوی وي.

معلوماتي پانې د یوې معمولي پانې په اندازه وي چې دواړه مخونه یې چاپ شوي وي.

لنډه دا چې هغه رسمي کارتونه چې ستاسو تصویر، نوم او نښان پکې وي له رایه ورکوونکو سره مرسته کوي تر څو تاسو د رایې اچونې په پانې کې د ټاکنو په ورځ پیدا کړي.

۳,۲,۳ د مالي امکاناتو پیدا کول

د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې یو شمیر کانديدانو د کمپاین د مصارفو لپاره د انتخاباتو د قانون لخوا له ټاکل شویو (۷۵۰۰۰۰)

افغانیو چې د (۱۵۰۰۰) امریکایي ډالرو معادل وي زیاتي پیسې درلودې، خو په عین حال کې یو شمیر نورو د خپلو کمپاینونو لپاره ډیرې لږ پیسې لرلې.

دلته ده چې د مالي امکاناتو د برابرولو خبره مطرح کيږي، د مالي لارو چارو برابرول په دې معنی نه دي چې ګواکي د چوکي د لاس ته راوړلو لپاره رشوت ورکي يا د چوکۍ حاکمیت پلوري، بلکې د انتخاباتو د ديموکراتيکې پروسې د حمايت او د بيلابيلو احزابو له مابین څخه د يوه حزب، يا بيلابيلو اشخاصو له منځ څخه د يوه شخص د انتخاب لپاره يوه قانوني لاره ده. که تاسو ملي شورا ته د تلو تصميم نو له تمويلوونکو څخه بايد د بودجې او مالي امکاناتو د تر لاسه کولو په لټه کې وئ. دلته دوې مسئلې مهمې دي:

۱- مالي وجوه: معنا داچې له ميملستيا نيولې د پوسترو تر تيارولو، د معلوماتي پانډو د کاپي کولو، زيرپيرانيو د جوړولو او آن د انتخاباتو په ورځ د انتقالاتو لپاره تاسو بايد واقعي پيسې ولگوئ.

۲- له رشوت او بډو د هر ډول ادعاء څخه د ليرې والي لپاره بايد په دې اړه چې ستاسو ملاتړ له کوم لوري دی، شفاف او روښانه وي.

که تاسو د بودجې د لاس ته راوړلو روښانه ريکارډ ولری نو له خلکو سره يې هم شريک کړئ او له خپلو سيالانو وغواړئ چې ستاسو په څير عمل وکړي.

د قوي پایې په لرلو سره کولای شئ په اسانۍ سره د خپل کمپاين لپاره بودجه ترلاسه کړئ ځکه تاسو د رايو له شمير مخکې گټونکي بلل کيږئ، نو که غواړئ چې گټونکي شئ په دې عمل وکړئ.

يو شمير خلک په دې باور دي چې د کمپاين مالي لارې چارې د کمپاين د تمويل سبب کيږي.

له دې کبله چې پيسې مهمې او په سختۍ سره پيدا کيدونکې منبع ده، هغه په سمه توگه ولگوئ، مهم موضوعات او فعاليتونه شته دي چې هغو ته د تياري لپاره بايد پيسې مصرف کړئ.

د کمپاين د تمويل لپاره دوه شيان (پيسې او وخت) ډير مهم دي، پيسو ته بايد د ضرورت په هره لحظه کې د لاس رسې وي او که داسې ونشي بې له شکه چې د کمپاين د دريدو او ټيم د روحېې د تخريب باعث کيږي.

د همدې دليل په اساس د مالي وجوهو لپاره بايد داسې پلان جوړ شي چې گام په گام د مالي منابعو د زياتوالي لارې چارې پکې په نښه شوې وي.

اضافي منابع که څه هم چې پيسې نه وي د کانديد د پيغام په رسولو کې مرسته کوي او د لازيات ملاتړ د انسجام باعث کيږي.

د مصارفو د پروژې جوړونې او واقعي بودجې ترتيب ته د مالي لارو په پيدا کولو کې سمه توجه وکړئ او له قرضو ډه ډه وکړئ.

همیشه له هغه څه زیات زیرمه کړئ چې شاید مصرف شي، د تجارانو له نظره د انتخاباتو پرمهال نرخونه جگړې، بناءً تاسو اړ یاستئ چې د مصارفو د پروژې د جوړولو پرمهال لاندې ټکي په پام کې ونیسئ:

دکمپاین مرکز موباید هیڅکله له پیسو نه وي خالي، او مالي آمر مو په خپل پلان کې لاندې ټکي په پام کې ونیسئ:

۱- د دفتر کرایه، کلي مصارف، مواد او تجهیزات.

۲- د کارکوونکو معاشونه (که د تادیه وړ وي).

۳- د پوسترونو او نورو چاپي نشراتو لگښتونه.

۴- د بودجې د لاس ته راوړنې د فعالیتونو مصارف.

۵- د کمپاین د سفرونو مصارف.

۶- داوطلبانه سفارشي ضروریات.

۷- مطبوعات.

۸- د ټاکنو په ورځ د رایه ورکوونکو انسجام او تنظیم.

د کمپاین بودجه که د کمپاین د ټولو لگښتونو لپاره بسنه نه کوي نو مصارف مو په څو برخو وویشئ، مثلاً آیا د ځینو غونډو له

جوړولو پرته کولای شئ کمپاین وکړئ؟

آیا زیات شمیر پوسترونه چاپولی شئ؟

د کومو حوزو له مشرانو سره باید لومړی ملاقاتونه وشي؟

د کمپاین مرستندویانو ته راپور باید د هغوی تر مشخصې اعانې پورې محدود وي، داکیدای شي په تاسو او ستاسو په تگلاره

باندې د ډاډ او مننې یوه لاره وي، دغه راز دیته هم لاره هواره کړي چې تمویلونکي په تاسو باور وکړي او ستاسو بعدي کمپاین

ته تیار شي.

٤,٢,٣ دفاعي نقش

سياست خپله توره خیره زیاتره وخت په وروستیو لحظاتو کې ښکاره کوي، مایوسي او ناهیلی کاندیدان په داسې وختونو کې خصوصاً هغ وخت چې په خپله ماتې باندې باوري شي په منفي تبلیغاتو لاس پورې کوي او آن چې د ډیرو تاوتریخ وزمه او ناخوښه کوونکو کارونو لاس پورې کوي.

نو څنگه باید له هغوی سره مقابله وشي؟

له منفي کمپاینونو او ځانگړو عملیاتو سره معامله کول

منفي کمپاینونه د دوو مشخصو غبرگونونو پایله یا غوښتنه ده. دا د نوماند بایلو یا گټلو ته گټه نه رسوي. که د حقایقو او اساسي مسایلو په اساس وي، د شخصي متجاوز کړنو او ناسمو اعمالو په اړه د ټاکنو د کارکوونکو د خبرولو لپاره د مرستو یوه قانوني وسیله ده چې د سیاسي دفتر د لاسته راوړلو په فکر کې وي. دا نه یوازې د گمراهۍ او د شهرت د له منځه تلو باعث گرځي، بلکې ښایي ستاسو پلویان یا رایه ورکوونکي کړلاري یا احساساتي کړي. کله چې د یو منفي کمپاین له خوځښت سره مخ شوی، ښه به دا وي چې په دقیقو او ژورو معلوماتو ډډه ولگوی او کله چې مو ستراتیژي په ټیټه د تهمت په لور درومي، له کړۍ بهر اوسی. که دا کار بې بنسټه وي، د منفي اعلان موضوع ښایي د یو ماته خوړلي حیوان په توگه وي او د رایه ورکوونکو د همدردۍ د لاسته راوړلو لامل شي.

د بریدونو وروستی وختونه ډیری مهال په سروې گانو کې د وروسته پاتې کاندیدانو له خوا، د مسیر د بیا راگرځولو په هیله ترسره کیږي. مطالعات ښيي چې دغه ډول ستراتیژي ډیرې کمې اغیزمنې او موثرې وي ځکه رایه ورکوونکي دغه کار د دوی د غولولو لپاره د یو سوقصد په شان بولي. که دغه پېښې واقعیت ولري، ولې دغه پېښې داسې وختو کې راڅرگندې شوې، چې د منفي کمپاین موخه په ډیره سختۍ سره ځوابگوښه ده؟ لاتراوسه هم، د پیاوړي او مخکښ سیال د چپه کولو لپاره د یو نوماند په وروستی وخت کې د منفي کمپاین د حملو یا تورو تبلیغاتو د درولو لپاره څه په لاس کې نشته. نو له همدې امله، ښه به دا وي چې په کمپاین کې د درېیمې ډلې دغه شان حملو او بریدونو ته تیار او پیشبین و اوسو.

په وروستیو شیبو کې له حملو څخه د خوندي پاتې کیدو لپاره باید څه وشي؟

د دې لپاره لاندې څو توصیه ته پام وکړئ:

۱- ټول هغه منفي معلومات چې ستاسو حريفان ترې استفاده کوي نشر کړئ، دا شايد ستاسو هغو پخوانيو کړنو ته د تشریح او معذرت غوښتلو چانس په لاس درکړي چې پخوايې مرتکب شوي ياست.

رايه ورکوونکو زياتره د هغو منفي حملو په اړه عکس العمل ښيي چې مخکې يې د هغو په برخه کې اطلاع حاصله کړې ده. مطبوعات هغو معلوماتو ته ډيره ليوالتيا لري چې تکراري نه وي.

۲- هيڅکله د خپلو رقيبانو ادعاء يې ځوابه مه پرېږدئ، د رقيبانو په حملو باندې سترگې پټول ستاسو کمپاين ته زيان رسوي، د اتهاماتو په ځواب کې دومره معلومات وړاندې کړئ چې حمله دفعه کړي، تشریحات مو بايد په آسانۍ سره قابل د فهم وي.

رت انکار اغيزمن نه دی او کله خو د اتهاماتو د منلو يوه لاره هم بلل کيږي، جروبحث بيرته د کمپاين يا خپل پيغام موضوعاتو ته واړوئ.

۳- هيڅکله دروغ مه وايست، د ضرورت په وخت کې خپله تيروتنه او نيمگړتيا ومنئ ليکن هغه ستونزه چې موجوده ده شرحه يې کړئ.

۴- ترحمله وروسته يوه سريعه ستراتيژي اجراء کړئ او مسئلې ته د ځواب ويلو په هدف عمومي ناستې او مطبوعاتي کنفرانس داير کړئ.

۵- يو داسې وياند وټاکئ چې په هماغه لحظه د اتهاماتو د ځواب ويلو لپاره تيار وي.

۶- ځان داسې عيار کړئ چې مطبوعات په هر وخت کې تاسو ته لاس رسئ ولري، که رقيبان مو حقائق په ناسمه توگه وړاندې کوي تاسو هغه مطبوعاتو ته افشاء کړئ.

۷- د يوې حملي ځواب هيڅکله په مهربانۍ مه ورکوئ، ځکه کيدای شي دوباره تازه او اصلي حملو ته د ځواب نه ويلو باعث شي، علاوه پردې ستاسو او ستاسو د کمپاين د تگ لوري د تغيير باعث کيدلی شي.

ټاکنيز تاوتريخوالی

امنيتي انديښنې په جدي ډول محدودونکې دي، د نوي افغان حکومت له راتگ ډيره وخت نه وو تير شوی چې په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۵ کلونو کې په جنوب او جنوب غربي ولايتونو کې امنيتي انديښنې د انتخاباتي کمپاينونو د فعاليتونو مانع شوې.

د رسمي سرچينو په قول د انتخاباتي پروسې په بهير کې ۸ تنو کانديدانو، د انتخاباتو کارکوونکو او کاتبانو خپل ژوندونه له لاسه ورکړل.

علاوه پر دې دکانديدانو تهديد بيلابيلو شکلونه پيدا کړل، تر ټولو مهمه دا ده چې د يوه تهديد احساس هم د يوه واقعي تهديد په څير مخرب کيدلی شي.

له امنيتي اوضاع څخه بايد احوال ولرئ، حتی که امنيتي ځواکونو په خپلو قاغوشونو کې نگ راتگ هم کوي مگر تاسو بايد د يوه کانديد په توگه د لاندې لارو څخه په استفادې سره د خپل ځان حفاظت وکړئ:

۱- د خپلو ديموکراتيکو مقاصدو کې رښتيني اوسئ او په کمپاني کې له سيالو مليشو ځان ليرې وساتئ.

۲- له مدني سازمانونو او مذهبي اشخاصو څخه د ملاتړ او د انتخاباتي بهير د تهديد او خشونت په برخه کې د خلکو توجه راجلب کړئ.

۳- مطبوعات خبرکړئ او له هغو څخه استفاده وکړئ، له قدرت څخه د ناوړه استفادې په واقعوکي د مطبوعاتو خبرول ډير مؤثر دي او دا کار مجرمان له دې راگرځوي چې په جرم او فريب لاس پورې کړي.

۴- د ضرورت په وخت کې له هغو مقاماتو مرسته وغواړئ چې د اردو او پوليسو کنترول يې په لاس کې دی.

۵- له ملگرو ملتونو سره تماس ونيسئ ځکه د انتخاباتي تاوتريخوالي په صورت کې د نړيوالو څارونکو ټيمونه دا توان لري چې مسؤل مقامات خبر کړي او له هغوی سره دا موضوع شريکه کړي.

۵,۲,۳ د پرمختگ ارزونه

په هر کمپاين کې د دوهم ځلي نظر پوښتنې د نظريې ميکانيزم د دې لپاره ډير مهم دی چې خپل ټول فعاليتونه او د خپل ټيم مؤثريت و ارزول شي.

نظر پوښتنه د دې چانس درکوي چې آیا ستاسو ټيم په سم لوري روان دی او که نه هسې لوبه پرمخ وړي او د مبارزې شکل بايد تغير ومومي.

دوې لارې شته چې تاسو کولای شئ چې د هغو په وسيله د خپل کمپاين پراختيا وټاکئ.

په هماغه لحظه چک کول

د کمپاين آمرين هميشه د کمپاين د ټيم تر ټولو ډير خوشبين اعضاء وي، د هغوی په څيرنو کې تاسو تقريباً هميشه داسې يو څوک ياستئ چې ضربه واردوي، ليکن دا موضوع هميشه حقيقت نه لري، دا شايد ستاسو بری وي چې خپل شيان چک

کړئ، مخصوصاً په هغو ځایونو کې چې د تردید وړ وي، دا ثابته کړئ چې په کار اچول شوي منابع کافي دي او په مساوي توګه مصرفیږي.

د وسائلو چک کول د کمپاین مرکزي قرار ګاه ته له هغه شي د انحراف مفکوره ورکوي چې پلان شوي دي.

ساحوي گزارشونه:

د ساحوي آمريټو گزارشونه بايد ستاسو د کمپاین مرکز په خپلوسيمو کې د کمپاین له موثريت او پرمختګ څخه خبر کړي او ستراتيژي جوړوونکي ته بايد دا مفکوره ورکړي چې نور بايد څه وشي او کمپاین په څه ډول پرمخ ولاړ شي لکه آنې چک کول، دغه فعاليت د بصري تفتيش په ګډون له رایه ورکونکو، سيمه ايزو اوسيدونکو او کلیدي مځبرانو سره خبرو ته کولو ته هم شامل دی.

داسې څارونکي استخدام کړئ چې خلکو د حملو، او هغو خلکو په مقابل کې چې خلک ستاسو په ضد تحریک کوي د اجنټانو په توګه کار، او له تاسو څخه دفاع وکړي.

دغه اجنټان به دغه راز له کوچنۍ سطحه هم ساحوي راپورونه او ارزونې برابروي.

د مشاهداتي مسابقي وضعیت د څارنې او ارزونې د بهير يوه برخه ده، او د همدغه فعاليت له مخې په مطبوعاتو کې ستاسو ورځنی حضور سنجول کېږي.

د لاس ته راغلو اهدافو ارزونه بايد لاندې ټکيو ته شامله وي:

- ۱- په محلاتو کې د ورځني حضور لپاره: کیسټې، پوسترونه، سرپینناکې پانې، معلوماتي پانې او نور ...
- ۲- په فضاء کې د ورځني حضور لپاره: په دوو يا زياتو راډيويي سټيشنونو او خبري راډيوگانو کې ظهور.
- ۳- په نشراتو کې د ورځني حضور لپاره: په مطبوعاتو کې په وخت سره د پيښو له عکسونو سره د ښو ليکل شويو مقالو نشر.
- ۴- د راپور ورکړل شويو رایو د ترلاسه کولو ابتکار، لکه د مخورو خلکو موافقه او د مذهبي ډلو په شمول له بيلابيلو سازمانونو سره ملاقاتونه.

په یاد مو وي چې د مطبوعاتي کمپاین ټول مؤثريت يوازې په ساحو کې د څارونکو د ارزونې په اساس نه دی، سروې ګانو دا ښودلې ده چې له رقيبانو څخه ستاسو وړاندې والی د پروسې د تکميل لپاره دی، ستاسو طبقه بندې هميشه د دې تعيینونو کې ده چې آیا ستاسو پیغام د مخامخ خبرو اترو له لارې نقل شوی او که د مطبوعاتو، يا داچې له دې ټولو سره هيڅ تړاو نه لري.

د کمپاین کمیته

ستاسو د سازمان پالیسي جوړونکې برخه یا د کمپاین کمیته د زیاتره ستونزمنو دندو د اجراء او پروگرامونو ارزونه په غاړه لري.

په کمیته کې باید تاسو خپله او ستاسو د ټولو، حقوقي، عملیاتي، مالي، تحقیقاتي برخو آمرین، یعنی د کمپاین عمومي آمرین برخه ولري، او د کمپاین عمومي آمرین به د رئیس د معاون په توګه کارکوي.

کمیته به د عملیاتو د ټولو لارښوونو، د فعالیتونو د پروگرامونو، د کمپاین د ستراتیژۍ، د پرمختګ د حرکتو او تر انتخاباتو پورې د ټولو هغو اړونده شیانو مسؤلیت په غاړه لري چې د لارښوونې پالیسي ته ضرورت لري.

د کمپاین د ټولو فعالیتونو څخه د اطلاع په هدف تاسو باید په اوونۍ کې یوځل د کمپاین د مرکزي قرار ګاه څخه د عملیاتو راپور تر لاسه کړي او لازم تصامیم ونیسئ.

شاید د یوه ډیر با مصرفه او ښه پلان سره سره بیا هم ساحوي نظر پوښتنې وښيي چې ستاسو سیال تر تاسو مخکې دی، نو د داسې یوې منفي نتیجې سره د مخامخ کیدو په صورت کې یو وار بیا د خپل ټیم له غړو سره د ترسیماتو تختې ته ولاړ شئ او د خپل پلان اجرائیوي لارې له نظر تیرې کړئ، او له نظر پوښتنې سره سم د خپل کمپاین په اجرائیوي لارو کې تعدیلات راولئ.

که تاسو په دې فکر کې یاست چې په انتخاباتو کې موکامیایي امکان نه لري، په دې صورت کې دسیالۍ پرېښودل یوه له هغو لارو څخه ده چې عمل پرې وکړئ او خپل ضرر راکم کړئ، لیکن که تاسو خپل کمپاین سم ترسره کړی وي نو د سیالۍ پرېښودل باید وروستی انتخاب وي.

که د کمپاین په بهیر کې ستونزې پیدا کېږي، کمیته مو باید د اشتباهاتو په پیداکولو کې فعاله وي او لازمي اصلاحات رامنځ ته کړي.

تاسو باید سختو سوالونو ته صادقانه ځواب ولرئ، د مثال په توګه:

تاسو د خلکو له ډلو سره په رابطه کې یاستې؟

آیا واړه جوړجاړي ستونزه حل کولای شي؟

که ځواب منفي وي په دې حالت کې باید خپله تگلاره تغیر کړئ.

آیا د پیسو کمښت یوه ستونزه ده؟

که داسې وي تاسو بايد زر ترزره هغه پيدا کړئ، د څار او ارزونې په صورت کې بايد ستونزې په نښه شي او فوراً د حل لارې ورته ولټول شي، ځيني وخت کيدای شي ستونزه د کاري ټيم د غړو په تغيير او تبديل او په مناسب ځای کې د هر شخص په گومارنې سره حل شي.

مگر د کاميابۍ په وړاندې ځينې داسې ستونزې هم ممکن پيدا شي چې د يوه لوی او جدي تغيير غوښتونکې وي، مثلاً د بې کفايتۍ، خيانت او داسې نورو له امله د يو شمير کليدي کارکوونکو ليرې کول.

د ستونزو حل لارې بايد پرته له دې چې څومره مشکلي دي زر تر زره تطبيق شي، بايد له ياده ونه باسئ چې د کمپاين پرمهال تاسو له وخت سره سيالي کوئ.

۳،۳ اړيکې او ارتباطات

مطبوعاتو په دې وروستيو کلونو کې په افغانستان کې د پام وړ ځای نيولي، که ښه وي او که بد، اخبار او نورو معلومات په چاپي، غريزو او تصويري رسنيو سربيره په دې انټر نيټ هم خپرېږي چې د رسنيو دغه پراخ فعاليت د خلکو په افکارو او اعمالو هم تاثير کړی وي، خصوصاً په لويو ښارونو کې چې د هر ډول رسنيو د فعاليت سيمې دي.

کور په کور گرځيدل او له خپلو پلانونو او پروگرامونو څخه د خلکو خبرول کافي نه دي په تيره بيا په هغه لنډ او تنگ وخت کې ستاسو انتخاباتي کمپاين لپاره ټاکل شوی دی، نو تاسو مطبوعاتو ته ضرورت لرئ او مطبوعات له تاسو سره هغو کسانو ته د پيغام په رسولو کې خورا لويه مرسته کوي چې د لاس ورکولو چانس مو نه دی ور سره پيدا کړی او يا هم نه ياستئ توانيدلي چې لنډه وينا ورته وکړئ.

له ورځپاڼو، تلویزیون او راډيو څخه استفاده وکړئ او له دې لارې د رایه ورکوونکو د جلیولو چانس لاس ته راوړئ.

له مطبوعاتو سره ښه روابط

اضافي وخت له مطبوعاتو سره د ښو روابطو په تامین کې مؤثر دی، په دې اساس لاندې څو ټکي په پام کې ونیسئ.

۱- د مطبوعاتو له کارکوونکو سره ښه روابطه پيدا کړئ او هغه وپالئ.

- ۲- منصفانه عمل وکړئ، معنا داچې له مطبوعاتو سره د معاملې په وخت کې یو ته په بل ترجیح مه ورکوی.
 - ۳- کله چې له تاسو نظر پوښتل کیږي دقیق ځواب ورکړئ ځکه دا وړیا تبلیغات دي چې له لاسه باید ورته کړل شي.
 - ۴- که په فوري ډول د مطبوعاتو لخوا مطرح شوي سوال ته ځواب نه لرئ او د حقایقو راټولولو ته ضرورت لرئ، د خبريال شماره واخلي او د ځواب تر موندنې وروسته له هغه سره اړیکه ونیسئ، په هر صورت یې ځوابه یې مه پرېږدئ.
 - ۵- مطبوعات همیشه د اخبار په لټه کې وي نو خپلو فعالیتونو ته خبري ارزښت ورکړئ.
 - ۶- رایه ورکوونکو ته د رسیدو په هدف له هر ډول مطبوعاتو څخه استفاده وکړئ.
- له مطبوعاتو سره ښه روابط درلودل اوږده مهال پانگه اچونه ده، خبریالان هغه کانديدان ذهن ته سپاري چې دوی یې له پوهنې او درک څخه متاثر شوي وي او له دوی سره شوی عمل له خپلو نورو همکارانو سره شریکوي.
- په بحراني حالاتو کې ستاستو مطبوعاتي دوستان کولای شي ژورنالستانو ته د مناسبو مشورو په ورکولو سره هغوی ستاسو لور ته رامت کړي او په وړیا ډول ستاسو مرستندوی وگرځي.

سیاسي اعلانات

- د انتخاباتو قانون ټولو کانديدانو ته مساويانه زماني او مهلتي لاس رسي ته لاره هواره وي (په عادالانه ډول او بې طرفۍ سره د نظرياتو د نشرولو په برخه کې ۵۰مه ماده).
- ټوليزې رسنۍ لکه (راديو، تلویزيون او چاپي نشرات) باید د کانديدانو تگلارې، لیدلوري او اهداف په منصفانه او بې غرضه توگه نشر کړي.
- په تیرو انتخاباتو کې له دغې مادې څخه په پیروي د کمپاین د دورې په څلورو اونیو کې د ولسي جرگې ټولو کانديدانو ته د پنځو دقیقو رادیويي او دوو دقیقو تلویزیوني خبرو چې دوه ځله نشریدلې وړاندیز شوی وو، د ولایتي شوراگانو لپاره د څلورو دقیقو رادیويي او دوو دقیقو تلویزیوني خبرو چې د یوځل نشر وړاندیز شوی وو.
- د انتخاباتو خپلواک کمیسیون باید د انتخاباتو له تاریخ څخه لږ تر لږه شپيته ورځې مخکې د رسنیو د څارنې یو کمیسیون جوړ کړي تر څو د انتخاباتي کمپاین له دورې څخه د مطبوعاتو د مساويانه پوښښ څارنه او په دې برخه کې شکایتونو ته رسیدگي وکړي.
- سره له دې چې زیاتره خلک د وړیا نشراتو لپاره وړاندیز شوې دقیقې مؤثرې نه گڼي، لیکن دا تاسو ته د دې فرصت درکوي چې رایه ورکوونکو ته خپل ځان او اساسنامه ور وپېژنئ.

دا کار دغه راز له تاسو سره د هغو اشخاصو په جلب کې هم مؤثره ونډه دلودلی شي چې د ويناوو په عام محل کې گډون نشي کولی.

غوره ده چې په دې برخه کې لاندې ټکي په پام کې ونيسئ:

♣ په موزون او کرار آواز سره خبرې وکړئ (ډيرې تيزې نه).

♣ د تکيه کلام له تکرار څخه ځان وساتئ.

♣ د کمپاين تر دريو موضوعاتو پورې ځان محدود کړئ.

ستاسو د رسنۍ انتخاب

له کومو رسنيو څخه، څه وخت او څه ډول استفاده بايد ستاسو د کمپاين د عمومي پلان يوه برخه وي، د هيواد په اکثره سيمو کې چې بريننا پکې نه شته، راديو ته د ټولو مطبوعاتو په پرتله د اوريدو او پيغام رسولو د ملي او معمولي وسيلې په سترگه کتل کيږي.

راديو

د راديو شهرت خورا پخوانی او د جامعې د ټولو برخو له اقتصادي وضعيت سره مناسبت لري.

راديو د ټولو رسنيو په پرتله د انتخاباتي کمپاين او رايه ورکوونکو د جلب لپاره مهمه رسنۍ ده، راديو دغه راز تر انتخاباتو پورې د مربوطه موضوعاتو د نشر قابليت هم لري او په يوه وخت کې گڼ شمير رايه ورکوونکو ته د پيغام رسولو امکانات لري.

د خپلې کانديدۍ اعلان مو بايد راديو ستیشنونو ته ورکړئ ځکه له يوې ځانگړې رسنې سره معامله او د نورو پرېښودل به نا مناسب عمل وي.

د اعلاناتو او انتشاراتو په څنگ کې هڅه وکړئ چې له راديو گانو سره مرکې وکړي او د کمپاين درې پيغامونه مو خلکو ته ورسوئ.

په رسنيو کې له ځنډ پرته حضور ستاسو له نامه سره د خلکو د آشنایي ډیره غوره لار ده، دغه راز له دې لارې تاسو کولای شئ اوريدونکي د خپل کمپاین له فعالیتونو څخه خبر کړي.

تلویزیون

د انتخاباتي اعلاناتو لپاره له تلویزیون څخه استفاده ډیره قیمته تمامیږي، مگر نورې لارې هم شته چې له تاسو سره په تلویزیون کې د ښکاره کیدو لپاره مرسته کوي.

په تلویزیونونو کې په وړیا ډول د ښکاره کیدو یوه لار د رسنيو اړایستل دي تر څو له تاسو سره مرکې وکړي او ستاسو فعالیتونه یا د موضوعاتو په اړه ستاسو دریځ د هغو خبرونو په شان وانگيري چې خلکو ته د اوريدلو ارزښت لري.

هیڅ شی دومره جالب نه دې لکه د مرکه کیدونکي ښکلی اواز، کوښښ وکړئ هغه مرکه کیدونکی تاسو و اوسئ، تاسو له همدې امله ممکن پروگرامونو ته دعوت شی، مگر د دغه موقف او په تلویزیون کې د وړیا ښکاره کیدو د مؤفقت د لاس ته راوړلو وروسته په یاد ولرئ چې د مرکې لپاره تیاری ونیسئ او په دې فکر وکړئ چې د اوريدونکو له یوې ځانگړې ډلې غوږونو ته څرنگه د خپل کمپاین درې عمده ټکي ور ورسوئ.

هیڅه مو هڅه وي چې په تلویزیون کې د هیڅ خبرې لپاره دوهم چانس نشته، خصوصاً په هغو مرکو کې چې په ژوندۍ توگه خپرېږي.

په دې ځای کې ستاسو ټول ځوابونه وروستني دي.

چاپي مطبوعات

هغه دلیل چې په راديو او تلویزیون کې د را څرگندیدو لپاره وړاندې کیږي په چاپي مطبوعاتو کې هم د تطبیق وړ دی، تلویزیون او راديو خپل زیاتره موضوعات له ورځپاڼو او مجلو څخه تر لاسه کوي، که تاسو په ورځپاڼه کې ځان ته ځای پیدا کړلی شی، نو تلویزیوني او راديويي مصاحبې ته د لارې پیدا کولو چانس مو زیات دی.

له خپل مطبوعاتي مسؤل څخه وغواړئ چې د نشر لپاره ښکلی او موزوني مقالې ولیکي، په عین حال کې ایډیټور هم مسؤلیت لري چې ضعیفه مقالې نشر نه کړي.

په ورځپاڼو او مجلو کې دغه راز د خپل عکس له چاپ څخه هم ځان مطمئن کړئ، د هغو محافظو لیست وغواړئ چې مطبوعات او عکاسان یې کور کوي، وروسته تاسو کولای شئ په محافظو کې د خپل گډون لاره تعین کړئ.

انټرنیټ او متني پیغام

په معلوماتي ټکنالوجی کې سریع انکشاف د کاندیدانو پرمخ د یوې بلې رسنۍ لاه هم پرانیستې ده چې هغوی یې تسخیرولی شي، په ښار او د ځوانانو په منځ کې ډیر خلک شته چې انټرنیټ کاروي، تاسو له دې لارې کولای شئ له هغوی سره تماس ونیسئ.

په دې برخه کې مو لومړی کار باید د یوې انټرنیټي پاڼې پرانیستل وي او په دغه پاڼه کې د بیلابیلو موضوعاتو په خپرولو سربیره د لیدونکو نظر هم پوښتلی او د هغو مطابق ځواب ورکولی شي، دغه راز کولای شئ رایه ورکوونکي د ایمیل له لارې دعوت کړئ.

هغه انټرنیټي پاڼې ولټوئ چې ځوانان پکې جروبوت کوي، لکه فیسبوک (face book) او داسې نورې پاڼې. د مایل له لارې د مسیج یا S.M.S په لیږلو کولای شي رایه ورکوونکي له خپلو برنامو او پلانونو خبر کړئ دا خصوصاً ځوانانو د رسیدو ډیره ښه لاره ده، په هر صورت دا کار ډیر لگښت غواړي نو له دې کبله ځانونه مطمئن کړئ چې ستاسو دغه کار د پیسو ارزښت لري او کنه؟

اضافي مشورې

له هر ډول رسنۍ څخه چې استفاده کوئ تاسو باید له هغو خلکو سره معامله وکړئ چې په پای کې هغوی ستاسو په اړه د نظر د اظهار تصمیم نیولی شي، د هغوی کیدای شي تاسو خوښ نه شی، طبعاً ستاسو هم نه خوښیږي مگر ستاسو په انتخاباتي کمپاین کې شخصي تمایلات باید ځای ونلري.

له مطبوعاتي کارکوونکو سره همیشه په په غوره اقداماتو ځانونه مخامخ کړئ او هغوی تر خپل تاثیر لاندې راولئ.

د لومړي ملاقات پرمهال له خپلې مطبوعاتي بستې سره چې لاندې شیان پکې وي تیار اوسئ:

۱- بیوگرافي مو باید له دوو صفحو نه وي زیاته او ستاسو په اړه ټول ضروري معلومات پکې ځای شوي وي.

۲- ستاسو هر ډول رنگه او ساده مگر ښکلي عکسونه پکې وي.

۳- د موضوعاتو په اړه لنډې جملې.

۴- سرښناکې پانې او د کمپاین نښانې.

۵- ستاسو د کمپاین د هغو غونډو تصویرونه چې مطبوعاتو کور کړي وي.

ټول مطبوعاتي مراکز کور کړئ او د مطبوعاتي کارکوونکو د اړکيو شميرې چې له تاسو سره ملاقات کوي ياداشت کړئ، ځکه تاسو د اړیکو دغو شميرو ته په مختلفو وختونو کې ضرورت لری خصوصاً کله چې ستاسو کمپاین له بحران سره مخ شي.

۴,۳ د انتخاباتو ورځ او وروستی څارنې

انتخاباتي کمپاین د انتخاباتو له ورځې سره نه ختمیږي، بالعکس کله چې د رایې ورکولو مرکزونه تړل کیږي دا هغه وخت دی چې د بایلو او گټلو تصمیم پکې نیول کیږي.

دغه شیبې نه په دې لحاظ چې د اوږده مهال کار د حقیقي پایلو د معلومیدو وخت دی، له دې امله هم ډیره مهم دی چې هسې نه یو شمیر خلک له فرصت څخه استفاده وکړي او د خپل بري لپاره په حقائقو سترگې پټې کړي.

له دې کبله د یوه ښه کمپاین لپاره باید له دې هم سړی خبر وي چې د انتخاباتو له ورځې وروسته به څه کیږي او له همدې اوضاع سره سم خپل ملاتړي تیار کړي.

د انتخاباتو په ورځ بالقوه اختلالات

د ۲۰۰۵ کال په پارلماني انتخاباتو کې د تقلب مکررې ادعاوې وشوې چې یو شمیر په لاندې ډول وي:

- د مسلحو ډلو لخوا تهدید، مثلاً د وسله والو لخوا د رایې ورکولو د مرکزونو اشغالیدل
- د محلي حکومت د طرفدارو مامورینو موجودیت، لکه د ولسوال لخوا د رایې ورکول د یوه مرکز بند ساتل، له دې کبله چې یو کانديد یې د خپلوانو له جملې څخه وو او هغه سیلان درلود.
- د هغو کارکوونکو موجودیت چې د انتخاباتو د مشترک نظارتي ټیم غړي خو په عین حال کې رشوت خواره وو.
- د رایې اچونې نا مناسب مراکز، مثلاً د یوه کانديد په کور کې.
- د نوماندانو له لوري د رایې ورکولو د مرکزونو اشغال، هغه کانديدان چې له وسله والو ډلو سره یې تړاو درلود.
- د کانديدانو د استازو لخوا رایه ورکوونکو ته د رایو په بدل کې پیسې ورکول.

- د رایې د گڼ شمیر کارتونو موجودیت، او خوځلي رایه ورکول لکه دهغو کسانو اخستل چې شخصي کاندید ته رایه ورکړي یا دا چې رایه ورنه کړي.

- د ښځو له کارتونو څخه په استفادې سره د هغو په نمایندګۍ رایه ورکول، لکه چې په ځینو لیرې پرتو سیمو کې د احصائیو په اساس ښځو رایې ورکړې دي لیکن په رایه اچونه کې نه دې لیدل شوې.

- په کورونو یا نورو تړل شویو ځایونو کې د رایو د صندوقونو ډکول.

د رایو شمیرلو په بهیر کې نهایي اختلالات

د ټاکنو د ورځې په نورو معضلاتو سربیره تر ټولو مؤثر ثقل او د انتخاباتو اعتبار ته تاوان اړول، د رایو اچونې په بهیر کې رامنځ ته کېږي.

د مخکنیو ټاکنو ځینې عیني مشاهدات په لاندې توګه خلاصه کوو:

- د ولایتي انتخاباتو په کمیسیون کې د رشوت خوړو او طرفدارو کارکوونکو موجودیت، لکه هغه کارکوونکي چې د رایو شمیرلو په وخت کې د خپلې خوښې د کاندید رایې زیاتوي. یا یې په بدل کې پیسې ترې اخلي، یا هم د یوه کاندید رایې کموي.

- د رایه ورکولو سپینو پاڼو په نښه کول. د مثال په ډول، د انتخاباتو کارکوونکي او د نظارت غړي د خپل مورد نظر کاندید، لپاره د رایه ورکولو سپینې پاڼې نښاني کوي.

- د شمیر په پاڼه کې، د کاندید د رایو مجموعې ته تغیر ورکول، مثلاً هغه کارکوونکي چې ارقام لیکي، تهدید شوي وي یا رشوت ورکړل شوي وي. ستاسو لپاره مهمه ده چې خپل کارکوونکي په یو لړ مواردو کې، وازموی، خصوصاً رسمي څارونکي، خو هغوی ښه متوجه وي او په هماغه لومړیو شیبو کې، د ثقل مخنیوی وکړي.

ایا ستاسو پلویانو د رایه ورکولو بهیر تر پایه څارلی دی؟

حتا د انتخاباتو تر ورځې وړاندې کونښن وکړی پوه شی چې د رایه ورکولو د مرکزونو موظفین څوک دي؟ او څوک به د رایو د شمیرلو مسوولین وي؟ د هغوی د ګومارنې معیار څه دی؟

ایا هغوی د خپلې دندې په برخه کې سمه روزنه ترلاسه کړې ده؟

ایا د هغوی کوم یو له مشخص کاندید سره تړاو لري؟

که کاندید د کوم تقلب هڅه کوي، تاسو کاملاً د هغوی مخه نه شی نیولی، په هر حال، د رایه ورکولو په مراکزو کې، د ماهرو او ازمویل شوو کارمندانو درلودل ستاسو لپاره ډیر مهم دي. تاسې کولی شي چې لږ ترلږه، د تقلب په اړه پرلپسې راپور ورکړی او یا هغه خلکو ته افشا کړی. له دې کبله باید تاسو دوه تنه څارونکي ولری، چې د رایه ورکولو په مرکزونو کې د انتخاباتي بهیر لارښوونه وکړي او د هر ډول اختلال په اړه تاسو ته راپور درکړي.

که تاسو وغواړی چې شکایت وکړی، هغوی باید شاهدان و اوسي. کله چې د رایه ورکولو مرکزونه وتړل شي، هغوی باید د رایه ورکولو، د سپینو پاڼو په ساتنه تاکید وکړي. که ممکنه وي، یو له دوی څخه دې د رایو صندوقونه د ولایت تر مرکز پورې بدرگه کړي.

د شمیرلو په مرکز کې د یوه زیات شمیر هغو څارونکو د موجودیت تمه ولری چې د رایه ورکولو پاڼې شمیري او ددغه پروسې څارنه کوي.

واضح ده چې تاسو باید داسې افراد ولری چې څلورویشت ساعته د شمیرلو د پروسې څارنه وکړي (تر دې چې صندوقونه په یو بې طرفه ځای کې قلف شي) ځکه په سپینو پاڼو باندې د صندوقونو د ډوکولو او د صندوقونو د ورکیدو لپاره یوه دقیقه هم کافي گڼل کیدای شي. تاسو باید پوه شی چې څوک محوطې ته لاسرسی لري او په کومه اندازه یوازې هماغه اشخاص منل شوي دي.

د مدني ټولنو له خوا د هغو څارونکو سره ښه روابط ستاسو لپاره ډیر مهم دي چې د چا پلویان نه دي، مخصوصاً هغه وخت چې تاسو نه شی کولی دایمي ناظرین ولری.

کله چې ستاسو په ولایاتو کې نړیوال څارونکي موجود وي، تاسو کولی شی هغوی ته له هر ډول اختلالاتو څخه اطلاع ورکړی. که تر اوسه هم تاسو تقلب وینی، پرته له ویرې، د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون مقاماتو یا نړیوالو څارونکو خپل شکایت ته ورسوی. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون کولی شی هغه کاندیدان سلب صلاحیت کړي، چې له وسله والو ډلو سره تړاو لري. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون د تقلب په ارتکاب باندې د باوري کیدو په صورت کې، کولی شي چې د رایو د دوهم ځلي شمیرلو یا حتی دوهم وار رایه اچونې اعلان وکړي.

مه پرېږدی چې په مشکل سره ترلاسه کړی بریالیتوب مو په وروستیو شیبو کې غلا کړل شي.

۴ ضمیمې

۱،۴ اساسي قانون (انتخاب شوې مادې)

دوهم فصل: د اتباعو اساسي حقوق او وجايب

پنځه دیرشمه ماده:

د افغانستان اتباع حق لري د خپلو مادي يا معنوي غوښتنو د تامين لپاره د قانون له حکمونو سره سم، ټولني جوړې کړي. د

افغانستان اتباع حق لري د قانون له حکمونو سره سم، سياسي گوندونه جوړ کړي، په دې شرط چې:

۱- د گوند مرامنامه او اساسنامه د اسلام د سپيڅلي دين له احکامو او په دې اساسي قانون کې د راغلو نصوصو او ارزښتونو مخالف نه وي،

۲- د گوند تشکيلات او مالي منابع څرگند وي،

۳- نظامي او نظامي ډوله تشکيلات او هدفونه ونه لري،

۴- له بهرنيو سياسي گوندونو يا نورو بهرنيو منابعو سره تړلي نه وي،

۵- د قوم، سيمې، ژبې او فقهي مذهب پر بنسټ د گوند جوړول او فعاليت کول، جواز نه لري.

هغه جمعييت او گوند چې د قانون له حکمونو سره سم جوړېږي، د قانوني موجباتو او باصلاحيته محکمې له حکمه پرته نه منحل کېږي.

درېيم فصل: جمهور رييس

دوشپيته ماده:

څوک چې جمهوري رياست ته کانديدېږي، بايد د لاندینيو شرطونو لرونکی وي:

۱- د افغانستان تبعه، له افغان مور او پلار څخه زيږدلی وي او د بل هیواد تابعيت ونه لري،

۲- د کانديدو په ورځ ټي عمر تر څلويښتو کلونو کم نه وي،

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جناياتو په ارتکاب او يا له مدني حقوقو څخه په محرومي محکوم شوی نه وي،

۴- هيڅ شخص نه شي کولی له دوو دورو زيات د جمهور رييس په حيث وټاکل شي. په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور رييس د مرستيالانو په برخه کې هم تطبيقيږي.

پنځم فصل: ملي شورا

یواتيايمه ماده:

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ملي شوری، د ستر تقنیني اورگان په توګه د افغانستان د خلکو د ارادو ښکارندویه ده او د ټول ملت نماینده ګي کوی. د شورا هر غړی د رایې د څرګندونې په وخت کې، د افغانستان د خلکو عمومي مصلحتونه او سترې ګټې د خپل قضاوت محور ټاکي.

پنځه اتیایمه ماده:

هغه څوک چې د ملي شورا غړیتوب ته کانديد يا ټاکل کيږي، د ټاکونکو په شرطونو سربيره، دا لاندې صفتونه هم بايد ولري: ۱-د افغانستان تبعه وي يا لږ ترلږه د کانديدیدو يا تعیین تر نيټې لس کاله پخوا يې د افغانستان د دولت تابعیت ترلاسه کړی وي،

۲-د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جنایاتو په ارتکاب او يا له مدني حقوقو څخه په محرومي محکوم شوی نه وي،

۳-د ولسي جرګې غړيو د کانديدید په ورځ د عمر پنځه ويشت کاله او د مشرانو جرګې غړيو د کانديدیدو يا ټاکنې په ورځ د عمر پنځه ديرش کاله بشپړ کړي وي.

نوي يمه ماده:

ملي شورا لاندې واکونه لري:

۱-د قوانینو او تقنیني فرمانونو تصویب، تعديل يا لغوه کول،

۲-د ټولنيزو، فرهنگي، اقتصادي او تکنالوجيکي پرمختيايي پروگرامونو تصویب،

۳-د دولتي بودیجې تصویب او د پور اخستو يا ورکولو اجازه،

۴-د اداري واحدونو منځته راوړل، تعديل او يا لغوه کول،

۵-د دولتونو ترمنځ د تړونونو او بين المللي میثاقونو تصدیق او يا له هغو څخه د افغانستان بيلول،

په دې اساسي قانون کې نور مندرج واکونه.

څلورنوي يمه ماده:

قانون هغه مصوبه ده چې د ملي شورا د دواړو جرګو له خوا تصویب او د جمهور رييس له خوا توشیح شوې وي. مګر دا چې په دې اساسي قانون کې بل ډول څرګندونه شوې وي. که جمهور رييس د ملي شورا د مصوبې سره موافقه ونه لري، کولی شي چې د وړاندې کیدو تر نيټې وروسته يې په پنځلسو ورځو کې د دلایلو له ښولو سره، ملي شورا ته مسترده کړي.

ددې وخت په تیریدو او يا دا چې ولسي جرګه يو ځل بيا هغه د ټولو غړو له دريو برخو څخه په دوو برخو رایو تصویب کړي، مصوبه توشیح شوې ګنله کيږي او نافذیږي.

يوولسم فصل: متفرقه حکومنه

يوسل شپړينځوسمه ماده:

د هر ډول انتخاباتو د څارنې او ادارې او په هيواد کې د خلکو عمومي رايو ته د مراجعې لپاره د انتخاباتو مستقل کميسيون د

قانون له حکمونو سره سم جوړېږي.

۲،۴ د انتخاباتو قانون (انتخاب شوې مادې)

څلورم فصل: رايه ورکوونکي او کانديدان

ديارلسمه ماده د رايه ورکوونکو شرطونه:

د لاندنيو شرايطو لرونکي کسان د انتخاباتو په ورځ د رايه ورکولو حق لري:

A لږ تر لږه د انتخاباتو په ورځ د (۱۸) کلنۍ د عمر بشپړول.

B د رايه ورکوونکي په توگه د نوم ليکنې پرمهال د افغاني تابعيت درلودل.

C د باصلاحيته محکمې په حکم له سياسي او مدني حقوقو څخه نه محروميت

D د کميسيون له لارې د رايه ورکوونکي په توگه نوم ليکنه.

څوارلسمه ماده د کانديدانو اوصاف:

هغه شخص چې د اساسي قانون د دوه شپيتمې مادې مندرجه اوصاف ولري، کولی شي ځان جمهوري رياست او هغه

شخص چې د اساسي قانون د پنځه اتيايمې مادې مندرج شرايط ولري، کولی شي ځان ملي شورا، ولايتي يا د ولسوالۍ

شوراگانو ته کانديد کړي.

پنځه لسمه ماده: د کانديدو شرايط:

۱ لاندني کسان نه شي کولی چې تر استعفا وړاندې خپل ځان جمهوري رياست، ملي شورا، او ولايتي او د ولسواليو شوراگانو

ته کانديد کړي، مگر هغه وخت کولی شي چې د نوماندۍ د اوراقو د تسليمۍ پر مهال يې له خپلې دندې استعفا کړې وي:

A د سترې محکمې رييس، غړي او قاضيان.

B لوی څارنوال او څارنوالان.

C وزيران، معينان، واليان او مرستيالان يې او ولسوالان.

D د ناحيو رييسان او ښاروالان.

E د ملي دفاع، کورنيو چارو وزارت او ملي امنيت د عمومي رياست منسوبين.

F په مرکز او ولایاتو کې د دولتي اداراتو او د وزارت د څانگو مشران او عمومي رییسان.

G د انتخاباتو کارکوونکي.

۲- کله چې د دغه مادې د (۱) فقرې مندرجه اشخاص اشغال ونه کړي شي، مگر هغه وخت چې نوي بیا مقرر کړل شي.

۳- هغه کسان چې د غیررسمي نظامي قواوو یا وسله والو ډلو قوماندان یې عملاً په لاس کې وي او یا یې غړی وي، نه شي کولی

په انتخاباتو کې ځان کاندید یا په عین کې وخت کې تر یوه انتخاباتي حوزه په زیاتو حوزو کې ځان کاندید کړي.

۴- هیڅ شخص نه شي کولی په یو وخت کې تر یوې انتخاباتي حوزه زیات په نورو حوزو کې ځان کاندید کړي.

اتم فصل د انتخاباتو تدویر:

پنځوسمه ماده، د افکارو او نظریاتو منصفانه خپریدا او پخش:

۱-د انتخاباتي سیالیو په بهیر کې د عامه افکارو د اگاهی په منظور، ټولیزې رسنۍ (ټلوویزیون، راډیو او اخبار) د کمیسیون له

خوا له وضع شویو اصولو سره سم، د کاندیدانو اهداف، نظریات او مرانمې په منصفانه او بې طرفه توگه خپروي.

۲-د عامه اگاهی رسنیو ته لاسرسي لپاره کاندیدان تر خپله وسه، د انتخاباتي مبارزو په بهیر کې، او دولتي ټولیزې رسنۍ

مکلفې دي له کمیسیون سره په موافقه د کاندیدانو اهداف، مرانمې او نظریات په منصفانه او بې طرفانه توگه خپاره او

پخش کړي.

۳-دولتي جمعي رسنۍ مکلفې دي د ضرورت په اساس، د انتخاباتو د منصفانه نشراتو د پليتابه لپاره اهداف، پالیسۍ او

طرزالعملونه او د دغه مادې د (۱ او ۲) فقرو حکمونه تدوین کړي.

یو پنځوسمه ماده د رسنیو کمیسیون:

۱-ترلږه د انتخاباتو له نیټې (۶۰) ورځې وړاندې کمیسیون، د خبري رسنیو کمیسیون تاسیسوي.

دغه کمیسیون د انتخاباتي مبارزو او سیالیو منصفانه نشر او رپوټ ورکول څاري او د انتخاباتي سیالیو له منصفانه رپوټ

ورکولو او نشر څخه د هر ډول سرغړونې او یا نورو سرغړونو چې د خبري رسنیو د اصولو تر احکامو پورې اړوند وي، رسیده

گي کوي. د اعتراض پرمهال، معترض کولی شي خپل اعتراض کمیسیون ته وسپاري.

۲-د خبري رسنیو د کمیسیون واکونه، دندې او ترکیب د کمیسیون له لارې وضع او تنظیمیږي.

نهم فصل انتخاباتي سرغړونې او شکایتونه:

د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون دوپنځوسمه ماده:

۱- انتخاباتي سرغړونو، شکایاتو او اعتراضاتو ته د رسیده گۍ په موخه، د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون په لاندې ترکیب رامنځته کيږي

۳- په لاندې مواردو کې د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون د رسیده گۍ او تصمیم نیولو صلاحیت او واک لري:

A د انتخاباتو د ترسره کولو په پروسه کې د قانون ماتونې په شمول تر انتخاباتي سرغړونو اړونده شکایتونه، په دې شرط چې شکایت به د انتخاباتو د نتایجو تر تصدیق وړاندې رسیدلی وي.

B د هغو کاندیدانو په لیست او اوصافو او شرایطو باندې د اعتراض موارد چې د انتخاباتو په پروسه کې مطرح کيږي.

[....]

۸- د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون، انتخاباتي شکایتونو ته د رسیده گۍ په موخه د ولایتونو په کچه کمیسیونونو ته واک ورکوي خو د خپل صلاحیت په دنده کې د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون له خوا له تصویب شوي طرزالعمل سره سم، شکایتونو ته رسیده گۍ وکړي.

۳.۴ په ولسي جرگه او ولایتي شوراگانو کې د څوکیو ویش:

د ولایتي شورا گانو څوکی		د ولسي جرگې څوکی		نفوس	ولایت
ټولې	بښځینه و ته	ټولې	بښځینه و ته		
۱۲۴	۴۲۰	۲۴۹	۶۵	۲۱،۶۷۷،۷۰۰	ټولې
۴	۱۵	۹	۲	۷۹۰،۲۰۰	بدخشان
۳	۹	۴	۱	۴۱۲،۴۰۰	بادغیس
۴	۱۵	۸	۲	۷۴۸،۰۰۰	بغلان
۵	۱۹	۱۱	۳	۱،۰۵۲،۵۰۰	بلخ
۳	۹	۴	۱	۳۷۱،۹۰۰	بامیان
۳	۹	۴	۱	۳۸۳،۶۰۰	دایکندي
۳	۹	۵	۱	۴۲۰،۶۰۰	فراه

۴	۱۵	۳	۹	۸۲۴.۵۰۰	فاریاب
۵	۱۹	۳	۱۱	۱.۰۲۰.۴۰۰	غزنی
۴	۱۵	۲	۶	۵۷۴.۸۰۰	غور
۴	۱۵	۲	۸	۷۶۷.۳۰۰	هلمند
۵	۱۹	۵	۱۷	۱.۵۱۵.۴۰۰	هرات
۳	۹	۱	۵	۴۴۳.۳۰۰	جوزجان
۸	۲۹	۹	۳۳	۳.۱۳.۲۰۰	کابل
۴	۱۵	۳	۱۱	۰۷۱.۴۰۰	کندهار
۳	۹	۱	۴	۳۶۷.۴۰۰	کاپیسا
۳	۹	۱	۵	۴۷۸.۱۰۰	خوست
۳	۹	۱	۴	۳۷۴.۷۰۰	کنړ
۴	۱۵	۲	۹	۸۱۷.۴۰۰	کندوز
۳	۹	۱	۴	۳۷۱.۰۰۰	لغمان
۱	۹	۱	۴	۳۲۶.۱۰۰	لوگر
۵	۱۹	۴	۱۴	۱.۲۳۷.۸۰۰	ننگرهار
۳	۹	۱	۲	۱۳۵.۹۰۰	نیمروز
۳	۹	۱	۲	۱۲۳.۳۰۰	نورستان
۳	۹	۱	۵	۴۵۸.۵۰۰	پکتیا
۳	۹	۱	۴	۳۶۲.۱۰۰	پکتیکا
۳	۹	۱	۲	۱۲۷.۹۰۰	پنجشیر
۴	۱۵	۲	۶	۵۵۰.۲۰۰	پروان
۳	۹	۱	۴	۳۲۱.۵۰۰	سمنگان
۳	۹	۱	۵	۴۶۳.۷۰۰	سرپل

٤	١٥	٢	٩	٨١١.٧٠٠	تخار
٣	٩	١	٣	٢٩١.٥٠٠	اروزگان
٣	٩	٢	٥	٤٩٦.٧٠٠	وردگ
٣	٩	١	٣	٢٥٢.٧٠٠	زابل
-	-	٣	١٠	د کوچیانو لپاره په نظر کې نیول شوي	

٤.٤ ثبت شوي سياسي گوندونه:

د گوند رييس	د گوند نوم	گڼه
صبغت الله سنجر	د افغانستان د جمهوري غوښتونکو گوند	١
سلطان محمود غازي	د افغانستان د ملي وحدت تحريک	٢
غلام فاروق نجرابي	د افغانستان د استقلال گوند	٣
محمد جميل کرزي	د افغانستان د ځوانانو د ملي پيوستون گوند(همجا)	٤
عبدالرشيد جليلي	د افغانستان د ملي وحدت گوند	٥
محمد شاه خوگياڼي	د افغانستان د اسلامي اقوامو د ملي وحدت گوند	٦
ذوالفقار اميد	د افغانستان د کار او پراختيا گوند	٧
پيرسيد اسحاق گيلاني	د افغانستان د ملي پيوستون نهضت	٨
سيد احمد گيلاني	د افغانستان ملي محاذ	٩
عبدالرقيب کوهستاني	د افغانستان د ازادۍ او ولسواکۍ نهضت	١٠
انور الحق احدي	افغان سوسيال ديموکراټ(افغان ملت)	١١

محمد زبير پيروز	د افغانستان د خلكو د سعادت گوند	۱۲
محمد واصل رحيمي	د واحد افغانستان گوند	۱۳
محمد علي جاويد	د افغانستان اسلامي حركت	۱۴
محمد نادر اتيش	د افغانستان د ملي وحدت د حركت گوند	۱۵
بريالي نصرتي	د افغانستان د پراختيا او د بشر د حقوقو د ساتنې گوند	۱۶
عبدالرشيد ارين	د افغانستان ملي گوند	۱۷
عبدالطيف پدram	د افغانستان د ملي كنگرې گوند	۱۸
شهناز تني	د افغانستان د سولې غورځنگ گوند	۱۹
الحاج سيد حسين انوري	د افغانستان د خلكو د اسلامي حركت گوند	۲۰
محمد كبير مرزبان	د افغانستان د اسلامي عدالت گوند	۲۱
نور اقا روييني	د افغانستان د خلكو د رسالت گوند	۲۲
مياگل وثيق	د افغانستان د خلكو د هوساينې گوند	۲۳
عبدالقادر امامي	د سولې او ملي وحدت گوند	۲۴
احمد شاهين	د افغانستان د تفاهم او ولسواكۍ گوند	۲۵
سيد جواد حسيني	د ځوان افغانستان اسلامي سازمان	۲۶
عبدالقاهر شريعتي	د افغانستان د اسلامي اقوامو د ملي سولې گوند	۲۷
محمد كريم خليلي	د افغانستان د اسلامي وحدت گوند	۲۸
حاجي محمد محقق	د افغانستان د خلكو د اسلامي وحدت گوند	۲۹
اجمل سهيل	د افغانستان ازادي غوښتونكي ليبرال گوند	۳۰
استاد محمد ظريف	د افغانستان د خلاصون گوند	۳۱
عبدالخالق نعمت	د افغانستان د پيوستون گوند	۳۲
مولوي سميع الله نجيبی	جماعته الدعوه الی القران و السنه افغانستان	۳۳
احمد ولي مسعود	د افغانستان ملي نهضت	۳۴

شاه محمود پوپلزی	د افغانستان د ملي سولې گوند	۳۵
الحاج سراج الدين ظفري	د افغانستان د خلکو د ارمانونو گوند	۳۶
سیدمنصور نادري	د افغانستان د ملي پيوند گوند	۳۷
محمدعثمان سالکزاده	د افغانستان د ملي او اسلامي سعادت گوند	۳۸
الحاج عبدالملک	د افغانستان د ازادۍ گوند	۳۹
سیدظاهر قايید ام البلادي	د افغانستان د خلکو د پاڅون گوند	۴۰
شمس الحق نورشمس	د افغانستان د سولې د فعالينو ټولنه	۴۱
محمدحسن فيروزخيل	د افغان وطن اسلامي گوند	۴۲
فدامحمداحساس	د افغانستان دخلکو ازادي غوښتونگی گوند	۴۳
وزيرمحمد وحدت	د افغانستان د وحدت المسلمین تحریک گوند	۴۴
محمدظریف ناصري	د افغانستان د اقوامو د ملي پیوستون گوند	۴۵
قره بيک ايزديار	د افغانستان د ملي اسلامي اعتدال گوند	۴۶
دوکتور اصف بکتاش	د افغانستان د ملي ترقي گوند	۴۷
تاج محمد وردگ	د افغانستان د ملي خپلواکۍ گوند	۴۸
صبغت الله مجددي	د افغانستان د ملي نجات جبهه تنظيم	۴۹
محمد اکبري	د افغانستان د اسلامي ملي وحدت گوند	۵۰
حيات الله سبحاني	د افغانستان د خلکو د حاکمیت د نهضت گوند	۵۱
سید نورالله	د افغانستان د ملي اسلامي جنبش گوند	۵۲
قربانعلي عرفاني	د افغانستان د ملت د اسلامي وحدت گوند	۵۳
عبدالحمیدجواد	د افغانستان د خلکو د نخبه گانو گوند	۵۴
غلام محمد	د هیواد ملي گوند	۵۵
عبدالهادي دبیر	د وطن د ازادي غوښتونکو گوند	۵۶
سید کمال سادات	د افغانستان د وطني پیوند گوند	۵۷

استاد رباني	د افغانستان د اسلامي جمعيت گوند	۵۸
عبدالرب رسول سياف	د افغانستان د اسلامي دعوت گوند	۵۹
نورالحق علومي	د افغانستان ملي متحد گوند	۶۰
احمدشاه اثر	د افغانستان د خلکو گوند	۶۱
محمدسميع خروټي	د افغانستان د ملي اسلامي ثبات گوند	۶۲
امانت ننگرهاری	د افغانستان د ملي مبارزينو گوند	۶۳
عبدالکبير رنجبر	د افغانستان ديموکرات گوند	۶۴
عبدالحکيم نورزی	د افغانستان د ملي وحدت ولسي تحریک	۶۵
سیدمصطفی کاظمي	د ملي اقتدار گوند	۶۶
محمدیونس قانوني	د نوي افغانستان گوند	۶۷
محمدحسن جعفري	د ملي رفاه گوند	۶۸
حبيب الله جانبداد	د ملي دريځ گوند	۶۹
میرمحمداصف ضعیفي	د افغانستان د رفاه گوند	۷۰
تورن نوراڅا احمدزی	د افغانستان د اسلامي امت گوند	۷۱
روح الله لودین	د افغانستان ملي اسلامي گوند	۷۲
محمدشریف نظري	د افغانستان د خلکو د ديموکراسۍ د جنبش گوند	۷۳
محمدولي اريا	د افغانستان مترقي ديموکرات گوند	۷۴
الحاج محمدطاووس عرب	د افغانستان د ديموکراسۍ گوند	۷۵
بسم الله جويان	د افغانستان د مسلمانو خلکو گوند	۷۶
قاري احمدعلي	د افغانستان حزب الله	۷۷
عبدالهادي ارغندیوال	د افغانستان اسلامي گوند	۷۸
شيرمحمدبزرگ	د افغانستان د پراخې ديموکراسۍ او ترقي گوند	۷۹
سیدامير تحسین	د افغانستان د ولسي تړون گوند	۸۰

وحيدالله سباوون	د افغانستان اسلامي متحد گوند	۸۱
محمد مختار مفلح	د افغانستان د اسلامي نهضت گوند	۸۲
انجينر احمد شاه احمدزی	د افغانستان د ملي اسلامي اقتدار گوند	۸۳
سعیدالله سعید	د افغانستان مجاهد ولس يووالي اسلامي تحریک	۸۴

د ۲۰۰۸ کال د دسمبر په ۸ مه نیټه د عدلیه وزارت له ویبپاڼې څخه راخستل شوی دی: www.moj.gov.af

په عمومي توګه ددغه کتاب مطالب، د ((انتخابات څنګه ګټلی شو؟ د کارپوهانو تجربې)) نشرېې څخه اخستل شوي دي.

سره له دې چې دغه رسالې د دوهمې او درېيمې برخې زياتره مواد له همدغه پاس ياد شوي نثريې څخه اخستل شوي، ليکن له کارپوهانو سره د مرکو او رسمي راپورونو په شمول، چې لاندې ترې يادونه کيږي، د افغانستان د اوضاع او احوال سره تطابق ورکړل شوی دی.

.....مخ	
.....عنوان	
..... 1	سريزه
..... 6	او د راتلونکې لپاره مبارزه رايه اچونه
..... 7	1- ولسواکي په افغانستان کې
..... 7	1،1 اوسنی نظام

۱،۱،۱ اجرايه خُواک	7
۲،۱،۱ مقننه خُواک	8
۳،۱،۱ ولايتي شوراگانې	10
۴،۱،۱ ټاکنيز نظام	11
۵.۱.۱ اساسي مجريان	12
۶،۱،۱ د رايه ورکوونکو نوم ليکنه	14
۲،۱ تاريخي اساسات او وروستي پرمختگونه	14
۱،۲،۱ پارلمان او سياسي گوندونه	15
۲،۲،۱ نور اساسي عناصر	17
۲، اماده گي (تياری)	18
۱،۲ ځان ارزونه	19
۱،۱،۲ ستاسو موخې	19
۲،۱،۲ په شرايطو باندې ستاسو برابروالی	20
۳،۱ ستاسو ارزښتونه	20
۴،۱،۲ ستاسو شخصيت	20
۵،۱،۲ ستاسو شهرت	21
۶،۱،۲ ستاسو د ملاتړ ميکانيزم	21
۷،۱،۲ ستاسو مالي لارې چارې	22
۸،۱،۲ ستاسو وړتيا يا برجسته گي	22

۹،۱،۲ ستاسو د گټلو چانس	22
۱،۱،۲ هغه اسباب چې رایه ورکونکي یې د پوښتلو قصد لري	23
تاسو څوک یاست؟	24
څه مو تر اوسه کړي دي؟	24
تاسو نور څه کولی شئ؟	24
۲،۲ په سیاسي حوزه کې	25
۱،۲،۲ د خپل چاپیریال ارزونه	25
۲،۲،۲ د خپلو سیالانو پیژندنه	27
۳،۲،۲ د موکلینو د موقعیتونو ټاکل	27
خپلې محفوظې انتخاباتي حوزې پیاوړې کړی	28
۳،۲ ستاسو ډله یا ټیم	29
۱،۳،۲ چلوونکي یا پلي کوونکي	29
۲،۳،۲ مالي چارې	31
۳،۳،۲ اړیکې یا ارتباطات	32
۴،۳،۲ ملاتړ او پښتوانه	33
۴،۲ ستاسو تگلاره (ستراتیژي)	34
۱،۴،۲ تگلاره ولې دومره مهمه ده؟	35
۲،۲،۴ غواړی څنگه دغه ټاکنې وگټی؟	36
۳،۴،۲ تگلاره مو له څه شي څخه تشکیل شوې ده؟	38

۲،۴،۴ دغه تگلاره بايد څوک پلي کړي؟	39
۵،۴،۲ کله دغه ستراتيژي خپلو مشخصو موخو ته رسيدلی شي؟	39
۳-ستاسو د انتخاباتي سيالی بهير	40
۱،۳ تاسو د کانديد په توگه	42
ريښتوني اوسئ	43
(د انتخاباتي کمپاين د پرمخ بيولو لومړنی مقتضيات په لاندې ډول دي)	44
يوه ښه بيانیه کومه ده؟	44
له رایه ورکوونکو سره اړیکې نيول	45
روغ او سالم اوسئ	46
۲،۳ انتقالات او عمليات	47
ستاسو د ټاکنيزو سيالیو فعالیتونه	49
سیاسي غونډې	51
سنتي فعالیتونه	52
سیاسي نښې نښانې	53
۲،۲،۳ ستاسو د انتخاباتي سيالی اسباب او لوازم	53
پوسټرونه	54
د کمپاين ادبيات	56
۳،۲،۳ د مالي امکاناتو پيدا کول	56
۴،۲،۳ دفاعي نقش	59

له منفي کمپاینونو او ځانگړو عملیاتو سره معامله کول	59
ټاکنیز تاوتریخوالی	60
۵,۲,۳ د پرمختگ ارزونه	61
په هماغه لحظه چک کول	61
ساحوي گزارشونه	62
د کمپاین کمیته	63
۳,۳ اړیکې او ارتباطات	64
له مطبوعاتو سره بڼه روابط	64
سیاسي اعلانات	65
ستاسو د رسنی انتخاب	66
رادیو	66
تلویزیون	67
چاپي مطبوعات	67
انټرنیټ او متني پیغام	68
اضافي مشورې	68
۴,۳ د انتخاباتو ورځ او وروستی څارنې	69
د انتخاباتو په ورځ بالقوه اختلالات	69
د رایو شمیرلو په بهیر کې نهایي اختلالات	70
۴ ضمیمې	71

۳،۴ په ولسي جرگه او ولايتي شوراگانو کې د څوکیو ویش 76

۴،۴ ثبت شوي سياسي گوندونه 78

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**